

TAMPEREEN YLIOPISTO

Anni Huttunen

IRAKIN SOTA SUOMALAISESSA MEDIASSA

Kehysanalyysi Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien konfliktiuutisoinnista

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2018

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestintätieteiden tiedekunta

HUTTUNEN, ANNI: Irakin sota suomalaisessa mediassa – kehysanalyysi Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien konfliktiuutisoinnista

Journalistiikan pro gradu –tutkielma, 79 s. + 22 liites

Journalistiikka

Marraskuu 2018

Pro gradu –tutkielmani käsittelee Irakin sodan kehystämistä suomalaisessa mediassa. Tutkielmani kimmokkeena Irakin sotauutisoinnista tehty aiempi tutkimus, jonka mukaan yhdysvaltalaismedia epäonnistui George Bushin hallituksen sotasuunnitelmien kriittisessä tarkastelussa.

Yhdysvallat uskoi Irakilla olevan hallussaan joukkotuhoaseita ja sen johtama koalitio aloitti sodan Irakia vastaan maaliskuussa 2003. Lähes koko muu maailma tuomitsi sotatoimet, mutta Yhdysvalloissa niiden kannatus oli jopa 70 prosentin luokkaa. Syytä tähän on haettu median toiminnasta sotaa edeltävinä kuukausina.

Omassa tutkielmassani halusin selvittää, miten kotimainen media kehysti Irakin sotaa ennen sen syttymistä. Tutkimuskysymykseni on: Millaisena Irakin sota näyttäytyi suomalaisessa mediassa?

Suomalaista mediaa tässä edustavat tutkimuksessa Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat. Tutkimusjaksoni alkaa syyskuusta 2002 ja päättyy Irakin sodan alkamiseen. Ajanjaksolla Yhdysvaltojen hallitus ajoi aktiivisesti sotatoimia Irakiin ja halusin selvittää, miten sota esitettiin meillä näinä kuukausina, jolloin yhdysvaltalaismedian voidaan nähdä epäonnistuneen. Aineisto on hankittu harkinnanvaraisella otannalla ja siinä on yhteensä 256 juttua.

Tutkielmassani käytän kehysanalyysia, jonka avulla olen pyrkinyt määrittelemään Irakin sodan esittämiseen liittyviä puhetapoja. Aineistosta nousi merkittävimpinä neljä kehystä: 1) Sodasta puhuttiin moraalisten vastinparien kautta 2) Sotaa kehystettiin ajallisen paineen kautta 3) Sotaa kuvailtiin teknistäen ja 4) Sodasta puhuttiin jatkumona Persianlahdelle.

Avainsanat: Irakin sota, sotajournalismi, objektiivisuus, kehysanalyysi

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuskysymys ja -asetelma	2
2 Teoreettinen viitekehys.....	5
2.1 Mistä luemme lukiessamme ulkomaan uutisia?.....	5
2.1.1 Ulkomaanuutisten aiheet.....	5
2.1.2 Uutistoimistojen rooli suomalaisessa mediassa	7
2.1.3 Viranomaislähteiden merkitys	8
2.2 Sotajournalismin eettiset ulottuvuudet.....	11
2.2.1 Sotajournalismin objektiivisuus	12
2.2.2 Sotajournalismia vai rauhanjournalismia?	14
2.2.3 Sota, journalismi ja propaganda.....	15
3 Irakin sota tutkimuskohteena.....	19
3.1 Irakin lyhyt (ulko)poliittinen historia	19
3.1.1 Ba'ath-puolueen valtaannousu.....	19
3.1.2 Iran-Irak sota.....	20
3.1.3 Persianlahden sota.....	23
3.2 Lyhyt tiivistelmä polusta Irakin sotaan	25
3.3 Aiempi mediatutkimus Irakin sodasta	27
3.3.1 Whose views made the news? Hayes ja Guardino soveltavat Entmania.....	30
3.3.2 Media at War – Tumber ja Palmer esittelevät Iso-Britannian mediaa.....	31
3.3.3 Näkymättömät rintamat – Oma tutkielmani Susanna Niinivaaran jatkona	33
4 Aineisto ja menetelmä	35
4.1 Kehysanalyysi metodina.....	35
4.2 Kehysanalyysi tässä tutkielmassa	38
4.3 Aineiston valinta	40
5 Tulokset	44
5.1 Aineiston luokittelu toissijaisten aiheiden mukaan	44
5.1.1 <i>Kategoria 1: Yhdysvallat ja koalitio</i>	46
5.1.2 <i>Kategoria 2: Sodan motiivit</i>	47
5.1.3 <i>Kategoria 3: Yhdysvaltojen liittolaiset</i>	47
5.1.4 <i>Kategoria 4: Sotatoimien seuraukset</i>	48
5.1.5 <i>Kategoria 5: Irak</i>	48
5.1.6 <i>Kategoria 6: YK ja asetarkastukset</i>	49
5.1.7 <i>Kategoria 7: Suomi</i>	49
5.2 Aineiston jakautuminen toissijaisten aiheiden mukaan	50
5.3 Aineiston jaottelu positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin juttuihin.....	52
5.3.1 <i>Positiivisesti sotaan suhtautuvat jutut</i>	55
5.3.2 <i>Negatiivisesti sotaan suhtautuvat jutut</i>	58
5.4 Aineiston jakautuminen positiivinen-negatiivinen-akselille	61

5.5 Aineiston otsikot, sitaatit ja lähteet	63
5.6 Irakin sodan kehykset	67
5.6.1 Sota moraalisisina vastinpareina	67
5.6.2 Sotapäätöksen aikapaine.....	69
5.6.3 Sodan teknistäminen.....	69
5.6.4 Sota jatkumona Persianlahdelle	71
6 Johtopäätelmät.....	72
6.1 Irakin sota suomalaisessa mediassa	72
6.2 Kritiikkiä	73
6.3 Tutkimuksen tiimoilta heränneitä jatkokysymyksiä	74
Lähteet.....	76
Liitteet	80

1 Johdanto

Yhdysvaltojen johtama koalitio hyökkäsi Irakiin 19. maaliskuuta 2003. Hyökkäyksen pääasiallisena tavoitteena oli eliminoida uhka, jonka Irakin valmistamat joukkotuhoaseet loivat kansainväliselle turvallisuudelle. Lisäksi Yhdysvallat epäili, että Irakilla oli yhteyksiä terroristijärjestö al-Qaidaan ja syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin. Todisteita kuitenkin oli vähänlaisesti, minkä takia lähes kaikki muut maailman valtiot kehottivat Yhdysvaltoja malttamaan mielensä.

Hyökkäyksellä ei ollut takanaan Yhdistyneiden kansakuntien (tästä eteenpäin YK) tukea ja Yhdysvaltojen ainoa merkittävä liittolainen sodassa oli Iso-Britannia. Kun sota syttyi ja Irak miehitetiin, merkkiäkään joukkotuhoaseista, al-Qaida- tai 9/11-yhteyksistä ei löytynyt – aivan kuten moni kansainvälinen toimija oli arvellut jo ennen sodan syttymistä.

Sodan syttyessä yhdysvaltalaisten kannatus sille oli korkea. Politifact on kerännyt yhteen eri medioiden aiheesta tekemistä kyselyjä vuosilta 2003-2007. Kyselystä riippuen kannatus sodalle oli alkuvuodesta 2003 noin 60-70 prosentin luokkaa (politifact.com).

Sota, jota yksi maa tukee lähes kaikkien muiden vastustaessa, tuntuu kummalliselta yhtälöltä. Syytä yhdysvaltalaisten kannatukselle on haettu muun muassa median hampaattomasta toiminnasta sotaa edeltävinä kuukausina. Yhdysvaltalaisia medioita on syytetty hallituksen sotasuunnitelmien kritiikittömästä hyväksymisestä. Jälkikäteen tarkasteltuna perusteeton sota vaikutti ainoalta loogiselta vaihtoehdolta, kun hallituksen sotaintoa ei kyseenalaistettu riittävästi.

Sodan alkamisen jälkeen amerikkalaiset laatulehdet Washington Post ja New York Times jopa pyysivät julkisesti anteeksi epäonnistunutta Irak-uutisointiaan (Kurtz, 2004; New York Times, 2004). Irakin sota onkin kiinnostanut lukuisia mediatutkijoita, joiden töitä ja näkökulmia esittelen tässä tutkielmassa.

Olin Irakin sodan syttyessä 9-vuotias, eikä minulla ole sen uutisoinnista minkäänlaisia muistikuvia, jotka olisivat toimineet kannustimena tämän tutkielman aihevalinnalle. Sen sijaan kiinnostuin Irakin sodasta tutustuessani terroristijärjestö Isisiin.

Isis syntyi Irakissa oletettavasti jo vuonna 2002, mutta sai maassa todellista jalansijaa vasta vuonna 2006, jolloin se nousi yhdeksi sisällissodan osapuolista (Hämeen-Anttila, 2017, 93). Hämeen-Anttila on todennut, ettei Irakissa otettu koalition miehitysjoukkoja vastaan ilolla, vaan maasta tuli ”terroristihautomo”, jossa sekä al-Qaida että Isis saivat uusia

kannattajia ”aiemmin sekulaareista Saddamiin kannattajista ja hajotetun armeijan upseereista” (em. teos, 66).

Vaikka Irakin sota käytiin yli 15 vuotta sitten, sen vaikutukset ovat nähtävissä yhä tänä päivänä kansainvälisen islamistisen terrorismin muodossa. Nyt eletään marraskuuta 2018, ja viimeksi toissaviikolla Egyptin Minyassa koptikristittyjä vastaan suunnattu terrori-isku, jonka Isis otti omiin nimiinsä (BBC, 2018). Kauaskantoiset vaikutukset, joita Irakin sodalla on ollut, tekevät siitä mielenkiintoisen ja relevantin tutkimuskohteen tänäkin päivänä.

Irakin sota kiinnostaa tutkimuskohteena myös sen takia, että kyseessä oli niin ristiriitainen ja kiistelty tapahtuma. Koalition hyökkäyksellä Irakiin oli paljon vastustajia, mutta sota alkoi siitä huolimatta. Ajatus tuntuu omiin korviini yleisen moraalikäsitteen vastaiselta. Miten suvereeniin valtioon voidaan aloittaa laajamittainen hyökkäys ilman kansainvälisen yhteisön, YK:n, hyväksyntää ja kansainvälisen lain tukemia perusteita?

1.1 Tutkimuskysymys ja -asetelma

Kuten mainitsin, Irakin sotauutisointi on kiehtonut mediatutkijoita laajalti. Yhtenä kannustimena aiheesta tehtyihin lukuisiin tutkimuksiin lienee ollut selvä ristiriita siinä, millainen sodan kannatus oli Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa. Tähän on haettu syytä yhdysvaltalaisen median toiminnasta.

Itseäni kiehtoo Irakin sodassa juuri tämä oletettu uutisoinnin vinouma. Politifactin esittelemät kannatusluvut sodalle paljastavat, että Yhdysvalloissa ihmisten kuva sodasta ja sen tarpeellisuudesta oli täysin erilainen kuin muualla maailmassa. Yhdysvaltojen hallinnon voi siis olettaa saaneen viestinsä sodan tarpeellisuudesta perille paremmin kotimaassa.

Toinen syy Irakin sodan viehätukseen tutkimuskohteena lienee sen selkeä tuomittavuus. Lähes koko maailma vastusti sotaa. Yhdysvallat aloitti hyökkäyksen ilman YK:n turvallisuusneuvoston mandaattia. Irakin sodan aloittaminen olikin poikkeuksellisen törkeä kansainvälisen yhteistyöjärjestön sivuutus ja sitä myötä toimijan koko arvovallan kyseenalaistus. Lisäksi sota on ollut helppo tuomita jälkikäteen, sillä Yhdysvaltojen pelkäämiä joukkotuhoaseita tai al-Qaida-yhteyksiä ei koskaan löytynyt.

Vaikka Suomi ei lähettänyt omia joukkojaan sotaan, vaan liittyi YK:n sodan tuomitsevaan rintamaan, myös suomalaisessa mediassa seurattiin tiiviisti Irakin konfliktin kärjistymistä sodaksi.

Juttuja Irakia mahdollisesti uhkaavista sotilastoimista alkoi näkyä suomalaisessa mediassa lähes välittömästi 9/11-iskujen jälkeen. Jo 14.9.2001 Jussi Vuotila kirjoitti Helsingin Sanomissa Yhdysvaltojen valmistelevan kostoiskua, jonka mahdollinen kohde voisi olla Irak. Hän kirjoitti, että Irak ”olisi Afganistanin ohella ainoa mahdollinen kohde, jonka rankaiseminen olisi helppoa.” (Vuotila, 2001).

Tässä pro gradu -tutkielmassa haluankin selvittää, miten suomalaisissa medioissa keskusteltiin Irakin sodasta ennen sen alkua. Tutkimuskysymykseni on: Millaisena Irakin sota näyttäytyi suomalaisessa mediassa?

Tutkimusaineistonani on Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat seitsemältä sotaa edeltävältä kuukaudelta. Etsin vastausta tutkimuskysymykseeni kehysanalyysin keinoin ja yritän hahmottaa, millaisin tavoin suomalaisessa mediassa kehystettiin Irakin sotaa.

Laajemmin tämä tutkielma käsittelee sotajournalismia ja sen objektiivisuutta. Millainen rooli medialla on sodan edistämisessä tai estämisessä, ja onko objektiivisuus aina mahdollista tai edes tarpeellista? Onko esimerkiksi kansainvälisen yhteisön vastustama hyökkäys suvereeniin valtioon asia, jota mediassa ei tarvitse ymmärtää? Tai toisesta näkökulmasta tarkasteltuna, onko diktaattorin hallitseman valtion vapauttamiseen tähtäviä sotatoimia tuettava?

Tutkimukseni alkaa teoreettisen viitekehyksen esittelyllä luvussa 2. Keskustelen aluksi ulkomaan- ja sotajournalismista laajemmin. Kiinnitän huomion muutamiin ulkomaanjournalismin tekemisen käytäntöihin, jotka määrittelevät sitä, millaista suomalainen ulkomaanjournalismi on. Sen jälkeen käsittelen sotajournalismin eettisiä kysymyksiä etenkin objektiivisuuden ja propagandan näkökulmista.

Luvussa 3 käsittelen Irakia tutkimuskohteena. Käyn lyhyesti läpi sodan kannalta merkittäviä käännekohtia Irakin historiassa ja kertaan, mitä sotaa edeltävinä kuukausina tapahtui. Esittelen tässä luvussa myös muuta Irak-uutisoinnista tehtyä tutkimusta.

Aineistoa ja menetelmää käsittelevässä luvussa 4 esittelen kehysanalyysia ensin yleisemmin ja sitten nimenomaisesti tässä tutkielmassa. Käyn tässä luvussa myös läpi, millaisen aineiston olen tutkielmaani valinnut ja millaisin perustein.

Luvussa 5 esittelen analyysin tuloksia. Tässä tutkielmassa jaoin analyysin kolmeen osaan. Ensin tarkastelin aineiston toissijaisia aiheita, sen jälkeen juttujen suhtautumista Irakin sotaan

ja kolmanneksi juttujen sitaatteja, lähteitä ja otsikointia. Näistä elementeistä muodostin aineistosta nousevat kehykset, joita esittelen luvun 5 lopussa.

Viimeisessä luvussa vedän yhteen johtopäätöksiä ja palaan tässä luvussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tässä luvussa pohdiskelen myös lyhyesti ja kriittisesti omaa työskentelyäni ja avaan tutkielman aikana käytyä oppimisprosessia. Lopuksi esitän muutamia uusia avauksia, joihin saattaisi olla tämän tutkielman teemojen innoittamana kiinnostavaa palata.

Ennen teoreettiseen viitekehykseen paneutumista, on paikallaan todeta, että tässä tutkielmassa tutkijan ääni kuuluu paikoitellen melko vahvana. Sota on mielestäni kaikissa olosuhteissa väärin ja, vaikka olen pyrkinyt häivyttämään mielipiteet tutkielmasta, tiedostan, että ne saattavat välillä kuulua läpi tekstistä.

Journalismilla ei saada aikaan peilikuvaa, vaan suodatettu kertomus tapahtuneesta. Esimerkiksi sota lienee ikävämpi ja julmempi tapahtuma kuin millaisena taitavakaan kirjoittaja ja kuvaaja pystyvät sen sanomalehden sivuilla näyttämään. Journalismi voi myös asettua helpommin valikoidusti toisen sotivan osapuolen asemaan ja ymmärtää tätä parhain päin toisen osapuolen kustannuksella. Omasta kulttuurista katsoen kovin toisenlaisen maailman käsittämisen vaikeus voi vinouttaa tilanteen journalistista representaatiota. Sen kuuluisan ”toisen” käsittely on journalismin klassisia sudenkuoppia. (Niinivaara, 2005, 61)

2 Teoreettinen viitekehys

Journalismin ytimessä on aina kysymys objektiivisuudesta. Voiko toimittaja ikinä olla aidosti puolueeton, ja jos ei, miten se vaikuttaa median välittämään maailmankuvaan? Tässä luvussa kiinnitän huomion sota- ja laajemmin ulkomaanjournalismin objektiivisuuteen – tai sen harhaan. Nämä pohdinnat ovat tärkeä osa tutkielman teoreettista viitekehystä, johon tukeudun omassa analyysissäni.

Teoreettista viitekehystä käsittelevä luku muodostuu kahdesta kokonaisuudesta.

Luvussa 2.1 esittelen yleisemmin ulkomaan uutisia ja niiden tekemisen käytäntöjä. Keskityn uutistoimistojen rooliin ulkomaan uutisoinnissa ja lähdekäytäntöjen vinoumiin.

Luvussa 2.2. taas puran sotajournalismin etiikkaa ja siihen liittyviä dilemmoja, kuten objektiivisuuden ja propagandan roolia. Lisäksi kiinnitän huomion Johan Galtungin (1998) sota- ja rauhanjournalismin käsitteisiin, joita McGoldrick (2006) on käsitellyt ansiokkaasti.

2.1 Mistä luemme lukiessamme ulkomaan uutisia?

Kirjassaan *Ulkomaan uutisten uusi maailma* Turo Uskali (2007) kuvailee ulkomaanjournalismin roolia seuraavasti: ”Ulkomaan uutiset tulkitsevat päivittäin maailman todellisuutta. -- Aikoina, jolloin todellisuus on vaikeasti hahmotettavissa ja tietoja vaikeasti saatavilla, journalismin tulkinnat saavat helposti totuuden leiman.” (Uskali, 2007, 9.)

Tämä tiivistää mainiosti sen, kuinka valtaisa vaikutus medialla on ihmisten maailmankuvaan. Etenkin, kun puhutaan ulkomaanjournalismin käsittelemistä aiheista, jotka ovat kaukaisia ja monesti sellaisia, joihin ihmisillä ei ole lainkaan omaa kosketuspintaa, median rooli siinä, millainen kuva jostain paikasta tai ilmiöstä muodostuu, on todella merkittävä.

Onkin siis syytä kysyä, mistä ulkomaan uutisia tehdään.

2.1.1 Ulkomaan uutisten aiheet

Ulkomaan uutiset ovat länsimaisesti painottuneita lähes kaikkialla maailmassa. Aiheesta toteutettiin vuonna 1995 laaja kansainvälinen ulkomaan uutisten tutkimus, jolla pyrittiin

selvittämään mitkä maat ja millaiset aiheet päätyvät ulkomaanuutisiin (Ullamaija Kivikuru & Jukka Pietiläinen, 1998). Tutkimukseen osallistui yhteensä 35 maata Euroopasta, Lähi-idästä, Afrikasta ja Amerikasta.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että tärkeimmäksi ulkomaanuutisten aiheeksi nousi lähes kaikissa valtioissa oman maanosan valtioiden uutiset. Toiseksi tärkeimpiä aiheita olivat kuitenkin lähes kaikkialla Länsi-Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa käsittelevät uutiset (em. teos, 65). Yhdysvallat oli ulkomaanuutisten eniten uutisoitu maa 25:ssä valtiossa (em. teos, 67).

Pietiläinen kirjoittaa:

Kun tarkastellaan uutisissa useimmin mainittuja maita havaitaan, että oman maanosan korostamisesta huolimatta ulkomaanuutiset keskittyvät lähes kaikkialla muutamiin, samoihin kohdemaihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Näitä ”uutisten suurvaltoja” olivat syksyllä 1995 Yhdysvallat, Ranska ja Iso-Britannia sekä useissa maissa myös Venäjä, Bosnia-Hertsegovina, Japani, YK, Kiina Saksa ja Nato. (em. teos, 67.)

Bosnia-Hertsegovinaa ei ole enää Jugoslavian hajoamissotien jälkeen näkynyt ulkomaanuutisissa, mutta muuten on mahdollista väittää, tilanne on pysynyt muutamien lisäyksin melko samanlaisena, vaikka tutkimus onkin jo vanha.

Turo Uskalin julkaistessa *Ulkomaanuutisten uusi maailma* -kirjansa yli kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2007, länsi ja pohjoinen olivat edelleen uutisissa ylliedustettuina jättäen idän ja etelän paitsioon (2007, 21). Voi kuitenkin mainita, että Uskali keskittyy suomalaiseen, ei kansainväliseen mediaan.

Uskali selittää länteen painottuvaa vinoumaa maailman taloudellisella epätasa-arvolla. Maailmankartalla uutishuomion jako kulkee taloudellisen eriarvoisuuden jakolinjan mukaan (Uskali, 2007, 20). Mustapha Mahmoudi [1978] taas näkee läntisen uutispainotuksen johtuvan kolonialismin ajan siteistä, jotka ovat aiheuttaneet muun muassa uutisvirran kulkusuunnan ohjautumaan pohjoisesta etelään (ks. Kivikuru & Pietiläinen, 1998, 35).

Oli syy mikä tahansa, länsimaat kuitenkin hallitsevat ulkomaanuutisia, mikä vaikuttaa siihen, millaisia uutisia ulkomaanosastoille päätyy.

Ulkomaanuutisten länsimainen painotus ei kerro vain toimitusten euro- tai etnosentrisyydestä. Painotus sekä heijastaa että muokkaa käsitystämme siitä, mikä maailmassa on merkittävää ja mikä ei. Esimerkiksi Suomen kannalta on aivan varmasti relevantimpaa seurata Saksan kuin Sierra Leonen politiikkaa, sillä Saksassa tapahtuvat

käänteet vaikuttavat täällä huomattavasti enemmän. Rajattu määrä sivuja mahdollistaa ulkomaan asioista vain murto-osan seuraamisen.

Seuraavaksi on kysyttävä, milloin uutiskynnys tälle murto-osalle ylittyy?

Tähän voi vastata Johan Galtungin ja Mari Holmboe Ruge'n 1965 luomilla uutiskriteereillä, jotka pitävät yhä tänäkin päivänä melko hyvin paikkansa.

Yksi uutiskriteeri on negatiivisuuden korostuminen: Kärjistetyksi sanottuna vain huonot uutiset ovat uutisia ja sotauutiset ovat lähtökohtaisesti huonoja uutisia. Tämä on oman tutkielmani kannalta uutiskriteereistä merkittävin. Pietiläisen esittelemän tutkimuksen mukaan 14 % kaikista vuonna 1995 tutkituista ulkomaan uutisista käsitteli sotaa tai konfliktia (ks. Kivikuru & Pietiläinen, 1998, 73).

Muita Galtungin ja Ruge'n uutiskriteerejä ovat tapahtuman etäisyys, voimakkuus, yksiselitteisyys, merkittävyys, odotustenmukaisuus, odottamattomuus, jatkuvuus, uutisaineiston kokonaisuus, suhde eliittivaltioihin, suhde eliitti-ihmisiin ja henkilöityminen (Galtung & Ruge, 1965; suomennokset Uskali, 2007, 27).

Tutkimuskohteeni Irakin sota täytti Galtungin ja Ruge'n kriteerit melko hyvin, mikä selittääkin sen saamaa runsasta huomiota suomalaisessakin mediassa. Vaikka Irak on maantieteellisesti ja kulttuurisesti kaukana meistä, sodan toisena osapuolena oli Suomelle läheisiä valtioita, jotka ovat myös luokiteltavissa eliittiin kuuluviksi. Lisäksi sota on aina poikkeuksellinen, uutisarvokas tapahtuma.

Uutiset eivät missään nimessä jakaudu tasapuolisesti kaikkien maiden ja alueiden saati tapahtumien kesken. Seuraavaksi erittelen joitakin ulkomaan uutisten tekemisen käytäntöjä, jotka vaikuttavat siihen, millaisia ulkomaan uutisia mediaan päätyy.

2.1.2 Uutistoimistojen rooli suomalaisessa mediassa

Stig A. Nohrstedt (2009) esittää uudenlaista sotajournalismia käsittelevässä artikkelissaan liudan kysymyksiä, jotka ovat elintärkeitä oman tutkielmani kannalta: Millainen merkitys globaalilla mediamaisemalla on siinä, miten sodista raportoidaan eri maiden medioissa? Esimerkiksi miten yhdysvaltalaismedian hallitseva asema globalisoituvilla mediamarkkinoilla vaikuttaa uutisjakeluun eri puolilla maailmaa? Ja liittyykö markkinoiden hallintaan myös ideologista tai poliittista valtaa, jonka avulla voidaan määritellä yleistä mielipidettä? (Nohrstedt, 2009, 103.)

Globaalit mediamarkkinat tiivistyvät ylikansalliseen uutisvaihtoon, jonka keskiössä on tänä päivänä kolme suurta toimijaa Reuters, AFP ja AP. Nämä uutistoimistot ”luovat median päiväjärjestyksen” (Kivikuru & Pietiläinen, 1998). Myös Uskali toteaa, että sen lisäksi, että kansainväliset uutistoimistot luovat ”ulkomaanuutisten päivittäisen aihelistan -- suomalainen ulkomaanuutisointi on aina ollut pitkälti ulkomaisten medialähteiden varassa” (Uskali, 2007, 88).

Uskali kirjoittaa ympäripyöreästi, että suhteellisesti tarkasteltuna maan johtavien ulkomaanuutismedioiden ulkomaantoimitusten resurssit pienenevät jatkuvasti (em. teos, 14). Resurssipula saattaa johtaa siihen, että uutistoimistojen rooli suomalaisessa ulkomaanuutisoinnissa muuttuu yhä merkittävämmäksi.

Ollessaan faktojen suhteen oikeassa, uutistoimistot mahdollistavat tehokkaan ja nopean – ja ennen kaikkea halvan – uutistyön. Mahdolliset vääristymät kuitenkin monistuvat maailmalle hälyttävällä nopeudella. Tämä aiheuttaa tulkintojen hegemonian, joka ei välttämättä palvele journalismin ihanteita.

Käsitellessään Glasgown yliopiston vuonna 2004 tekemää tutkimusta Israelin ja Palestiinan konfliktiuutisoinnista, Uskali vetää tärkeän johtopäätöksen koskien tällaista tulkintojen hegemoniaa: ”Laadukkaan brittiläisen median Lähi-idän uutisoinnin sisältöjen vinoumat löytyvät todennäköisesti myös muiden länsimaiden medioista, koska Lähi-idän uutisoinnin päälähteitä ovat yleensä samat angloamerikkalaiset uutis- ja kuvatoimistot.” (Uskali, 2007, 21.)

Kivikurun ja Pietiläisen teoksessa esitellyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että 17 % kaikista jutuista oli peräisin kansainväliseltä uutistoimistolta. Lisäksi uutistoimistojen jutut käsittelivät omien toimittajien juttuja useammin sotaa, konflikteja, rikollisuutta tai onnettomuuksia. (Kivikuru & Uskali, 1998, 72.)

Uutistoimistojen vaikutukset Irak-uutisoinnille ovat varmasti nähtävissä myös omassa aineistossani. Merkittäväksi nousee se, kenen ääni uutistoimistojutuissa pääsee kuuluviin, sillä tämä ääni todennäköisesti kuuluu ympäri maailman. Seuraavaksi kiinnitänkin huomion uutisten lähdekäytäntöihin ja siihen, kuka mediassa pääsee ääneen.

2.1.3 Viranomaislähteiden merkitys

Syksystä 2002 alkaen Yhdysvaltojen George Bushin johdolla toiminut hallitus ryhtyi esittämään Irakiin kohdistuvan ennakoivan hyökkäyksen ainoana keinona estää maan

länsimaille tuottama terroristiuhka. Uhka tiivistyi kolmeen pääargumenttiin: Joukkotuhoaseisiin, al-Qaida-yhteyksiin ja Lähi-idän rauhan vahvistamiseen (esim. Brewer, 2009).

Moni tutkija on tullut siihen tulokseen, ettei media kylliksi haastanut hallituksen näkemystä Irakin luomasta uhasta (esim. Bonn, 2010; Freedman, 2004), vaan esitti sen totena. Tämä sai yleisön asettumaan hallituksen linjalle. Irakin sodalla oli sen syttyessä kyselystä riippuen 60-70 % kannatus (politifact.com).

Tässä yhtälössä on kolme toisiinsa linkittyntä toimijaa: Yhdysvaltojen hallitus, media ja kansa. Pyrin tässä luvussa nostamaan esille, miten nämä kolme käytännössä toimivat sotajournalismin kentällä ja kuinka ne vaikuttavat toisiinsa.

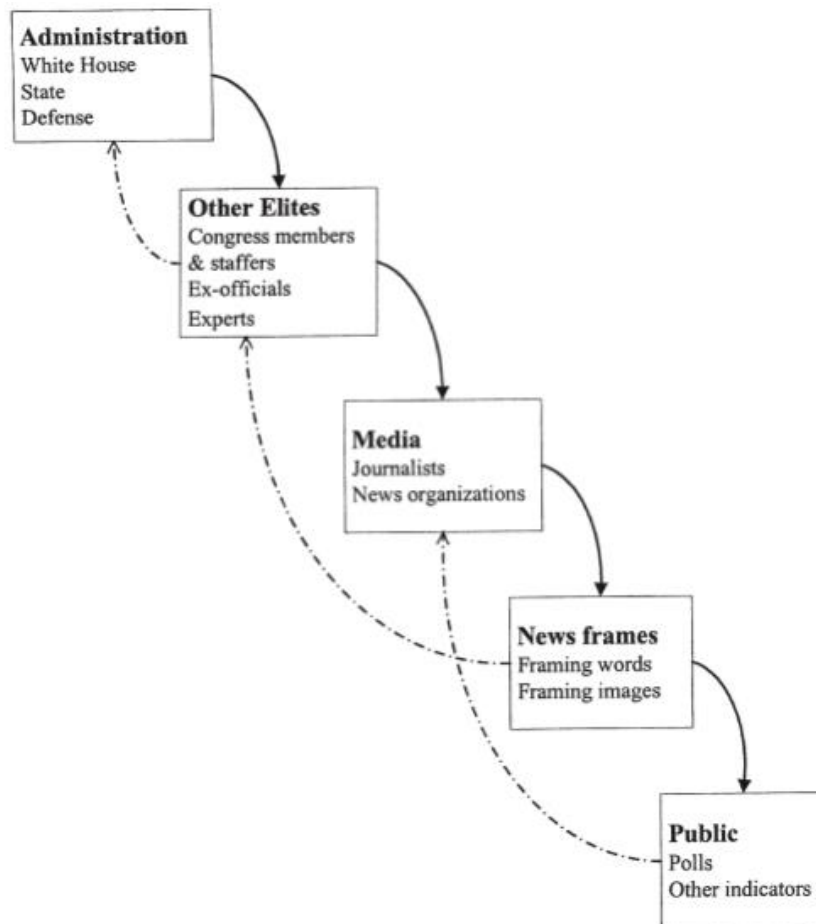
Journalismin ja (sotivien) hallitusten suhde on synnynnäisesti hankala. Kuten Freedman (2004) asian ilmaisee, toinen osapuoli yhtälössä haluaa levittää tietoa ja toinen hallita sitä (Freedman, 2004, 63). Tämä luonnostaan olemassa oleva konflikti kärjistyy, kun kyse on sotajournalismista.

Sodassa tieto, jota sotaa käyvä hallitus pyrkii kontrolloimaan, asettuu kansallisen turvallisuuden mittasuhteisiin, minkä takia ”vain harva hallitus väittää, ettei se pyrkisi sodassa kontrolloimaan tietoa.” (em. artikkeli, 63) Freedmanin mukaan sota-ajan hallituksen tehtäviä ovat: Vihollista mahdollisesti hyödyttävän tiedon pimitys, sotamyönteisen propagandan tuottaminen ja toimittajien ohjaaminen siihen suuntaan, jolla sodasta pitäisi heidän mielestään raportoida. (em. teos, 63.)

Nämä tavoitteet ovat jossain määrin päinvastaisia journalismin tehtäviin nähden. Toimittajat pyrkivät kertomaan kaiken, mikä on yhteiskunnallisesti merkittävää ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeää. Tämä tieto voi olla myös sellaista, joka hallituksen näkökulmasta vahingoittaa sen tavoitteita sodassa.

Sotatilanteessa käy usein niin, että erityislaatuisen tilanteen takia hallituksen ja armeijan viranomaiset pääsevät ääneen, jolloin ne jäävät hallitsemaan konfliktista kiertävää tietoa.

Median ja valtiovallan suhdetta käsittelevässä tutkimuksessaan Entman (2004) kuvaa hallituslähteiden roolia journalismissa vesiputousmallin avulla (Entman, 2004). Hänen kuvaamassaan mallissa (kuva 1) tieto valuu vähitellen alaspäin alkaen virtauksensa hallinnosta (Valkoinen talo, valtio ja puolustus) ja päätyen lopulta kansalle.



Kuva 1 Entmanin vesiputousmalli

Entmanin mukaan mitä pidemmälle tieto leviää, sitä pelkistetympää siitä tulee. Jokainen porras alaspäin suodattaa tietoa sen tulkitsijan omien kehysten läpi, korostaen jotain asioita toisten yli. Mitä alemmas kaaviossa tieto ehättää, sitä kauempana se on siitä mikä tilanne ”todella” on. (em. teos, 12).

Malli myös esittää hyvin kuinka eliittilähteet kontrolloivat kehystysprosessia. Esimerkiksi Hayes ja Guardino (2010) ovat soveltaneet mallia yhdysvaltalaismedioiden Irak- uutisten tutkimiseen. Palaan tähän tarkemmin seuraavassa luvussa.

Uskali muistuttaa Entmanin mallin mukaisesti vaarallisesta nopeudesta, jolla väärät tai kärjistetyt tulkinnat voivat nykypäivänä levitä maailmalle (Uskali, 2007, 9). Vesiputouksen alimmalla portaalla on monen kehysten ja tulkinnan läpi redusoitunutta tietoa, jonka perusteella yleinen mielipide muodostuu.

Entmanin malli kuvaa median toiminnan yleisiä periaatteita, mutta se soveltuu mainiosti myös laajemmin sotajournalismin ja tarkemmin tässä tutkielmassa Irakin sotauutisoinnin analysointiin.

Oman tutkimukseni tarkoituksiin lisäisin malliin vielä viimeisen portaan, joka on suomalainen media. Tämä alin porras kuvaisi nimenomaan kansainvälisten uutistoimistojen vaikutusta siihen, mitä Suomessa ajatellaan maailmasta. Seuraavassa luvussa palaan vielä siihen, kuinka journalisteilla on tapana usein sotatilanteessa kääntyä viranomaislähteiden puoleen.

Tärkeitä Entmanin mallissa ovat myös kaksi takaisin kohti kaavion huippua suuntaavaa nuolta. Yleinen mielipide, eli vesiputouksen alin taso, vaikuttaa myös siihen, miten media ja poliittiset vallankäyttäjät jatkossa toimivat.

Aiemmassa työssään Entman (1993) esittää, että kehykset, joiden läpi tulkitsemme maailmaa, toimivat neljällä tasolla: Viestijän, tekstin, vastaanottajan ja kulttuurin (Entman, 1993). Näiden kehysten tarkastelu jatkuvasti läsnä olevina tapoina tulkita maailmaa auttaa ymmärtämään, mikä vesiputousmallin merkitys on tiedonkululle.

Malli tuntuu oman työni kannalta erityisen relevantilta, sillä sotajournalismissa median rooli tulkitsijana korostuu entisestään, kun tietoa on saatavilla vain niukasti. Lisäksi tieto on peräisin juuri viranomaislähteiltä.

Tämän luvun yhteenvedona totean, että ulkomaan uutisiamme värittää länsimainen painotus, jota suurten anglo-amerikkalaisten uutistoimintojen dominanssi uutisvirrassa korostaa entisestään. Lisäksi journalismi tapaa kehystää asiat viranomaislähteiden mukaan, mikä johtaa niin kutsuttujen ”eliittilähteiden” kuuluvuuteen uutisvirrassa.

2.2 Sotajournalismin eettiset ulottuvuudet

Seuraavaksi aion käsitellä sotajournalismista aiemmin tehtyä tutkimusta, joka keskittyy uutisoinnin eettiseen puoleen. Nostan tässä esiin muutamia oman tutkielmani kannalta relevantteja pohdintoja siitä, millaisiin asioihin sotajournalismin huomio kiinnittyy ja miten se suhtautuu sotaan.

Tarkastelen tässä luvussa myös kentältä tehtyyn sotajournalismiin keskittyviä tutkimuksia, vaikka oma tutkielmani ei käsittelekään tällaista sotauutisoaintia. Nostan kuitenkin tässä luvussa laajemmin esiin pohdintoja sotajournalismin luonteesta, sillä ne antavat tukea omalle aineiston tulkinnalleni.

Ensimmäiseksi käsittelen lyhyesti objektiivisuuden kehitystä journalismissa ja sen roolia sotauutisoinnissa. Keskustelen myös Johan Galtungin rauhanjournalismin käsitteestä, jota Jake Lynch ja Anna McGoldrick ovat jalostaneet (2005).

Lopuksi nostan esiin muutamia huomioita journalismin ja propagandan suhteesta sotajournalismissa. Oman tutkielmani kannalta propagandan ja journalismin suhde on tärkeä. Kuten mainitsin yllä, osa Irak-uutisointiin perehtyneistä tutkijoista on tullut siihen tulokseen, ettei yhdysvaltalaismedia kylliksi haastanut hallituksen käsityksiä sodan tarpeellisuudesta. Tällöin tullaan väistämättä kysymykseen siitä, toimivatko tiedotusvälineet hallituksen äänitorvena. Tämän takia tutkielmani kannalta on tärkeää käsitellä propagandan ja sotajournalismin suhdetta.

2.2.1 Sotajournalismin objektiivisuus

”Objektiivisuuden olemassaolosta ja mahdollisuudesta journalismissa on käyty keskustelua pitkään, mutta relevanteimmaksi kysymys tuntuu muodostuvan, kun puhutaan sota- ja konfliktiuutisoinnista.” (McLaughlin, 2016, 33.)

Greg McLaughlin (2016) käsittelee teoksessaan sotajournalismia laajasti ja tarjoilee hyviä näkökulmia tämän journalismin haaran kehitykseen. Matka tämän päivän objektiivisuuteen (tai ainakin sen ihanteeseen) on ollut pitkä ja, koska kysymys journalistisesta objektiivisuudesta on tutkielmani kantavia teemoja, käsittelen sitä lyhyesti tässä luvussa.

Ennen kuin pureudun objektiivisuuden kehityksen historiaan, on mainittava, että aihe ei ole kiistaton. Siitä, kuuluuko journalismin olla objektiivista, on paljon eriäviä mielipiteitä. Steven Maras (2013) esittelee kirjassaan pitkän listan kyseenalaistavia kannanottoja: Objektiivisuutta on kritisoitu arvojen hylkäämisestä (esim. McQuail, [1992, 188]; Gans, [1979] ks. Maras, 2013, 59-61), tasapainottelun haitallisuudesta julkiselle keskustelulle (Maras, 2013, 62), lähderiippuvaisuudesta (esim. Carey, [1969, 138] ks. Maras, 2013, 65) ja sokeudesta omalle tavalleen kehystää asioita (esim. Hallin, [1986, 25] ks. Maras, 2013, 67). Nämä pohdinnat kuvastavat hyvin sitä, ettei toimittajien suhde objektiivisuuteen ole missään nimessä yksiselitteinen.

Ajatus journalismin objektiivisuudesta kehittyi samaan aikaan sanomalehtien massatuotannon kanssa. Annabel McGoldrick (2006), jonka ajatuksiin palaan tarkemmin seuraavassa luvussa, kirjoittaa, että ”urbanisaatio, teollistuminen ja konsumerismin aalto” sekä lukutaidon yleistyminen ja liikennevälineiden parantuminen lisäsivät lehtien levikkiä, mikä johti suurempaan riippuvuuteen mainosmyynnistä (2006, 2).

Kun lehtien taloudellinen riippuvaisuus siirtyi puolueiden rahoituksesta mainostuloihin, toimittajat vaativat mielipiteenvapautta itselleen. Lehtiä myytiin laajalle yleisölle, jolla oli erilaisia poliittisia näkemyksiä, ja objektiivisuuden ideaali syntyi yrityksistä tuottaa itsenäistä ja puolueetonta journalismia (Ward, 2015, 213). Tämä ei kuitenkaan muuttanut sotajournalismia objektiiviseksi.

Esimerkiksi Meksikon sodan (1846-48) aikana lehtitoimittaja George Wilkins Kendal ”ratsasti Texas Rangersin mukana” molemmissa rooleissa. Amerikkalaisten ja sioux-alkuperäiskansan välisen sodan (1890) aikana *Chicago Inter Ocean* -lehti taas julisti, että ”sotakirjeenvaihtaja oli sotaisa persoona” ja, että ”samoja asioita, jotka tekevät hyvän prikaatilaisten, löytyy useimmista hyvistä sotakirjeenvaihtajista.” (McLaughlin, 2016, 34.)

Toimittajat eivät vain raportoineet näkemäänsä, vaan osallistuiivat aktiivisesti sotatoimiin. Tämä luonnollisesti aiheutti tämän päivän objektiivisuuden näkökulmasta katsottuna eturistiriidan. Miten toimittaja voisi olla neutraali, jos hän samaan aikaan taisteli sodan toisen osapuolen joukkojen mukana?

Vaikka sotakirjeenvaihtajat eivät enää Espanjan sisällissodassa (1936-1939) taistelleet itse, McLaughlin kirjoittaa, että uutisointi oli todella puolueellista (em. teos, 35-36). Ehkä siksi, että kyseessä oli ”jyrkkä ideologinen konflikti, jonka poliittiset asetelmat eivät edustaneet vain nykyistä vaan myös tulevan kylmän sodan maailmaa.” (McLaughlin, 2016, 35). Eurooppalaiset ja amerikkalaiset toimittajat Espanjan sisällissodassa olivatkin jakautuneet sen mukaan, kumpaa osapuolta he kannattivat, tasavaltalaista vai nationalistista. Amerikkalainen toimittaja Herbert Matthews sanoi toimittajien puolueettomuudesta Espanjassa:

Kaikki me, jotka olimme Espanjan sisällissodassa, suhtauduimme siihen tunteella. Tunsin aina valheellisuutta ja tekopyhyyttä niissä, jotka väittivät olevansa puolueettomia -- ja tyhmyyttä niissä päätoimittajissa ja lukijoissa, jotka vaativat puolueettomuutta ja objektiivisuutta sodasta raportoivalta toimittajalta. Tuomitsemalla ennakoasenteet, tulee tuominneeksi ainoat asiat, jotka merkitsevät – rehellisyyden, ymmärryksen ja läpikotaisuuden. Lukijalla on oikeus pyytää faktoja; hänellä ei ole oikeutta pyytää, että toimittaja tai historioitsija on hänen kanssaan samaa mieltä. (Knightley, [2004, 210-211] ks. McLaughling, 2016, 36)

McLaughlin jatkaa referoimalla Knightleya [2004], jonka mukaan Espanjan sisällissodassa jotkut toimittajat unohtivat faktat kokonaan ja ryhtyivät suoranaiseksi propagandaäänitorviksi (em. teos, 36).

Espanjan sisällissota ei missään nimessä ollut viimeinen sota, jossa toimittajat kohtasivat objektiivisuuden vaatimukset ja haasteet. Daniel Hallin (1986) on kirjoittanut objektiivisuudesta Vietnamin sotaa ja mediaa käsittelevässä kirjassaan:

Toimittajat keskittyivät 'vain faktoihin', mutta ne eivät olleet *mitä tahansa* faktoja. Ne olivat *virallisia* faktoja. Faktoja siitä, mitä presidentti sanoi ja "mitä viranomaiset täällä uskovat". Objektiivisuus ei vapauttanut uutisia poliittisen vaikutusvallan alta, vaan avasi kanavan, jonka kautta virallinen vaikutus pääsi virtaamaan. (em. teos, 25.)

Niin ikään McLaughlin siteeraa kahta toimittajaa, jotka ovat kokeneet, että vaatimus täydellisestä objektiivisuudesta sotauutisoinnissa on liikaa. Ruandan kansanmurhan (1994) esimerkiksi nostanut CNN:n Christiane Amanpour on todennut, että "toimittajien tulisi olla reiluja, mutta se ei tarkoita tekijöiden ja uhrien kohtelua [mediassa] samalla tavalla." (em. teos, 47, lisäys oma). Bosnian sodasta (1992-1995) *The Guardianille* kirjoittanut Maggie O'Kane taas on sanonut: "Uskon, että suurin mitä voimme saavuttaa on totuus. Totuus ei ole aina objektiivinen [ja] itse asiassa vainossa ja koko maan kattavissa etnisissä puhdistuksissa ei ole mitään objektiivista." (em. teos, 46.)

2.2.2 Sotajournalismia vai rauhanjournalismia?

Jatkona keskustelulle objektiivisuudesta haluan nostaa esiin rauhanjournalismin käsitteen. Annabel McGoldrick (mainittu lyhyesti edellisessä luvussa) on ansioitunut rauhanjournalismin tutkimuksen kentällä. Rauhanjournalismin käsitteen on luonut Johan Galtung osana rauhan- ja konfliktitutkimusta (Lynch [1998] ks. McGoldrick, 2006, 2).

McGoldrick kirjoittaa, että konfliktiuutisointi on usein orientoitunut väkivallan, propagandan, eliitin ja voittamisen puolelle. Käytännössä kyse on sellaisesta journalismista, jossa väkivalta ei vain käy järkeen, mutta tuntuu myös ainoalta ratkaisulta. (McGoldrick, 2006, 2.)

McGoldrick ei etsikään sotajournalismin puolueellisuutta siitä, ovatko jutut puolueellisia tämän tai tuon osapuolen suosioksi. Sen sijaan hän keskittää huomion siihen, että sotajournalismi todella on aina jonkun puolella – nimittäin sodan.

McGoldrick jakaa – edelleen Galtungia mukailen – perinteisen journalismin sodanmyönteisen asenteen ongelman kolmeen osaan: 1) Virallisten lähteiden painotukseen, 2) tapahtumien painotukseen (prosessin sijasta) ja 3) dualismin painotukseen.

McGoldrickin mukaan virallisten lähteiden painotus tarkoittaa käytännössä sitä, että kommentoimaan etsitään aina mieluiten viranomaislähde, oli hänen edustamansa taho sitten

hallitus, poliisi tai oikeusistuin. Heidän sanomisensa ovat kiinnostavia ja kommenttien arvoisia.

McGoldrick kirjoittaa myös, että virallisten lähteiden painotus on ehkä maailman laajimmalle levinnyt uutisoinnin konventio. ”Mene minkä tahansa maan pääkaupunkiin, ota käteesi suurin sanomalehti ja on hyvä mahdollisuus, että maan poliittisten johtajien tekemiset ja sanomiset ovat etusivulla tai sen lähistöllä.” (McGoldrick, 2006, 6.)

Tapahtumien painottaminen prosessien sijasta on toinen McGoldrickin esiin nostama ongelmakohta. Hän kirjoittaa osuvasti, että vaikka uutiset ovat täynnä muutosta, medialla on hyvin ”pysyvä ja yksiulotteinen” käsitys siitä, miten muutokset tapahtuvat. McGoldrick jatkaa kirjoittamalla, että toimittajat harvoin pysähtyvät vastaamaan kysymykseen *miksi* jotain tapahtuu. Jos konflikteja käsittelevissä jutuissa ei paneuduta asioiden taustalla oleviin syihin, väkivalta vain on olemassa. Niin ollen se myös vaikuttaa ainoalta järkevältä ratkaisulta tilanteeseen. (em. artikkeli, 3)

Kolmantena McGoldrick nostaa esiin dualistisen painotuksen. Toimittajat haluavat aina kuulla asioiden molempia puolia välttääkseen syytökset puolueellisuudesta. Tässä käytännössä on kuitenkin McGoldrickin mukaan ongelmia. Se ei ota huomioon useamman tahon yhteisiä avauksia, monimutkaisia syitä konfliktien taustalla tai tilanteita, joissa molemmat osapuolet voittavat. Dualistinen esitystapa pelkistää konfliktia aiheuttaen sen, että asiat pelkistyvät voitto-häviö-asetelmaan. (em. artikkeli, 4.)

Näitä McGoldrickin esittelemiä painotuksia, jotka edistävät sotaisaa puhetapaa journalismissa, on löydettävissä myös omasta aineistostani. Olenkin käyttänyt McGoldrickin teoretisointia oman analyysini pohjana.

2.2.3 Sota, journalismi ja propaganda

Stig A. Nohrstedtin (2009) mukaan erilaiset suurista taisteluista, hohdokkaista voitoista ja musertavista tappioista kertovat tarinat ovat merkittävä osa populaarikulttuuriamme ja kulttuurista perintöämme. Niissä piilee vastustamatonta vetovoimaa, joka houkuttelee meidät asettumaan hyvän puolelle pahaa vastaan.

Nohrstedt kirjoittaa, että se, kuka loppujen lopuksi voittaa puolelleen sympatiamme tai antipatiamme, riippuu siitä kumman antagonistin, eli tarinan sankarin, propagandastrategit pääsevät paremmin huomiomme ja tunteidemme äärelle. Propagandaa voi Nohrstedtin mukaan tarkastella jatkumona näille tarinoille. (Nohrstedt, 2009, 96.)

Siitä huolimatta, että propaganda ja sotauutisointi ovat aina jossain määrin kietoutuneet toisiinsa, propagandasta ei ole enää 50-luvun jälkeen juurikaan puhuttu länsimaisten valtioiden työkalupakkiin kuuluvana.

Heikki Luostarinen (2002) kirjoittaa, että jotkut joukkoviestinnän tutkijat ovat kiinnittäneet huomionsa siihen nopeuteen, jolla propaganda katosi tutkimuskentältä 50-luvun puolivälissä. Esimerkiksi vuonna 1952 julkaistu *International Propaganda and Psychological Warfare* –teos nimettiin vuoden 1956 painoksessa uudelleen *International Communication and Political Opinion*. (Luostarinen, 2002, 26.)

Syynä muutokseen oli, että propaganda yhdistyi ihmisten mielissä sotaan, autoritaariseen hallintoon ja mielikuvaan ihmisistä ”aivottomana laumana”, joten termiä ryhdyttiin käyttämään vain vihollispuolen informaatiovaikuttamisesta (em. teos, 29). Omassa leirissä taas otettiin käyttöön mainonnan kentältä tutut termit kuten ”promootio”, ”tiedotustoiminta” ja ”markkinointi” (em. teos, 26).

Luostarinen listaa kolme nykyjournalismiin liitettyä ominaisuutta, jotka tuntuvat tekevän propagandan tänä päivänä mahdottomaksi: Ensiksi länsimaiset demokraatit ovat avoimia yhteiskuntia, joissa vallankäyttö ei ole keskittynyttä. Toiseksi journalismi on suhteellisen itsenäinen tiedon tuotannon instituutio. Kolmanneksi yleisön vastaanottamisen ja tulkinnan tavat ovat heterogeenisiä, arvaamattomia ja skeptisiä. (em. teos, 19.)

Luostarinen sanoo kaikkien tulkintojen olevan sinänsä relevantteja, mutta muistuttaa, etteivät ne poista propagandan mahdollisuutta länsimaisista yhteiskunnista (em. teos, 19).

Päinvastoin, propagandaa esiintyy edelleen. Esimerkkinä Uskali mainitsee, että Yhdysvaltain valtiopropagandaan kuluu noin miljardi dollaria vuodessa (Uskali, 2007, 32). Tämä luku on peräisin yli kymmenen vuoden takaa, mutta se antanee osviittaa siitä, kuinka järjestelmällistä propagandan tuottaminen yhä tänä päivänä on.

Susan Brewer (2009) on tutkinut yhdysvaltalaisista sotapropagandaa teoksessaan *Why America Fights : Patriotism and War Propaganda from the Philippines to Iraq*. Hän kirjoittaa, että julkinen Irakin vastainen kampanjointi juonsi juurensa syyskuun 11. päivän terrori-iskuihin.

19 radikaalia islamistista terroristia sieppasi neljä matkustajakonetta ja ohjasi ne päin World Trade Centerin kaksoistorneja New Yorkissa ja Pentagonia Washington D.C:ssa. Neljäs kone syöksyi maahan Pennsylvaniassa sen matkustajien riistettyä koneen terroristien

hallinnasta. Yli 3000 ihmistä sai surmansa iskuissa, joiden takana oli terroristijärjestö al-Qaidan jäseniä Saudi-Arabiasta, Egyptistä, Yhdistyneistä Arabiemiirikunnista ja Libanonista (Brewer, 2009).

Brewer kirjoittaa järkyttävän terroriteon johtaneen eriasteiseen valtion propagandaan. Pehmeimmästä päästä reaktioita oli, kun Valkoinen talo tilasi 23 000 dollarilla Amerikan lippua esittäviä pinssejä pönkittääkseen kansallista itsetuntoa tai, kun presidentti George W. Bush teki tv-mainosten sarjan, jossa hän kehotti amerikkalaisia jatkamaan elämäänsä.

Radikaalimpaan ja Irakia syyllistävään propagandaosastoon taas lukeutui esimerkiksi Bushin kova, uskonnollinen retoriikka, johon kuului maailman tiukka jako terroristien ja heidän kannattajiensa ja ”meidän” välillä. (Brewer, 2009.)

Bush on sanonut muun muassa: ”Tästä on tulossa valtava, hyvän ja pahan välinen taistelu, mutta hyvä tulee voittamaan.” Ja: ”Joko olet meidän puolellamme tai sitten olet terroristien puolella.” Lisäksi hän nimitti terroristeja ”natsien lapsiksi” ja totalitaristeiksi. (em. teos, luku 6.)

Scott Bonn (2010) on teoretisoinut propagandan roolia Irakin sodassa tukeutumalla 70-luvulla kehitettyyn moraalipaniikin teoriaan. Irakin tapauksessa Bonn puhuu nimenomaan eliitin lietsomasta moraalipaniikista. Bonnin mukaan moraalipaniikki nousee, kun ”joukkoviestimissä toteutettuja kampanjoita käytetään luomaan pelkoa, vahvistamaan stereotyyppisiä ja kärjistämään maailmassa valmiiksi olevia jakolinjoja” (Goode & Ben-Yehuda, [1994] ks. Bonn, 2010, 6).

Bonn on analysoinut Irakin sotaan johtanutta propagandaa moraalipaniikin näkökulmasta ja tullut siihen tulokseen, että Bushin hallinto lietsoi moraalipaniikkia, jota media vahvisti, mikä johti lopulta Irakin sotaan (Bonn, 2010).

Brewer (2009) tiivistää, että toteuttaakseen Valkoisen talon silloisen tiedottajan Scott McClellanin muotoileman tavoitteen ”voittaa jokainen uutisenkierto”, viranomaiset käyttivät ”faktoja, valheita ja patrioottista symboliikkaa sekä sensuuria hallitakseen yleisön mielikuvia tilanteesta. (em. teos, luku 6.)

Lewis et al. (2008) ovat julkaisseet Center for Public Integrity –organisaation kautta tutkimuksen, jossa tarkasteltiin presidentti Bushin ja seitsemän hänen hallintonsa tärkeimmän viranomaisen julkilausumia (haastatteluja, tiedotteita, tiedotustilaisuuksia,...) Irakin sodasta

aikavälillä 11. syyskuuta 2001 – 11. syyskuuta 2003. Näistä oli tunnistettu 935 valhetta koskien Irakin joukkotuhoaseita tai al-Qaida-yhteyksiä (Lewis et al., 2008).

Näihin tutkimuksiin nojaten voisi sanoa, että Yhdysvaltojen hallitus tuotti ainakin jossain määrin tietoisesti Irakin sotaan koskevaa propagandaa.

Tässä luvussa olen esitellyt tutkielmani kannalta relevanttia teoreettista viitekehystä. Ensimmäisessä luvussa kiinnitän huomion yleisesti siihen, mitä ulkomaanuutisiin päätyy ja miksi. Olen pyrkinyt vastaamaan tähän pohtimalla uutistoimistojen ja lähteiden merkitystä ulkomaanjournalismin kannalta. Toisessa luvussa olen nostanut keskusteluun sotajournalismin kannalta merkittäviä eettisiä kysymyksiä, joiden valossa tarkastelen myös omaa tutkimusaihettani.

Pyrin luvun loppua kohden johdattelemaan keskustelua kohti varsinaista tutkimuskohdettani, Irakin sotaan. Seuraavassa luvussa avaan, millainen Irakin sota on tutkimuskohteena.

3 Irakin sota tutkimuskohteena

Tässä luvussa esittelen, miten Irakin sotauutisointia on aiemmin tutkittu. Erittelen, millaisena Irakin sota esitettiin eri maiden medioissa. Lisäksi tämän luvun tarkoituksena on esitellä, millaisia erityispiirteitä Irakin sotaan tutkimuskohteena liittyy. Kertaan myös lyhyesti Irakin ja Yhdysvaltojen ulkopoliittisten suhteiden kehitystä, jotta sota asettuu historialliseen kontekstiin.

Koska kyseessä on kuitenkin melko kauan sitten käyty sota, katson tarpeelliseksi myös kerrata konfliktin etenemisen pääpiirteet.

Luvun lopussa esittelen Irakin sodasta ja etenkin sen uutisoinnista aiemmin tehtyä tutkimusta, jonka jatkoksi myös osa tutkielmani asettuu.

3.1 Irakin lyhyt (ulko)poliittinen historia

Irakin historia on valtavan pitkä, joten keskityn tässä vain muutamiin niistä seikoista, jotka ovat Irakin sodan kannalta merkittäviä. Lista olisi voinut olla pidempi, mutta tutkielman mittakaavan puitteissa tämän kattavampaa katsausta Irakin historiaan ei ole mahdollista toimittaa.

3.1.1 Ba'ath-puolueen valtaannousu

Saddam Hussein nousi Irakin varapresidentiksi vuoden 1968 Ba'ath-puolueen onnistuneen vallankaappauksen jälkeen. Puolue oli yrittänyt vallankaappausta jo vuonna 1963, jolloin se syrjäytti vallasta maata hallinneen arabinationalisti Abd al-Karim Qasimin. Kaappauksen tuloksena syntynyt autoritaarinen hallinto pysyi kuitenkin pystyssä vain yhdeksän kuukautta, ennen kuin sen syrjäytti niin kutsutussa ”palatsivallankaappauksessa” Abd al-Salam Arif. (Phebe Marr, 2012, 128.)

Vuoden 1968 onnistuneen vallankaappauksen johtohahmoja olivat serkukset Abd al-Bakr ja Saddam Hussein. Al-Bakr oli vanhempi poliitikko, jolla oli hyvät suhteet armeijaan ja Hussein taas häikäilemätön ja peloton uudistaja (em teos. 219).

Syyrialaista opiskelijoiden mukana Bagdadiin saapuneen Ba'ath-puolueen viehätys nojasi Irakissa ”yhdistelmään lähes mystistä uskoa arabien yhtenäisyyteen ja vaatimukseen sosiaalisesta ja ekonomisesta yhteiskunnallisesta muutoksesta, mikä vetosi ihmisiin sektistä riippumatta” (em. teos, 175). Todellisuudessa puolue pysyi kaappauksen jälkeen kiinni vallankahvassa pelon avulla.

Ba'ath toteutti puhdistuksia, kuulusteluja ja pidätyksiä. Esimerkiksi tammikuussa 1970 teloitettiin 37 ihmistä syytettynä vakoilusta Israelille ja tietojen välittämisestä Yhdysvalloille ja Iranille. Tällöin Iranin suurlähettiläs karkotettiin maasta ja sen konsulaatit suljettiin. (em. teos, 214.) Tämä tuli näyttelemään merkittävää roolia kymmenen vuotta myöhemmin maiden ajautuessa sotaan.

Lisäksi Irakin välit lähes kaikkiin muihin Lähi-idän valtioihin ja länteen olivat kireät. Kuuden päivän sodassa (1967) Irak tuki arabeja ja kävi entistä vihamielisemmäksi Israelia ja sen liittolaista, Yhdysvaltoja kohtaan. Irakin diplomaattiset suhteet Yhdysvaltojen kanssa eivät palautuneet sodan päätyttyäkään.

Iran, Syyria ja Kuwait olivat maan vanhoja kilpakumppaneita ja suhteet Egyptiinkin viilenivät, kun Nasser hyväksyi Yhdysvaltojen neuvotteleman rauhansopimuksen, joka rauhoitti maan välit Israelin kanssa. (Marr, 2012, 221.)

Irakin pelastus olivat maan valtavat öljykentät. Irak kansallisti öljyvaransa vuonna 1973, juuri parahiksi maailmanlaajuisen öljykriisin aattona, jolloin barrelin hinta nelinkertaistui. Tämä teki Irakista kansainvälisistä öljy-yhtiöistä riippumattoman, mikä lisäsi sen poliittista eristyneisyyttä. Vuonna 1979 Saddam Husseinin siirtyessä Irakin presidentiksi, maa oli ulkopoliittisesti yksin.

3.1.2 Iran-Irak sota

Irakin politiikassa on tärkeää pitää mielessä islamin jako sunnalaisiin ja shiialaisiin. ”Sunnalaisten mukaan uskonnollinen auktoriteetti löytyy kirjallisista lähteistä, kuten Koraanista, mutta shiialaisten mukaan uskonnollisilla johtajilla on myös elävää auktoriteettia.” (Hämeen-Anttila, 2017, 15.)

Irakia hallittiin vuodesta 1958 arabinationalistien voimin. Tämä tarkoitti maan jakautumista periferiaan ja keskukseen. Etelän periferiaa asuttivat shiitit ja pohjoista puolestaan kurdit. Keskus koostui sunnalaisista arabinationalisteista.

Shiialaisten parissa perheen, suvun ja paikallisyhteisöjen merkitys korostui, kun taas pääkaupunki Bagdadissa haluttiin osaksi isoa arabiyhteisöä. Shiialaisten perinteiset arvot sopivat huonosti yhteen modernien instituutioiden, kuten armeijan ja byrokratian kanssa, minkä takia institutionaalinen valta keskittyi vahvasti sunnalaisille. Tämä jakolinja muuttui relevantiksi, kun Irakin ja Iranin pitkään jatkuneet kireät välit kärjistyivät suoraksi konfliktiksi. (Marr, 2012, 208.)

Iranin ja Irakin välinen juopa juontaa juurensa ainakin vuoteen 1969, jolloin maiden välille syntyi kiista niiden välisestä rajasta ja etenkin Shatt al-Arabin strategisesti merkittävästä alueesta, jossa Eufrat- ja Tigris-joet yhtyvät toisiinsa. Helmikuussa 1969 Iran vaati, että raja vedetään maiden välisen joen keskellä olevan kanavan mukaan. Irak kieltäytyi, joten huhtikuussa Iranin shaahi mitätöi julkisesti 1937 tehdyn rajasopimuksen ja kuljetti omat laivansa Shattiin. Irak reagoi nopeasti: Propagandasota leimahti ja Irak ryhtyi avustamaan iranilaisia toisinajattelijoita shaahin hallinnon vastustamisessa, mihin Iran taas vastasi tukemalla kurdeja. (em. teos, s 222.)

Iranin ja Irakin välejä kiristävä kurdikysymys nousi ajankohtaiseksi jo vuonna 1974, jolloin Irak soti maansa kurdiväestöä vastaan. Vaikka Iran tällöin aseisti kurdeja, maiden ajautumisessa sotaan ei ollut kyse vain kurdivähemmistöstä tai rajakiistoista.

Marr epäilee, että maiden väliseen jännitteeseen on vaikuttanut Irakin pelko perisalaisesta hegemoniasta alueella, sillä etenkin Saddam Husseinin mielestä Iran oli tunkeutunut arabien alueelle 20-luvulta lähtien. Shiialainen Iran pelotti Irakia, sillä se näki maan uskonnollisen oppineisuuden vetoavan oman maansa shiiväestöön, mikä puolestaan saattaisi johtaa epävakautteen. (em. teos, 272.)

Iranin vallankumous oli pisara, joka katkaisi kamelin selän. Pahlavi-dynastian aikaan Iranissa shaahit pyrkivät modernisoimaan ja sekularisoimaan maata, mikä etäännytti perinteisesti merkittävässä roolissa ollutta uskonoppineistoa ja hallintoa toisistaan. Shaahin toimia vastustavaa uskonnollista oppositiota johti Ruhollah Musavi Khomeini. Vuonna 1978-1979 Iranissa toteutettu vallankumous nosti Khomeinin valtion johtoon. Hänen islamin oppineisuutta korostavan hallintotapansa mukaisesti, maan ylimmän johtajan tuli tästä eteenpäin olla täysinoppinut lainoppinut. (Hämeen-Anttila, 2017, 39.)

Yhdysvallat oli ennen Iranin vallankumousta tukenut maata avokätisesti. Vietnamin sodan jälkeen syntyneen Nixonin doktriinin mukaan, Yhdysvallat tukee rahallisesti liittolaistensa puolustusta. Iranin kohdalla tämä oli tarkoittanut maan puolustusbudjetin kasvua 1100 % seitsemässä vuodessa 1970-1977 (Marr, 2012, 222). Islamilaisen vallankumouksen jälkeinen Iran ei kuitenkaan sopinut enää Yhdysvaltojen liittolaiseksi Lähi-idässä, joten sen katse kohdistui Irakiin.

Iranin vallankumouksen jälkeen rajan yli saapui Irakiin Khomeinia tukevia kurdeja, jotka uhkailivat Bagdadin hallinnon kaatamisella. Iran myös avoimesti kannusti shiialaisen vallankumouksen levittämistä Irakiin, ja ajatus kutkutti jo ennestään tyytymättömiä Irakin

shiiamuslimeja. Iran myös osallistui Tariq Azizin (joka oli Irakin varapääministeri sodan syttyessä vuonna 2003) murhayritykseen keväällä 1980, minkä seurauksena Irak karkotti 35 000 shiialaista (em. teos, 272-273).

Iran oli vallankumouksen jäljiltä kaotoisessa tilassa, joten Irak päätti hyökätä. Taustalla lienee ollut alueellisen ja poliittisen vaikutusvallan levittäminen. Sotaa edelsivät rajakiistat ja Iranin kranaatti-iskut joihinkin merkittäviin rajakaupunkeihin, mutta raskaat taistelut alkoivat Shatt al-Arabista, jonka Saddam Husseinin joukot ottivat takaisin haltuunsa. Siitä alkoi kahdeksan vuotta kestänyt sota.

Irak yritti edetä Iraniin, mikä osoittautui suureksi virheeksi sen aliarvioitua maan resurssit. Irak ilmoitti saavuttaneensa tavoitteensa ja vetäytyvänsä Iranista 1982, minkä jälkeen Iran puolestaan eteni Irakiin. Tämä osoittautui samankaltaiseksi virheeksi, eikä Iran onnistunut neljän vuoden väsytystaistelun aikana saamaan haltuunsa yhtäkään Irakin merkittävää kaupunkia. (em. teos, 276-278.)

Vuonna 1984 maailmalle levisi tieto Irakin käyttämistä kemiallisista aseista, mutta länsi ei tuominut tekoja juuri ollenkaan. Irak myös kuritti oman maansa sisällä ”epäluotettavaa ainesta”, eli kurdeja ja shiialaisia, kaasuiskuin (Hämeen-Anttila, 2017, 59). Vuosina 1986-1989 toteutetun Anfal-kansanmurhan aikana kurdeja kuoli 50 000-100 000 (Human Rights Watch, 2006). Yhdysvallat alkoi kuitenkin kallistua Irakin puolelle kesällä 1983, kun Donald Rumsfeld vieraili maassa (Marr, 2012, 280).

Yhdysvallat – edelleen järkyttyneenä entisen liittolaisensa Iranin kääntymisestä shiialaisen islamin polulle – kannusti läntiset liittolaisensa lopettamaan aseiden myymisen Iranille, jotta sota saataisiin päättymään. Marraskuussa 1983 Irak poistettiin Yhdysvaltojen terroristilistalta ja tammikuussa 1984 Iran lisättiin sille (em. teos, 280). Sen jälkeen Yhdysvallat sulki silmänsä Irakiin kohdistuvalta asekaupalta, vaikka näennäisesti pysyttelikin puolueettomana maiden välisessä konfliktissa.

Tämä puolueettomuus päättyi nolosti niin kutsuttuun Iran-Contra-skandaaliin, jossa tiivistetysti Yhdysvallat Reaganin hallituksen johdolla välitti aseita Iranille kansainvälisestä painostuspolitiikastaan huolimatta. Ehkä pelastaakseen kasvonsa Yhdysvallat sekaantui yhä syvemmin Irakin ja Iranin väliseen sotaan merivoimiensa avustuksella. Marr mainitsee erikseen kaksi iskua, jotka Yhdysvallat teki Iranin merellä sijaitsevia tukikohtia vastaan (em. teos, 283).

Sota päättyi Iranin tappioon 1988. Ennen sotaa Irak oli ollut melko vakaa maa, jolla oli kasvava talous ja vahva riippumattomuus suhteessa sekä alueellisiin että globaaleihin toimijoihin. Nyt sen rahat olivat kadonneet noin miljardin kuussa (em. teos, 279) maksaneeseen sotaan ja se oli korviaan myöten veloissa, puhumattakaan kahdeksan vuoden aikana hankituista riippuvuussuhteista muihin valtioihin. Taistelujen loputtua maailma myös havahtui siihen, että Irak oli käyttänyt sodassa mittavissa määrin kemiallisia aseita. Tämä tuomittiin laajalti ja kansainvälinen mielipide kääntyi Irakia vastaan.

3.1.3 Persianlahden sota

Irakin päätöstä vallata Kuwait on pidetty jälkikäteen tarkasteltuna melko käsittämättömänä ja Hämeen-Anttilan mukaan kyseessä oli Saddam Husseinin ”uran pahin virhearvio” (Hämeen-Anttila, 2017, 59).

Shatt al-Arab oli Iranin sodan jäljiltä suljettuna ja Irak tarvitsi sataman, mikä saattoi saada sen havittelemaan Kuwaitin Umm Qasrin aluetta. Lisäksi maiden välillä oli ollut rajakiistoja Kuwaitin itsenäistymisestä 1961 alkaen, jolloin Irak oli väittänyt maan olevan käytännössä Irakin provinssi. Irak perusteli tätä Ottomaani-imperiumin aikaisilla rajoilla. Jännitetty aiheutti myös rikkaan Rumailan öljykentän miehittämättömän alueen käyttöoikeus.

Syinä hyökkäykseen lienevät kuitenkin ensisijaisesti olleet pitkän Iranin sodan aiheuttamat rahahuolet. Irak oli länteen ja Venäjälle velkaa yhteensä 50 miljardia (Marr, 2011, 321), mikä sai Irakin kääntymään Persianlahden valtioiden puoleen ja lainaamaan lisää sieltä.

Irakilla oli käynnissä mittava joukkotuhoaseohjelma, jolla se uhkaili Israelia – kaikkien arabien yhteistä vihollista – ja sai niin hankittua jonkinlaista kannatusta muiden Lähi-idän valtioiden keskuudessa. Samainen joukkotuhoaseohjelma luonnollisesti huolestutti länttä ja vuodesta 1990 alkaen Irakin vastaisuus alkoi olla Yhdysvalloissa vahvaa. (em. teos, 324.)

Irak myös vaikutti vaipuneen syvälle Saddam Husseinin päänsisäiseen salaliittomaailmaan ja se syytti Kuwaitia öljyn markkinahinnan manipuloinnista Irakin asemaa vahingoittaakseen. Irak esitteli Arabiliitolle tilanteen 15. heinäkuuta 1990.

Tästä meni viikko ja Kuwaitin rajalle oli kerätty joukko, joka oli valmiina valtaamaan maan. Muut valtiot, mukaan luettuna Yhdysvallat George. H. W. Bushin johdolla, yrittivät sovitella asiaa ja Marrin mukaan uskoivatkin onnistuneensa (em. teos, 326).

2. elokuuta Irak kuitenkin miehitti Kuwaitin ja jo seuraavana päivän YK:n turvallisuusneuvosto tuomitsi yksimielisesti hyökkäyksen kansainvälisen oikeuden

vastaisena. Se asetti Irakille taloudellisia pakotteita ja 6. elokuuta 1990 kaikki kauppa – mukaan lukien ruuan ja lääkkeiden – lopetettiin Irakin kanssa.

Arabimaailman tunnelmat olivat ristiriitaiset. Saudi-Arabia oli jossain määrin asettunut Irakin tukijaksi, mutta tasavaltalainen hallitus, jota Irak ajoi Kuwaitiin, saattaisi satuttaa Persianlahden öljyperheiden valtaa. Saudi-Arabia liittoutuikin Yhdysvaltojen kanssa Irakia vastaan – teko, jonka massiivisena seurauksena voi pitää jälkikäteen tarkasteluna saudien radikalisoitumista yhdysvaltalaisen läsnäolon seurauksena. Yksi näistä radikalisoituneista oli Osama bin Laden. (Hämeen-Anttila, 2017, 60)

Jordania taas oli tiivistänyt etenkin taloudellisia suhteitaan Irakin kanssa ja se peräänkuulutti konfliktin ratkaisua arabimaailman voimin. Tähän mielipiteeseen yhtyi moni muukin, mutta kiista hajotti lopulta Arabiliiton.

Hyökättyään Kuwaitiin, Irak julisti sen yhdeksi provinssikseen ja yhtenäisti maiden valuutat. Maan omaisuutta ryövättiin hurjalla vauhdilla, mutta saalis jäi ilmeisesti pienemmäksi kuin Saddam Hussein oli odottanut. Lisäksi Irak tuhosi maassa Kuwaitin infrastruktuuria minkä ehti. (Marr, 2012, 331-332.)

Irak kesti vakavat pakotteet kuin ihmeen kaupalla – ja toki valtavan kärsimyksen hinnalla – ja Yhdysvallat kyllästyi odottamaan, että Irak vetäytyisi Kuwaitista. Se haki ja sai YK:lta luvan poistaa Irak Kuwaitista sotilaallisin keinoin. Saddam Husseinille annettiin 45 päivää aikaa poistua maasta, mutta hän ei tehnyt sitä. (em. teos, 333)

17. tammikuuta 1991 Yhdysvallat aloitti koalition tukemana hyökkäyksen, jonka edessä Irak oli täysin voimaton. Bagdad muuttui ilmapommituksissa sietämättömäksi paikaksi, jossa ei ollut tarjolla puhdasta vettä, ruokaa tai edes bensaa, jotta sairaskuljetuksia olisi voitu tehdä. (em. teos, 333-334)

Saddam Hussein vetäytyi Kuwaitista 22. helmikuuta ja sytytti lähtiessään maan öljykentät tuleen. Koalitio jatkoi maayökkäyksellä Irakiin, joka oli ohi neljässä päivässä. Sota vaati yhteensä 10 000-30 000 kuolonuhria. (em. teos, 335-337)

Turvallisuusneuvosto vaati Irakin ehdotonta hyväksyntää YK:n päätöslauselmille. Niissä vaadittiin muun muassa, että Irak hävittää kaikki joukkotuhoaseensa eikä yritä enää valmistaa niitä uudelleen. Sen tulee toimittaa YK:lle lista näistä aseista minkä lisäksi YK lähettää asetarkastajansa valvomaan tilannetta Irakiin. (em. teos, 337-338)

Tätä päätöslauselmaa Yhdysvallat tulisi käyttämään syynä hakeutua uuteen sotaan Irakin kanssa vuonna 2003.

Hämeen-Anttilan mukaan Saddam Hussein olisi ollut helppo syrjäyttää Persianlahden sodan päätteeksi kokonaan vallasta. Sitä ei kuitenkaan tehty, mihin syynä saattoivat olla maan Yhdysvaltojen poliittiseen johtoon ja tiedustelupalveluun liittolaisaikoina muodostetut suhteet. Ehkä vielä tärkeämpi syy oli, että Irakilla oli potentiaalia tulla yhdeksi Lähi-idän vahvimmista valtioista. (2017, 60-61.)

Yhdysvallat jätti kuitenkin Irakin kammottavaan tilanteeseen, jossa se oli kannustanut Etelä-Irakin shiialaisia kapinaan sodan aikana, mutta jätti heidät ilman tukea sodan päätyttyä ja antoi Saddam Husseinin murskata kansannousun. Tämä maksoi sekä ihmishengissä että maan sisällä entisestään kiristyvinä shiialaisten ja sunnalaisten väleinä.

3.2 Lyhyt tiivistelmä polusta Irakin sotaan

Näiden mullistusten jälkeen Irak oli polvillaan. Maata kuristivat edelleen tiukat talouspakotteet ja se oli menettänyt kaiken arvostuksensa entisten liittolaisten – niin lännen kuin Lähi-idänkin – parissa. YK:n asetarkastajat tutkivat Irakin joukkotuhoaseita, mutta ajautuivat konfliktiin irakilaisien viranomaisten kanssa ja poistuivat maasta 1997. Irak oli rikkonut YK:n aiempia päätöslausemia vaikeuttamalla ja estämällä YK:n asetarkastajien työtä maassa.

Vuoden 2001 syyskuu muutti täysin Yhdysvaltojen ulkopolitiikan suunnan ja suhteen islamilaiseen maailmaan. 9/11-iskujen jälkeen supervalta katsoi ajautuneensa sotatilaan ja se julisti terrorismin vastaisen sodan alkaneeksi. Ensimmäisenä terrorismia vastaan lähdettiin taistelemaan Afganistaniin, joka oli pitkien sotien jälkeen vaipunut kaaokseen. Talibanit antoivat terroristijohtajien toimia maassa vapaasti, joten iskulle oli löydettävissä kansainvälistä tukea ja perusteluita. (Hämeen-Anttila, 2017, 63.)

9/11-iskuihin saakka Yhdysvallat oli valvonut Irakia liittolaistensa, taloudellisen hegemoniansa ja erilaisten pakotteiden avulla (Hämeen-Anttila, 2017, 62). Nyt se kuitenkin kohdisti katseensa entiseen liittolaiseensa sotaisella mielellä.

Yhdysvaltojen motiiveja sotaan on pohdittu jälkikäteen paljon. Yhdysvallat julisti Saddam Husseinin islamilaisten terroristien tukijaksi ja hänellä sanottiin olevan yhteyksiä al-Qaida-terroristijärjetöön. Lisäksi häntä alettiin syyttää Persianlahden sodan jälkeen tehdyn YK-

sopimuksen rikkomisesta ja kehittelevän kiellosta huolimatta joukkotuhoaseita. (Hämeen-Anttila, 2017, 62) Näillä syillä Yhdysvallat perusteli hyökkäystään Irakiin.

Tosiasiassa Saddam Hussein oli maallinen diktaattori, joka oli kukistanut maassaan uskonnollisen aktivismin ”jyrkästi ja raa’asti”, mikä oli varsin hyvin lännen tiedossa jo vuonna 2001. Irakin miehityksen jälkeen joukkotuhoaseitakaan ei löytynyt. Niiden puuttumisesta kertoi jo se, ettei Saddam Hussein käyttänyt niitä edes äärimmäisessä hädässä sodan aikana. Tämän takia sodan aloittamisen syyksi onkin jälkikäteen yleisesti epäilty Yhdysvaltojen kiinnostusta Irakin valtaviin öljyvarantoihin ja maan sisäpoliittista tarvetta ”kostaa” 9/11-iskut. (em.teos, 62.)

Seuraavat kappaleet, jotka käsittelevät kuukausista ennen Irakin sodan syttymistä, perustuvat *The Guardian*-lehden julkaisemaan aikajanaan (Hamilos & King, 2006), ellei toisin mainita.

Yhdysvaltojen ainoa merkittävä liittolainen Irakin sodassa oli Britannia. George W. Bushin ja Tony Blairin yhteiselle hankkeelle yritettiin ensin löytää tukea YK:sta. Syyskuun alussa alkoi kahdeksan viikon vääntö, jossa Yhdysvallat ja Britannia pyrkivät viemään läpi uutta päätöslauselmaa, jonka luvalla asetarkastajat palaisivat Irakiin ja maan niskuroidessa se voitaisiin riisua aseista sotilaallisin keinoin. 16. syyskuuta 2002 uhkavaatimusten kiristytessä Irak ilmoitti päästävänsä asetarkastajat uudelleen maahan.

Isot EU-maat ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet kuitenkin vastustivat tätä alusta alkaen. Etenkin Ranska ajoi presidentti Jacques Chiracin johdolla kahden päätöslauselman mallia, jossa ensin valtuutettaisiin asetarkastajat palaamaan Irakiin ja toinen, sotatoimiin oikeuttava lauselema tehtäisiin vasta, jos ongelmia ilmenee (esim. Raivio, 2002a).

Lopulta marraskuussa turvallisuusneuvostossa saatiin aikaan yksi päätöslauselma, 1441. Sen mukaan Irakilla olisi nyt viimeinen mahdollisuus suostua yhteistyöhön YK:n kanssa ja luopua joukkotuhoaseistaan. Irak hyväksyi päätöslauselman ehdoilla 13. marraskuuta ja viisi päivää myöhemmin ensimmäiset asetarkastajat saapuivat maahan. Irak myös toimitti joulukuun alussa YK:lle tämän pyynnöstä 12 000-sivuisen selvityksen joukkotuhoaseistaan. Raportista löydettiin vajavaisuuksia.

Tätä seurasi odotteluvaihe, jossa yhdysvaltalaiset ja britit tulkitsivat kaikki Irakin teot pahimmalla mahdollisella tavalla (esim. Raivio, 2002b; Raivio 2002c). Irakilaisten ei koettu

tekevän täydellistä yhteistyötä, vaan vain availevan ovia asetarkastajille. Lisäksi raportin puutteet tulkittiin niskuroinniksi.

Samaan aikaan, kun maailma odotti jännittyneenä, löytyykö Irakista savuavaa asetta, Yhdysvallat ja Iso-Britannia keskittivät joukkojaan maan ympäristöön. Asetarkastuksia johtavat Hans Blix ja Mohammed ElBaradei taas pyysivät malttia ja aikaa tarkastuksille.

Tammikuun 16. 2003 asetarkastajat löysivät Irakista kemiallisia taistelukärkiä. Löydön jälkeen Irakia vaadittiin parantamaan yhteistyötään asetarkastajien kanssa, minkä se lupasi tekevänsä. 20. tammikuuta Irak organisoii omien aseasiantuntijoidensa toimintaa YK:n tarkastajien avuksi. Blix ja ElBaradei kertoivat vähintään kahden viikon välein julkisuudessa, ettei kiellettyjä joukkotuhoaseita ole löytynyt Irakista (esim. Raivio, 2003a; Raivio 2003b).

Helmikuun lopulla Yhdysvallat, Britannia ja näiden uusi liittolainen Espanja avasivat YK:ssa keskustelun sotatoimista. 5. maaliskuuta Ranska, Venäjä ja Kiina julkaisivat yhteisen lausuntonsa, jossa he ilmoittivat, etteivät hyväksy sotatoimia Irakia vastaan. Ranska ja Venäjä sanoivat käyttävänsä turvallisuusneuvoston pysyvän jäsenen veto-oikeutta, jos kysymys Irakin sodasta tulisi YK:n äänestykseen. 7. maaliskuuta Yhdysvaltojen koalitio vastasi jättämällä aloitteen, jossa Irakille annetaan 17. päivä maaliskuuta saakka aikaa riisua aseensa.

17. maaliskuuta Yhdysvallat, Britannia ja Espanja vetävät aloitteensa pois ja ilmoittivat, että Saddam Husseinilla on 48 tuntia aikaa poistua maasta.

19.-20. maaliskuuta Yhdysvallat [ja koalitio] aloitti ilma- ja maahyökkäykset Irakia vastaan, 9. huhtikuuta Bagdad oli valloitettu ja toukokuun alussa presidentti George W. Bush julisti taisteluoperaatioiden päättyneen. Julistus oli ennenaikainen, sillä vaikka Yhdysvallat onnistui tuhoamaan sen hallinnon vastarinta ja kapinointi jatkuivat eri puolilla maata, eikä miehityshallinto koskaan saanut täyttä otetta maasta. (Hämeen-Anttila, 2017, 63.)

3.3 Aiempi mediatutkimus Irakin sodasta

Irakin sota oli siitä poikkeuksellinen, että vaikka sillä oli minimaalinen kansainvälisen yhteisön tuki, sota aloitettiin ja sitä kannatettiin Yhdysvalloissa voimakkaasti. Lisäksi, kuten mainitsin luvussa 1, Irakin sodalla on ollut katastrofaalisia, tähän päivään asti ulottuvia seurauksia.

Ei siis ole ihme, että Irak on kiinnostanut tutkijoita laajalti. Moni tutkimuksista on tutkimusasetelmaltaan omani kaltainen, eli niissä pyritään selvittämään, miten jokin maa on esittänyt Irakin sodan omassa mediassa.

Turkin ja Saksan Irak-uutisoitinta tutkineet ja vertailleet Seref Ates et al. (2005, 64-65) toteavat, että molempien maiden mediat suhtautuivat Irakiin kohdistuviin sotatoimiin nuivasti. Heidän mukaansa Saddam Husseinin hirmuhallinto edes ollut tv-uutisten aihe, toisin kuin negatiivisessa valossa esitetty Yhdysvaltojen hyökkäys.

Ugandan Irak-uutisia tutkinut Julius Mucunguzi (2005, 86-87) taas toteaa, että vaikka länsimaisista uutistoimistoista nostetuissa jutuissa ja valokuvissa, sota esitettiin Pentagonin tulkinnan mukaan, toimituksen omissa jutuissa sotaa vastustettiin vahvasti.

Panarabialainen Al-Hayat-lehti taas vastusti sotaa jyrkästi ja keskusteli siitä ”kuolemankenttänä”, vaikka tuomitsikin Saddam Husseinin toimet (El-Bendary, 2005, 120) ja Kreikan mediassa vastustettiin ”laitonta sotaa” (Kaitatzi-Whitlock & Frangonikolopoulos, 2005, 162).

Etenkin Yhdysvaltojen ja Britannian, Irakin sotaan lähteneiden maiden, uutisoinnissa on tutkimusten mukaan ollut mielenkiintoisia elementtejä, jotka linkittyvät yllä esittelemääni journalismin ja hallitusten suhteeseen.

Lars Lundsten ja Matteo Stocchetti (2005, 25) ovat todenneet, että ”anglo-amerikkalainen sota Irakia vastaan oli epämukava haaste isoille, monikansallisille uutisorganisaatioille”, sillä se jakoi toimijat puolustajiin ja vastustajiin.

Heidän CNN Internationalia ja BBC Worldia käsittelevässä tutkimuksessaan käy ilmi, että organisaatiot pitivät yllä narratiivista mallia käsitellessään Irakin sotaa. Tämä tehtiin suosimalla esittämistapoja, jotka muun muassa korostivat sotilaslähteitä ja yksinkertaistivat monimutkaisia tapahtumia laajalle yleisölle. (em. teos, 44.)

Artikkelissaan *Normalising Godfatherly Aggression* Edward Herman (2004) kirjoittaa, että yhdysvaltalaisen median tapa normalisoida hallituksen politiikkaa juontaa juurensa patriottisten premissien sisäistämisestä. Tämä saa median näyttäytymään osana joukkuetta, joka toimii osana tärkeää taistelua. Herman kirjoittaa ”tiedotejournalismin” yleistymisestä ja sanoo sen johtaneen median hyväuskoisuuteen ja siihen, että hallituksen viranomaisten on helppo kontrolloida mediaa. (2004, 176-177)

Irakin sodan tapauksessa tämä näkyi Hermanin mukaan esimerkiksi siinä, miten Irakin mahdollisille joukkotuhoukseista käsiteltiin todellisena uhkana (em. teos, 177), miten hyökkäyksestä Irakiin ei koskaan puhuttu ”aggressiona” vaan puolustautumisena ja vapauden palvelemisena (em. teos, 179) ja miten media vältteli kansanvälisestä laista ja YK:n

perustuslaista puhumista (em. teos, 180). Sen sijaan mediassa keskityttiin Hermanin mukaan käsittelemään joukkojen mobilisointia, sotasuunnitelmia, keskusteluja strategiasta sekä ulkoministeri Rumsfeldin ja sotajoukkojen mukana matkustavien toimittajien näkemyksiä sodasta (em. teos, 181).

Herman kirjoittaa vielä, että hyvä tapa mitata hallituksen propagandan onnistumista on, että heti 9/11-iskujen jälkeen 3 prosenttia amerikkalaisista uskoi, että Saddam Husseinilla oli jotain tekemistä terroriteon kanssa, mutta Irakin sodan alkaessa määrä oli kohonnut 45 prosenttiin. (em. teos, 178).

David Edwards ja David Cromwell (2004) taas ovat kirjoittaneen artikkelissaan *Mass Deception: How the Media Helped the Government Deceive the People* brittiläisestä mediasta. He kirjoittavat, että aikavälillä 1. tammikuuta – 1. kesäkuuta. 2003 Guardian/Observerin nettisivujen mukaan Irak on mainittu 7118 artikkelissa. Niistä 961 mainitaan Irak ja joukkotuhoaseet.

Näissä jutuissa 12:ssa mainitaan merkittävät sotaa vastustaneet lähteet Scott Ritter, Persianlahden sodan jälkeen Irakissa työskennellyt asetarkastaja, ja kahdessa Rolf Ekeus, Persianlahden jälkeisiä Irakin asetarkastuksia varten luodun UNSCOM:in puheenjohtaja. Molemmat miehistä puhuivat Irakin sotaa vastaan perustuen siihen, että Persianlahden sodan jälkeen joukkotuhoaseet oli tuhottu Irakista. (em. teos, 213)

Independent taas mainitsi samalla aikavälillä Irakin 5872 kertaa ja näistä artikkeleista 931 Irakin ja joukkotuhoaseet. Ritter esiintyy näistä jutuista 24:ssä ja Ekeus neljässä.

BBC TV News, Newsnight tai ITN ei haastatellut Ritteriä kertaakaan sotaa edeltävinä kuukausina. Viimeisen kerran BBC haastatteli häntä 29. syyskuuta 2002.

Kun Newsnightilta kysyttiin, miksi he olivat epäonnistuneet tärkeän lähteen kuulemisessa, päätoimittaja George Entwistle vastasi: ”Minulla ei ole tarkkaa vastausta tähän; me vain emme ole.” Sen sijaan Edwards ja Cromwell kirjoittavat, että Newsnight haastatteli sotaa kannattaneita tahoja loputtomiin. (em. teos, 213-214)

He sanovatkin artikkelissaan, että elämme ajassa, jona jopa arvostettu media epäonnistuu propagandan tunnistamisessa. (em. teos, 214)

Lundsten ja Stochetti tuntuvat tarjoavan median epäonnistumisen selitykseksi yksinkertaistamista, Herman yhdysvaltalaisista patriotismia ja Edwards ja Cromwell taas

yksipuolista lähdekäytäntöä. Kaikilla on edellä mainituilla tekijöillä on saattanut olla osuutensa siihen, että median toimintaa Irakista uutisoidessa on kritisoitu.

Esittelen seuraavaksi tarkemmin kaksi tutkimusta, jotka niinkään ovat perehtyneet Irakin sotauutisointiin. Ne antavat syväluotaavamman kuvan siitä, millaista Irak-uutisointi oli yhdysvaltalaisessa ja brittiläisessä – koalition kahden tärkeimmän osapuolen – mediassa. Lisäksi käsittelen Susanna Niinivaaran pro gradu –tutkielmaa, jossa on tutkittu suomalaista Irak-uutisointia.

3.3.1 *Whose views made the news?* Hayes ja Guardino soveltavat Entmania

Danny Hayes ja Matt Guardino (2010) ovat tutkineet, mitä lähteitä Irak-uutisoinnissa käytettiin ja millaista kuvaa ne välittivät tv-katsojille Irakin tilanteesta ennen sodan alkua. Heidän mukaansa ”Bushin hallinnon virkamiehet olivat useimmin siteerattuja lähteitä uutisissa ja sodanvastaisen ryhmien, opposition demokraattien äänet häidin tuskin kuuluivat ja uutisoinnin yleinen painotus oli sotamyönteistä.” (Hayes & Guardino, 2010, 61.)

Tutkimuksessaan Hayes ja Guardino pyrkivät määrittelemään viisiportaisella asteikolla olivatko jutut yleistunnelmaltaan Irakiin suuntautuvia sotatoimia vastaan vai niiden puolella. Tulkinta perustuu juttujen eri elementteihin: Ensisijaiseen aiheeseen, toissijaiseen aiheeseen, lähteisiin, lähteiden kategorioihin (esim. Bushin hallinnon jäsen, YK:n jäsen, sotilasasiantuntija,...) ja lähteen suhtautumiseen Yhdysvaltojen Irak-politiikkaan (em. teos, 66).

Tutkimuksessa tarkasteltiin kolmen kanavan, ABC:n, CBS:n ja NBC:n iltauutisia. Tarkastelujakso alkaa 1. elokuuta 2002 ja päättyy 19. maaliskuuta 2003. Aikaväli perustuu tulkintaan siitä, että tuolla aikavälillä Bushin hallinto yksimielisesti ajoi sotatoimia Irakiin. (em. teos, 66.)

Hayesin ja Guardinon mukaan ohjelmat suosivat Bushin hallinnon perusteluja sodan aloittamiseksi enemmän kuin vastapuolen argumentteja sotatoimista pidättäytymiseksi. Irakin joukkotuhoaseisiin keskittyvien juttujen moninaisuus, viranomaishallinnon käyttäminen lähteinä muita lähteitä useammin ja analyysi juttujen yleisestä suhtautumisesta sotatoimiin osoittivat, että tv-uutiset esittivät sodan enemmän positiivisessa kuin negatiivisessa valossa. (em. teos, s. 80.)

Hayesin ja Guardinon mukaan sotaa edeltävästä keskustelusta puuttui kansainvälisten toimijoiden ääni. Irakin sodan vastustus oli kovaa Euroopassa, jossa Saksa ja Ranska

vaikutusvaltaisina valtioina tuomitsivat Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian liittoutuman toimet. Tällöin kansainvälisen yhteisön tuominen mukaan lähteeksi keskusteluun olisi saattanut vaikuttaa yhdysvaltalaisten yleiseen mielipiteeseen sodasta. (em. teos, s. 81.) Ainakin se olisi luonut todenmukaisemman kuvan siitä, miten sotaan kansainvälisesti suhtauduttiin.

Hayes ja Guardino linkittävät tuloksensa aiemmassa luvussa esittelemääni Entmaniin ja tämän vesiputousmalliin. Yksipuolinen lähdekäytäntö johti siihen, että eliitti pääsi usein vaikuttamaan kehystysprosessiin tiedonkulun alkulähteillä, mikä dominoi koko tapaa, jolla asioista puhuttiin. Mallin mukaisesti alaspäin valunut tieto oli aina näiden lähteiden ja mielipiteiden värittämää.

3.3.2 *Media at War* – Tumber ja Palmer esittelevät Iso-Britannian mediaa

Howard Tumber ja Jerry Palmer (2004) ovat puolestaan perehtyneet siihen, miltä Irak-uutisointi näytti koalition toisen osapuolen, Iso-Britannian mediassa. Heidän kattavassa teoksessaan *Media at War: The Iraq Crisis* on tutkittu Irakin mediapresentaatioita ennen sodan syttymistä, sodan aikana ja sen jälkeen. Keskityn oman tutkielmani puitteissa vain tutkimuksen ensimmäiseen osaan, jossa tarkastelujakso on marraskuusta 2002 maaliskuuhun 2003.

Lisäksi kerron saatteeksi tälle luvulle, että ammennan jonkin verran omaan metodologiaani Tumberin ja Palmerin juttujen kategoriaajaosta.

Heidän tutkimuskohteekseen ovat valikoituneet brittiläiset *Daily Telegraph* –, *The Guardian* –, *Daily Mail* – ja *Daily Mirror* –julkaisut. Tutkimuksessaan Tumber ja Palmer ovat analysoineet sitä, millaisena Irakin sota esitettiin etsimällä lehdistä joko myönteisiä tai kielteisiä mainintoja Yhdysvaltojen Irak-politiikasta ja ”muista siihen liittyvistä teemoista” (Tumber & Palmer, 2004, 57). Aineistosta on rajattu ulos uutiset, joiden ensisijaisena aiheena ei ole ollut Irakin kriisi.

Tumber ja Palmer ovat eritelleet aineistonsa neljään kategoriaan (em. teos, 58):

- 1) Vaihtoehtoiset [poliittiset] linjat
- 2) Yhdysvaltojen motiivit
- 3) Yhdysvaltojen suhteet liittolaistensa kanssa
- 4) Yhdysvaltojen [ulkopoliittisten] linjojen seuraukset [ja mahdolliset seuraukset]

Tumberin ja Palmerin tutkimus yhdistelee kvantitatiivista ja kvalitatiivista sisällönanalyysia. Kvantitatiivisessa osassa he keskittyvät siihen, ovatko jutut positiivisesti vai negatiivisesti nähin yllämainittuihin kategorioihin suhtautuvia. Toisessa, kvalitatiivisessa osassa taas paneudutaan syvemmin juttujen tematiikkaan. (Tumber & Palmer, 2004.)

Tumberin ja Palmerin tutkimuksessa esille nousee kaksi selvää jakolinjaa: Vasemmisto-oikeisto- sekä iltapäivälehti-sanomalehti-akselit. Vasemmalle nojaavat *The Guardian* ja *Daily Mirror* olivat huomattavasti hanakampia uutisoimaan kriittisesti Yhdysvaltojen ja Britannian sotatoimista Irakissa. Tutkimuksessa käy ilmi, että 62,5 % poliittisesti vasemmalle painottuvien lehtien jutuista olivat sävyiltään negatiivisia. Oikeistolaisempien *Daily Telegraphin* ja *Daily Mailin* jutuista taas negatiivisia oli vain 42 %. (Tumber & Palmer, 2004, 58)

Iltapäivälehti-sanomalehti-akseli taas nousee esiin, kun tämän melko simpppelin positiivinen-negatiivinen-akselin rinnalle nostetaan toinen, temaattisempi juonne, joka liittyy Tumberin ja Palmerin tekemään kategorijaotteluun. Analyysissa nimittäin käy ilmi, että sanomalehdissä – sekä oikeistolaisissa että vasemmistolaisissa – eniten huomiota annettiin kategorioille 3 ja 4. (em. teos, 58-63.)

Nämä kategoriat, eli Yhdysvaltojen suhteet liittolaistensa kanssa ja Yhdysvaltojen [ulkopoliittisten] linjausten seuraaminen [ja/tai ennustaminen], Tumber ja Palmer nimesivät tutkimuksessaan ”pragmaattisiksi makroteemoiksi”. Ne siis keskittyivät enemmän analysoimaan poliittisten toimien seurauksia kuin pohtimaan arvokysymyksiä. (em. teos, 58-63.)

Kategoriat 1 ja 2 taas – eli vaihtoehtoisten [poliittisten] linjojen ja Yhdysvaltojen motiivien pohtiminen – olivat iltapäivälehdissä kovasti käsiteltyjä teemoja. Tumber ja Palmer nimittävät näitä tutkimuksessaan ”periaatteellisiksi makroteemoiksi”. (em. teos, 58-63.)

Erot ovat niin valtavat, että molempien iltapäivälehtien – niin oikeistolaisten kuin vasemmistolaistenkin – jutuista peräti 85 % käsitteli periaatteellisia makroteemoja ja vain 15 % pragmaattisia teemoja. (em. teos, 58-63.)

Tumberin ja Palmerin käyttämää jakoa ei voi sellaisenaan soveltaa Suomeen, sillä Iso-Britannian ja Suomen journalistisissa kulttuureissa on eroja. Suomessa sanomalehdet eivät ole Britannian tapaan vasemmiston tai oikeiston asialla, vaikka toki meidänkin mediakenttämme toimijoita syytellään tasaisin väliajoin jos jonkinlaisesta puolueellisesta

uutisoinnista. Suomalaiset iltapäivälehdet eivät myöskään vastaa journalistiselta tyyliltään brittiläisiä tabloideja. Lisää aineiston erityispiirteistä ja tutkielmani vertautumisesta kansainväliseen tutkimuskenttään puhun seuraavassa luvussa 4.

3.3.3 Näkymättömät rintamat – Oma tutkielmani Susanna Niinivaaran jatkona

Olen yllä esitellyt muissa maissa toteutettua tutkimusta Irakin sotauutisoinnista. Vaikka vastaavaa ei ole suomalaisesta mediasta tehtykään, Susanna Niinivaara on Tampereen yliopistolle tekemässään pro gradu –tutkielmassa käsitellyt aihetta toisesta näkökulmasta.

Niinivaaran *Näkymättömät rintamat: Helsingin Sanomien ulkomaantoimitus ja Irakin sota* –haastattelututkimuksessaan (2005) pyrkinyt kartoittamaan toimittajien omia näkemyksiä Irak-uutisoinnin onnistumisista ja epäonnistumisista. Ulkomaantoimitus, joka Helsingin Sanomissa työskenteli Irakin sodan aikana, oli kuin olikin tyytymätön omaan suoritukseensa.

Uutisoinnin puutteet liittyivät kolmeen yläteemaan: 1) Kärsimyksen puutteelliseen esittämiseen 2) Yhdysvaltojen kritiikittömään käsittelyyn ja 3) öljyn merkityksestä raportoinnin epäonnistumiseen. Havainnot ovat mielenkiintoisia, mutta oman tutkielmani kannalta kiinnostavin näistä on kakkoskategoria, Yhdysvaltojen kritiikitön käsittely.

Niinivaara toteaa johtopäätelmissään, että: ”Muutama toimittaja näki Helsingin Sanomien olevan lähtökohtaisesti Yhdysvalloille myönteinen lehti, mikä vaikuttaa siihen, että Yhdysvaltojen kannalta ikävistä asioista kirjoitetaan varovasti, kuin hieman häpeillen.” (em. teos, 88).

Lisäksi hän kirjoittaa, että:

”Toimittajien haastatteluissa esiintuoma ”syvän kriittisyyden” puute Yhdysvaltoja kohtaan saattaa kertoa siitä, että toimituksessa on sisäistetty varovaisuus Yhdysvaltain kritisointiin siitäkin huolimatta, että yhtä lukuun ottamatta kaikki haastateltavat pitivät Yhdysvaltain liittolaisineen aloittamaa sotaa epäoikeutettuna.” (em. teos, 94)

Toisaalta työstä käy kuitenkin ilmi, että Helsingin Sanomien ulkomaantoimittajat kokivat hoitaneensa Irak-uutisoinnin paremmin kuin vaikkapa Persianlahden tai Afganistanin sotauutisoinnin. Varoittavaksi esimerkiksi noussut uutisointi on osaltaan saattanut vaikuttaa siihen, miten toimittajat lähtivät Irakista kirjoittamaan, kun samoja ei virheitä ei haluttu Irakin kohdalla toistaa.

Niinivaaran tutkielma piirtää melko tarkan kuvan toimittajien subjektiivisista kokemuksista omasta työstään. Tutkielmansa loppupuolella Niinivaara kuitenkin toteaa, ettei

hänen tutkimuksensa vastaa kysymykseen siitä, millaisena Irak-uutisointi näyttäytyi lukijoille. Hänen pyrkimyksensä on ollut vain kaivaa esille se, mitä toimittajat itse ovat kokeneet.

Rohkenenkin ajatella, että oma graduni ikään kuin jatkaisi tästä, mihin Niinivaara vuonna 2005 jäi. Niinivaaran gradussa kerrotaan toimittajien äänellä journalistisesta työprosessista. Kaikista niistä keskusteluista, linjanvedoista ja periaatekysymyksistä, joita toimituksessa keskustellaan läpi ennen kuin juttu tulee ulos. Omassa työssäni taas analysoin lopputuotetta eli millaisena sota välittyi lukijoille, joille suurin osa journalistisesta työprosessista ei koskaan tule näkyväksi.

Olen tässä luvussa avannut Irakin erityisyyttä tutkimuskohteena ja aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta. Kuten luvusta käy ilmi, moni muukin on kiinnostunut tahollaan siitä, millaisena ristiriitainen sota näyttäytyi oman maan mediassa.

Seuraavassa luvussa erittelen aineistoani ja menetelmää, jolla toivon löytäväni vastauksen tutkimuskysymykseeni.

4 Aineisto ja menetelmä

Tässä luvussa esittelen tutkielmani metodologiaa. Pääasiallinen tutkimusmetodini on kehysanalyysi, josta puhun yleisemmin luvussa 4.1 ja tarkemmin sen roolista tässä tutkielmassa luvussa 4.2. Tässä tutkielmassa käytän kehysanalyysia Tankardin (2001) esittelemän työkalupakin avulla, jolla pyrin määrittelemään Irak-juttujen kehyksiä.

Esittelen aineistoni luvussa 4.3. Tutkin Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisia syyskuusta 2002 maaliskuuhun 2003. Aineisto on valittu harkinnanvaraisella otannalla.

4.1 Kehysanalyysi metodina

Erving Goffmanin (1974) esittelemän kehysanalyysin avulla voidaan journalismin tutkimuksessa tunnistaa tapoja, joilla jäsenämme havaitsemaamme todellisuutta. Käytännössä kehyksissä on kyse siitä, miten kategorisoimme havaintomme maailmasta, joten kehystäminen ei suinkaan ole vain viestinnän kentällä käytetty teoria, vaan pikemminkin ihmisyiden peruskokemusta kuvaava malli.

Käytetyin, mutta hyvin kuvaava esimerkki Goffmanin kehysanalyysista on kysy: ”Mitä tässä tapahtuu?” (Goffman, 1974, 8). Jos ja kun pystymme tulkitsemaan tilanteen, se tarkoittaa, että kykenemme laittamaan asiat kontekstiin. Ilman tätä kykyä ihmisten elämä olisi todennäköisesti mahdotonta, kun joka kerta uuteen tilanteeseen kävellessä asioiden merkitykset pitäisi rakentaa nollasta.

Kehykset, jotka auttavat meitä hahmottamaan ympäröivää maailmaa, voidaan määritellä usealla eri tavalla. Variaatiota ei ole vain alalta toiselle, vaan myös journalismin tutkimuksen sisällä kehykset voi määritellä eri tavoin. Itse tukeudun määritelmässäni De Vreeseen (2005), joka tiivistää ytimekkäästi:

Kehys on asian joidenkin piirteiden tärkeyden korostaminen. Siinä missä *agenda-setting* -teoria pohtii asioiden tärkeyttä, kehysanalyysi pohtii asioiden esittämistä. --Ne [kehykset] ovat asioiden määrittelemisen tapoja, ja niin ollen sisäsyntyisiä poliittiselle ja sosiaaliselle maailmalle. (De Vreese, 2005, 53; lisäys oma.)

Kehykset määritellään näin olennaiseksi osaksi ihmisyyttä ja sosiaalisuutta. Tai, kuten Goffman (1974, 13) itse kuvailee, hän ei yritä kehystämisen keinoin kuvailla sosiaalisen elämän rakennetta, vaan ”kokemuksen rakennetta, joka ihmisillä on jokaisena hetkenä sosiaalisessa elämässä.”

Tämän kaikkia koskevan kognitiivisen tason ohella kehystämisenellä on suuri merkitys nimenomaan journalismin tutkimuksessa, välittäähän media yleisölleen kuvia todellisuudesta. Yleisesti journalismin parissa kehysteoriasta puhuttaessa vallitsee yhteisymmärrys siitä, että median esittämä kuva maailmasta ei ole tarkka heijastus todellisuudesta, vaan valintoja siitä mikä on merkityksellistä ja mikä ei. Kehysteoria on jatkoa kriittisen kulttuuritutkimuksen perinteelle, jossa viestintää lähestytään merkityksen tuottamisen näkökulmasta (Horsti, 2005, 45-46).

Kehyttäminen on siis sekä alitajuisia, ihmisten kognitiivisen ymmärryksen tasolla tapahtuvaa toimintaa että aktiivista valintaa siitä, mitkä asiat ovat merkityksellisiä ja mitkä eivät. Palaan tähän aktiiviseen kehystämisen prosessiin myöhemmin, mutta tarkastelen ensin tiedostamatonta kehystämistä ja sen vaikutuksia journalismiin.

Kuten todettua, jokainen meistä kantaa mukanaan kehystämisen tapoja, sillä ne ovat olennainen osa sosiaalista elämää. Näin on myös toimittajien laita. Karina Horsti (2005) muotoileekin väitöskirjassaan hyvin, millaiset aiemmin omaksutut kehykset vaikuttavat toimittajien tapaan kehystää asioita jutuissaan: ”Toimittaja ei siis tule toimitustilanteeseen tyhjin kehyksin. Hänellä on omat tulkintamallinsa -- ammattiin liittyvät kehykset, henkilökohtaiseen historiaan liittyvät kehykset sekä laajemmat kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvät kehykset.” (Horsti, 2005, 53.)

Kehyksiltä ei voi välttyä. Vaikka niiden olemassaolo tuntuukin helposti ristiriitaiselta journalismin objektiivisuuden ihanteen kanssa, ne ovat osa ihmisen ajattelua. Lähi-itä tuottaa meille assosiaatioita, joilta ei voi paeta, ja se vaikuttaa väistämättä siihen, miten aiheesta kirjoitetaan.

Median ja kehysten suhteessa on kuitenkin kaksi tasoa. Tämän tiedostamattoman ohella on olemassa myös tietoisempaa, aktiivista kehystämistä.

Horsti (2005) jatkaa kirjoittamalla, että kehystämisen on opittujen tulkintamallien ohella olennainen osa toimittajien työnkuvaa, sillä ”monimutkaisista tapahtumista ja teemoista on muokattava selkeitä ja nopeasti omaksuttavia uutisia.” Lisäksi hän mainitsee, että työssään toimittaja kohtaa ”monenlaisia lähteiden ja instituutioiden tuottamia kehyksiä, joiden ristipaineessa hän tekee omaa kehystämistään.” (2005, 53).

Toimitustyön arki on jatkuvaa valintojen tekemistä, vieläpä usein aikataulupaineiden ja puutteellisten tietojen keskellä: Mitä julkaistaan ja mitä ei, millaisella kärjellä juttu tehdään,

mitä rajautuu ulos ja mitä jätetään juttuun. Kuten Entman (1993, 53) muotoilee asian: ”Kehystämisen prosessissa jotain määritellään tärkeäksi toisen asian kustannuksella”.

De Vreese (2005) on niinkään tehnyt jaon ulkoisiin ja sisäisiin kehyksiin. Siinä missä Horstin (2005) mielenkiinto on kehysten merkityksessä journalistisessa työprosessissa, De Vreese tarkastelee asiaa laajemmasta yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja kehystämisen prosessin näkökulmasta.

Hän käyttää jaossaan termejä kehysten rakentaminen (*frame building*) ja kehysten asettaminen (*frame setting*). Kehysten rakennuksella De Vreese tarkoittaa journalismin sisäisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat uutiskehysten struktuuriin. Käytännössä fokus on siis journalisteissa ja uutisorganisaatioissa, jotka kehystävät asioita. Tämän prosessin osan tuloksena ovat ne kehykset, jotka tekstissä ilmenevät.

Kehysten asettamisella De Vreese taas viittaa median ja kehysten väliseen vuorovaikutukseen ja yksilön aiempaan tietoon ja ennakko-oletuksiin aiheesta. Hänen mukaansa median kehyksillä on vaikutus siihen miten opimme, tulkitsemme ja arvioimme tapahtumia. (De Vreese, 2005, 52.)

Kehysanalyysin vahvuus tulee De Vreesen mukaan ilmi juuri silloin, kun kehyksiä tarkastellaan prosessin näkökulmasta. Tämän näkökulman etu on siinä, ettei kommunikaatio ole staattista vaan dynaamista, minkä takia myös kehystämistä ja kehysten syntymistä tulisi tarkastella prosessina. (em. artikkeli, 52.)

Lisäksi De Vreese kiinnittää huomion uutistyon kehystämisen vaikutuksiin, jotka voidaan ymmärtää sekä yksilöllisellä ja yhteiskunnallisella tasolla. Yksilöllisellä tasolla asennoituminen johonkin asiaan saattaa määräytyä sen mukaan, millaisille kehyksille altistuu. Yhteiskunnallisella tasolla kehykset taas vaikuttavat poliittisten liikkeiden, päätöksenteon ja muun kollektiivisen toiminnan taustalla. (em. artikkeli, 52.)

Ymmärrän itse tämän kuvauksen kommunikatiivisesta prosessista myös luvussa 3 esittelemäni Entmanin (2004) kautta. Luvussa 2.1.3 on esitelty Entmanin tapaa tarkastella tiedon kulkua eliittilähteiltä yleisölle vesiputousmaisena rakenteena. Hänen mukaansa viranomaislähteet kontrolloivat median kehyksiä, sillä ne saavat heti tiedon alkulähteiltä saakka valita, miten asioita esitetään.

Kommunikaation prosessimainen olemus tulee ilmi Entmanin huomautuksessa siitä, että vaikka viranomaiset ovat kehystämisen prosessin huipulla, myös yleisön mielipiteet vaikuttavat

siihen, miten media tarinansa kehystää. (Entman, 2004.) Se taas mistä media kirjoittaa vaikuttaa siihen, miten viranomaiset kuten poliitikot esittävät asiansa. Näin syntyy eräänlainen kehystämisen ympyrä.

4.2 Kehysanalyysi tässä tutkielmassa

Valitsin kehysanalyysin tutkielmani metodiksi, sillä se tuntui luontevimmalta tavalta paljastaa se merkitysten moninaisuus, joka Irakin sotaan suomalaisessa mediassa liitettiin. Tutkielman alkuvaiheilla harkitsin kuitenkin myös narratiivisen analyysin tekemistä. Minua kiinnostaa tapa, jolla Yhdysvaltojen hallitus teki Irakin sodasta osan suurta, terrorismin vastaista, eli hyvän ja pahan välistä, kamppailua. Aluksi ajattelin, että etsisin omasta aineistostani yhtymäkohtia tähän tarinaan.

Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että aineistosta on mahdollista analysoida näitä mahdollisia narratologisia elementtejä kehysanalyysin turvin. Tankard (2001, 96) kirjoittaa Hackettiin [1984] tukeutuen, että kehysanalyysin avulla on mahdollista paljastaa uutisista ”piilotettuja ennakko-oletuksia”.

Koska tutkimuskohteenani on sekä maantieteellisesti että kulttuurisesti kaukainen Lähi-idän maa, johon liittyy paljon ennakkoluuloja ja asenteita ja, josta uutisointiin liittyy monenlaisia haasteita, Tankardin määritelmän mukainen tutkimusmetodi houkutteli. Lisäksi kehysanalyysi antaa mielestäni narratiivista analyysia kattavamman kuvan siitä, millaisin erilaisin tavoin Irakista keskusteltiin suomalaisessa mediassa. Erottelemalla aineistosta löytyviä kehyksiä saan hahmotettua näiden tapojen moninaisuuden.

Tankard on kuvaillut kehystämisen tutkimuksella olevan muitakin vahvuuksia. Se esimerkiksi tarjoaa vaihtoehdon vanhalle, objektiivisuus vastaan asenteellisuus –asetelmalle, jonka kautta median asenteita on usein pyritty tutkimaan (2001, 96). Kuten aiemmissa luvuissa olen esitellyt, kysymys objektiivisuudesta on usein sotajournalismin ytimessä. Sen takia tuntui, että aiheeseen tarttuminen kehysanalyysin keinoin saattaisi tarjota hieman raikkaamman metodologisen kulman Irakin sotaan ja nostaa esiin mielipiteiden ja äänenpainojen moninaisuutta.

Tankardin mukaan kehystäminen mahdollistaa nousemisen puolueellinen-puolueeton-asetelman yläpuolelle, sillä se kykenee käsittelemään tätä kompleksisempia emotionaalisia reaktioita. Kehystämisen tutkimus myös tunnustaa, että tekstillä – tai muulla mediapresentaatiolla – on mahdollisuus määrittää tilanne ja asettaa siitä käydyin keskustelun

termit. Tankard kirjoittaa: ”Kehystämisen voima piilee sen mahdollisuudessa määrittää keskustelun termit ilman, että yleisö tajuaa sen tapahtuneen.” (em. artikkeli, 97.)

Kehystämisen ajatus edustaa mediakeskustelun rikkautta ja hienovaraisuutta, jotka erilaisissa esitystavoissa piilevät. Näistä syistä sen avulla on mahdollista löytää nyansoituja tulkintoja mediaesityksistä. (Tankard, 2001, 96.)

Tämä hienovaraisuus kuitenkin tekee kehystämisen määrittelystä Tankardin mukaan hankalaa (em. teos, 97). Vastauksena tähän Tankard on esittänyt kattavan 11 mekanismin listan asioista, joita tarkkailemalla mediateksteistä voidaan erottaa kehyksiä (em. teos, 101):

- 1) Otsikot ja ingressit
- 2) Alaotsikot
- 3) Valokuvat
- 4) Kuvatekstit
- 5) Aloitukset
- 6) Lähdevalinnat
- 7) Sitaattivalinnat
- 8) Nostot
- 9) Logot (eli otsakkeet tms., joilla ilmoitetaan juttutyypin tai -sarjan)
- 10) Tilastot ja taulukot
- 11) Loppukannanotot ja viimeiset kappaleet

Omassa tutkimuksessani kehyksiä määritellään pääasiassa perustuen Tankardin työkalupakin kohtien 1, 2, 5, 6, ja 7 avulla. Erityisesti kiinnitän huomioni otsikointiin, lähdevalintoihin ja sitaatteihin.

Olen käynyt aineiston läpi lukemalla otsikot, ensimmäiset kappaleet ja katsonut, millaisia sitaatteja juttuun on valittu ja keneltä. Lisäksi olen arvioinut, paljonko erilaisille argumenteille annetaan tilaa jutussa.

Kohdat 3, 4 ja 10 olen kuitenkin jättänyt kokonaan huomiotta. Jotta aineisto ei paisuisi aivan valtavaksi, olen päättänyt rajata sen tässä tutkielmassa vain juttujen tekstielementteihin. Luvussa 3.3 käsittelen muiden maiden medioiden Irak-uutisoinnista tehtyä tutkimusta. Saattaa olla, että kuvien ja tilastojen mukaan lukeminen oman tutkielmani aineistoon olisi muuttanut tuloksia (esim. Kupe & Hyde-Clarke, 2005). Tällaiseen analyysiin ei kuitenkaan ollut tämän tutkielman puitteissa mahdollisuuksia.

Tutkimusaiheeni on siinä mielessä helposti lähestyttävä, että ennen Irakin sotaa maailma oli selvästi joko tuomitsemassa sotatoimia kyyhkysten leirissä tai kannattamassa niitä haukkojen riveissä. Tämän takia suurimmassa osassa juttuja on ollut helppoa määritellä, mille äänille ne antavat tilaa.

Seuraavaksi esittelen tutkielmani aineiston ja määrittelen muutamia siihen liittyviä erityispiirteitä.

4.3 Aineiston valinta

Tutkielmani aineisto koostuu Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien Irak-uutisista. Halusin, että aineistossa on sekä päivälehti että iltapäivälehti, jotta voisin kiinnittää huomion Irak-uutisoinnin yleiskuvan ohella mahdollisiin eroavaisuuksiin, joita erilaisten lehtien väliltä saattaa löytyä.

Iltapäivälehdet ovat päivälehtiä viihteellisempiä. Väitöskirjassaan Kivioja (2008, 14) määrittelee iltapäivälehdillä viitattavan: ”--tietyn tyyppiseen sensaatiohakuisuuteen, visuaaliseen, kepeään ja nopeasti omaksuttavaan sisältöön.” Hän viittaa tässä yhteydessä Sparksin [2000] jaotteluun viidestä erilaisesta lehtityypistä: vakava (*serious press*), puolivakava (*semoserious press*), vakava-populaari (*serious-popular press*), tabloidi (*tabloid*) ja supermarket tabloidi.

Olen Kiviojan kanssa samoilla linjoilla siitä, ettei suomalainen iltapäivälehti kuulu kahteen jälkimmäiseen, vaan sijoittuu ennemmin vakava-populaari-kategoriaan. Kivioja perustelee tätä sillä, että: ”--suomalaisissa iltapäivälehdissä on voimakkaampi uutisellinen painotus kuin esimerkiksi brittiläisissä *Sunin* kaltaisissa tabloideissa.” (Kivioja, 2008, 14). Sparksin [2000] jaottelussa Helsingin Sanomat sijoittuisi vakavan lehden kategoriaan.

Tutkimusasetelmani tarjoaakin herkullisen mahdollisuuden tarkastella eroja, joita kahden erilaisen profiilin lehdestä mahdollisesti löytyy. Tahdon siis myös selvittää, onko iltapäivälehdien ja päivälehdien sotauutisoinnin tavoissa eroja. Oletan, että Ilta-Sanomien sivuilla sota on saattanut näyttäytyä viihteellisempänä ja sen uutisoinnissa on saatettu keskittyä Helsingin Sanomia enemmän huhuihin ja paljastuksiin, joita yhdysvaltalaisviranomaisilta vuosi julkisuuteen alvariinsa.

Molemmat lehdet ovat osa Sanoma-konsernia. Mietin aineistoa valitessani, että olisin korvannut Ilta-Sanomat toisen suomalaisen mediajätin, Alma median, julkaisemalla

Iltalehdellä. Iltä-Sanomat oli kuitenkin 2000-luvun alussa Iltalehteä orientoituneempi ulkomaan uutisointiin, joten se sopi tutkimuskohteeksi paremmin.

Lisäksi tiedostan, ettei kahden lehden perusteella ole mahdollista tehdä koko Suomen kaikkea Irak-uutisointia koskevia johtopäätelmiä. Kaksi laajalevikkistä ja isoa lehteä antavat kuitenkin osviittaa siitä, millaisia puhetapoja ja kehyksiä suomalaisesta mediasta löytyi Irakin sotaa edeltävänä aikana.

Bushin hallinto alkoi argumentoida Irakin sotilaallisen aseistariisumisen puolesta syksyllä 2002. Oma analyysini alkaa tuon vuoden syyskuusta ja päättyy 19. maaliskuuta 2003, päivään, jolloin sota alkoi. (Aikaerosta johtuen 19. päivän uutiset Suomessa eivät vielä kertoneet hyökkäyksen alkaneen, vaan keskittyivät vielä ennakoimaan sotaa.) Pitkällä ajallisella rajauksella halusin aineiston, josta voi erottaa mahdollisen muutoksen. Lyhyellä tarkasteluvälillä Irakin mediapresentaatiot olisivat saattaneet näyttäytyä todellista staattisemmilta.

Kävin Helsingin Sanomat läpi Tampereen yliopiston mikrofilmiarkistossa. Iltä-Sanomia ei ole tallennettu mikrofilmeille, eikä lehdellä ole kattavaa verkkoarkistoa, joten luin jutut Tampereen yliopiston sanomalehtiarkistossa.

Omassa aineistossani ovat mukana jutut, jotka käsittelevät Irakin sotaa pääasiallisena aiheenaan. Sotaa ja sen mahdollisia vaikutuksia käsiteltiin kuitenkin myös lukuisissa muissa yhteyksissä etenkin Helsingin Sanomien mutta myös Iltä-Sanomien sivuilla. Etenkin ensimmäisessä huomasin, että mitä lähemmäs sota tuli sitä hanakammin toimituksessa ideoitiin uusia näkökulmia. Moni juttu käsitteli kyllä Irakin sotaa, mutta ei ensisijaisena aiheenaan. Niinpä itsessään ansiokkaat jutut kuten YK:n asetarkastaja Hans Blixin henkilökuva (HS 26.2.2003) tai terrorismin ja julkisuuden suhdetta käsittelevä analyysi (HS 25.1.2003) jäivät aineiston ulkopuolelle.

Myös Iltä-Sanomissa kirjoitettiin juttuja, joissa itse sota ei ollut ensisijainen aihe. Lehti esimerkiksi julkaisi 9. syyskuuta 2002 jutun, jossa siteerattiin Saddam Husseinin entisen rakastajan haastattelua. Juttu ei itsessään käsitellyt Irakin sotaa, mutta sen julkaiseminen kesken epävarman poliittisen tilanteen maalasi kyllä kuvaa siitä, millainen mies Irakin johdosta ollaan syrjäyttämässä.

Jätän esimerkit näihin, mutta tiedostan, ettei tutkielmani tältä osin pysty täysin jäljentämään kaikkea siitä, millainen mielikuva Irakin sodasta luotiin suomalaisessa mediassa.

1.9.2002-19.3.2003 lehdissä julkaistiin yhteensä 862 juttua, joiden ensisijainen aihe oli Irakin sota. Näistä 270 julkaistiin Ilta-Sanomissa ja 592 Helsingin Sanomissa. Vaikka pyrin rajaamaan aineiston ulkopuolelle jutut, joissa sota ei ollut pääasiallinen aihe, saattaa olla, että kriittisemmällä luennalla juttuja olisi ollut jonkin verran vähemmän.

Juttujen suureen määrään vaikuttaa, että olen lukenut jokaisen jutun omakseen, enkä yhdistänyt kokoavien otsakkeiden alla ilmestyneitä juttuja yhdeksi. Esimerkiksi molempien julkaisujen Muut lehdet –palstoilla julkaistiin etenkin sodan todennäköisyyden vahvistuessa lähes päivittäin juttuja Irakin sodasta ja koska jokainen pieni juttu on laskettu omakseen, näitä kertyi joiltain päiviltä jopa 5-7.

Tämän tutkielman puitteissa kaikkien lähes 900 jutun läpikäyminen olisi ollut mahdotonta, joten rajasin aineiston harkinnanvaraisella otannalla. Aineistoon on valikoitunut jokaisen tarkasteltavan kuukauden toinen täysi viikko. Poikkeuksen tähän tekee kuitenkin maaliskuu, sillä halusin aineistoon mukaan viimeiset päivät ennen sotaa, jonka alkamispäivä oli keskiviikko. Maaliskuun toinen täysi viikko olisi ollut 10.-16.3.2003, mutta aineistossa on mukana jutut aikaväliltä 13.-19.3.2003. Syynä tähän on, että kun sota muuttui todennäköisestä varmaksi muutamaa päivää ennen itse hyökkäyksen alkua (ks. 3.2), mediat reagoivat tähän.

Aineistossa mukana ovat viikot:

- 9. syyskuuta - 15. syyskuuta 2002
- 14. lokakuuta - 20. lokakuuta 2002
- 11. marraskuuta - 17. marraskuuta 2002
- 9. joulukuuta - 15. joulukuuta 2002
- 13. tammikuuta - 19. tammikuuta 2003
- 10. helmikuuta - 16. helmikuuta 2003
- 13. maaliskuuta - 19. maaliskuuta 2003

Näin juttuja kertyi yhteensä 256. Niistä 72 julkaistiin Ilta-Sanomissa ja 184 Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomien 184:ta jutusta 64 oli uutistoimistojuttuja (kansainvälinen

uutistoimisto tai STT). Muutamia aineiston juttuihin ei oltu merkitty toimittajaa tai uutistoimistoa, vaan HS. Näitä juttuja en kuitenkaan laskenut uutistoimistojutuiksi, vaikka ne ”nimettömiä” olivatkin.

Ilta-Sanomien 72:tä jutusta 7 oli merkitty uutistoimiston nimiin. On kuitenkin mainittava, että Ilta-Sanomien tammikuusta alkaen julkaisema Sodan merkit –palsta oli todennäköisesti hyvin pitkälti uutistoimistojuttuihin perustuva. Palstalle kerättiin päivittäin muutamia Irakin sotaa käsitteleviä juttuja ympäri maailman, eikä sille oltu merkitty kirjoittajaa. Jos nämä jutut – jotka kuitenkin olivat aineistossa omina juttuinaan, mikäli ne käsittelivät pääasiallisena aiheenaan Irakin sotaa – olisi luettu mukaan, Ilta-Sanomien uutistoimistojuttujen määrä olisi saattanut olla suurempi.

Aineistossa on mukana kaikenlaiset juttutyypit. Mukana on uutisartikkeleita (sekä uutistoimistoista että omien toimittajien kirjoittamia), mielipiteellisiä juttuja (kolumneja, näkökulmia, pääkirjoituksia), mielipidepalstalla julkaistuja kirjoituksia ja reportaaseja. Harkitsin tutkielmaa aloittaessani tutkivani vain mielipiteellisiä juttuja, sillä niissä toimittajien omat mielipiteet Irakista pääsivät kuulumaan kaikkein vapaimmin.

Tämä ei kuitenkaan olisi palvellut tutkimuskysymystäni. Tässä tutkielmassa olen nimenomaan kiinnostunut siitä, millaisena Irakin sota näyttäytyi suomalaisessa mediassa ja tähän kuvaan ovat vaikuttaneet niin mielipiteelliset kuin kaikki muutkin tekstit. Tämän takia päädyin tutkimaan kaikkia juttuja, joissa Irakin sota oli pääasiallinen aihe.

Tässä luvussa olen selvittänyt, millaisia metodologisia valintoja olen tehnyt tutkielmassa. Olen sitä mieltä, että kehysanalyysin keinoin saan purettua aineistoni vastaamaan tutkimuskysymyksiini mahdollisimman kattavasti. Olen kuitenkin esitellyt myös lyhyesti kritiikkiä metodologiaa kohtaan sekä avannut, millaisia muita metodologisia valintoja pohdin. Tukeudun valinnassani eritoten Tankardin (2001, 96-97) ajatuksiin kehysanalyysin potentiaalista.

Seuraavassa luvussa esittelen havaintoja ja tuloksia, joita aineistosta nousi. Seuraavan luvun loppupuolella yhdistelen näitä havaintoja kehyksiksi tässä luvussa esitetyn metodologisen mallin mukaisesti.

5 Tulokset

Tässä luvussa kuvailen, millaisia tuloksia aineistostani nousi esille. Etsin aineistostani kehyksiä sisällönanalyysin avulla. Tutkin aineistoa kolmivaiheisen analyysin kautta, minkä jälkeen kokoan tämän luvun lopussa yhteen kehykset, joita aineistosta analyysin perusteella oli tunnistettavissa.

Ensimmäisenä luokittelin aineiston alakategorioihin niiden toissijaisten aiheiden perusteella. Tämä helpottaa aineiston jäsenystä ja auttaa tulkitsemaan, millaisia teemoja Irakin sota ennen suomalaisessa mediassa käsiteltiin. Aineistosta nousi esiin yhteensä seitsemän juttujen aiheita käsittelevää kategoriaa. Tukeudun kategorisoinnissa Tumberin ja Palmerin (2004) luokitusrunkoon, mutta täydensin sitä omilla kategorioillani perehdyttyäni aineistoon. Tästä tarkemmin luvussa 5.1.

Analyysin toisessa vaiheessa pyrin määrittämään juttujen suhtautumista Irakin sotaan, eli olivatko ne sodan puolella vai sitä vastaan. Kuten olen aiemmissa luvuissa esittänyt, tällainen normatiivinen hyvä-paha-tulkinta pelkistää aineistoa eikä yksinään esitä tyydyttävästi sen nyansseja. En kuitenkaan aio sivuuttaa tätä jaottelua täysin, vaan se muodostaa tässä yhden osan analyysiani. Tämän analyysin vaiheen tuloksia esittelen luvussa 5.2.

Analyysin kolmannessa vaiheessa kävin aineiston läpi tukeutuen Tankardin kehysanalyysin työkalupakkiin (ks. 4.2). Erittelin tekstielementtien, etenkin sitaattien ja lähdevalintojen, merkitystä sille, millaisia kehystämistapoja Irakin sodasta on tunnistettavissa. Tämä analyysin vaihe on purettu luvussa 5.3.

Tämän luvun viimeisessä luvussa vedän yhteen, miten Irakin sota kehystettiin suomalaisissa uutisissa. Kehykset muodostuivat edellä esitetyn analyysin perusteella. Näitä löytyi yhteensä neljä: Sodan teknistäminen, sota moraalisisina vastinpareina, sota jatkumona Persianlahdelle ja sotapäätöksen aikapaine.

5.1 Aineiston luokittelu toissijaisten aiheiden mukaan

Kaikki aineiston jutut käsittelevät ensisijaisena aiheenaan Irakin sota. Tunnistin aineistosta kuitenkin myös juttujen toissijaiset aiheet ja luokittelin aineiston kategorioihin näiden aiheiden mukaan. Tämä auttoi muodostamaan kuvan siitä, millaisista näkökulmista ja millaisten toimijoiden kautta Irakia on suomalaisessa mediassa kehystetty.

Luokitusrunkoni perustuu luvussa 3 esittelemieni Tumberin ja Palmerin (2004) metodiin. He ovat tutkineet brittiläisten lehtien Irak-utisia aineistonaan niinkään Irakin sotaa pääasiallisena aiheenaan käsittelevät jutut. Lisäksi he ovat tunnistaneet jutuista teemoja, jotka he ovat jakaneet seuraaviin neljään kategoriaan:

- 1) Yhdysvaltojen vaihtoehtoiset poliittiset linjat
- 2) Yhdysvaltojen motiivit sotaan
- 3) Yhdysvaltojen suhteet liittolaisiin
- 4) Yhdysvaltojen hyökkäyksen vaikutukset ja mahdolliset vaikutukset

Alkuperäinen ajatukseni oli seuraila Tumberin ja Palmerin luokitusrunkoa ja etsiä suomalaisista jutuista samoja kategorioita. Pehdyttyäni aineistoon tulin kuitenkin siihen tulokseen, etteivät nämä kategoriat yksinään riitä kuvastamaan suomalaisen Irak-utisoinnin toissijaisia aiheita.

Aineisto olisi saattanut olla mahdollista analysoida kokonaisuudessaan Tumberin ja Palmerin kategorisoinnin mukaisella tavalla, jos juttuja olisi halunnut pelkistää ja yksinkertaistaa vastaamaan näitä neljää kategoriaa. Tämä ei kuitenkaan olisi antanut todellista kuvaa siitä, millaisia teemoja uutisissa käsiteltiin.

Päädyn näin ollen rakentamaan omat kategoriani aineistolähtoisemmällä otteella. Säilytin kuitenkin Tumberin ja Palmerin kategorioista kolme, sillä ne pätevät myös suomalaiseen aineistoon.

Tutustuttuani aineistoon loin jutuille seuraavanlaiset kategoriat niiden toissijaisten aiheiden mukaan:

- 1) Yhdysvaltojen/koalition toimet
- 2) Yhdysvaltojen/koalition motiivit sotatoimille
- 3) Yhdysvaltojen/koalition liittolaiset
- 4) Sotatoimien seuraukset
- 5) Irak
- 6) YK ja asetarkastukset
- 7) Suomi

Ennen kuin avaan tarkemmin, millaiset jutut valikoituivat kuhunkin kategoriaan, totean vielä, ettei tämäkään jaottelu ollut aivan helppoa. Monissa jutuissa oli luonnollisesti useita teemoja eikä niistä tärkeimmän tunnistaminen ollut aina yksiselitteistä.

Tilanteissa, joissa jutussa oli tunnistettavissa kaksi yhtä pitkän palstatilan saanutta kategorialla, luokittelin jutun sen mukaan, millä temalla juttu avattiin ja mitä oli nostettu otsikkoon.

Seuraavaksi esittelen, millaisin perustein jaottelin jutut kategorioihin. Olen tarjonnut jokaisesta juttukategoriasta myös tekstinäytteen, jotta oma tulkintani avautuisi lukijalle helpommin.

5.1.1 Katgoria 1: Yhdysvallat ja koalitio

Lähdin aluksi liikkeelle Tumberin ja Palmerin kategoriasta *Vaihtoehtoiset poliittiset linjat*. Havaitsin kuitenkin aineistoa läpi käydessäni, että niin monet jutuista palloittelevat Irakin tilanteen erilaisten mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen välillä, että raja-alue pääasiallisena aiheenaan tätä käsitteleviin juttuihin olisi ollut todella hankala tehdä.

Muokkasin siis luokitusta helpommin ymmärrettäväksi ja loin omaan luokitusrunkooni yksiselitteisesti Yhdysvaltojen ja/tai koalition toimia ja reaktioita pääasiallisena teemana käsittelevien juttujen kategorian. Tämä katgoria myös toimii vastinparina katgorialle 5, johon luetut jutut käsittelevät Irakin reaktioita ja toimia.

Yhdysvallat ja koalitio –katgorian jutut käsittelevät Yhdysvaltojen sisäpolitiikkaa, Yhdysvaltojen reaktioita kriisin kehittymiseen ja joissain tapauksissa mielenosoituksia, joilla protestoitii Yhdysvaltojen politiikkaa vastaan. Lisäksi tässä katgoriassa ovat jutut, jotka käsittelevät Yhdysvaltojen ja koalition Irakiin suuntaamia sotatoimia, jotka alkoivat jo ennen Irakin sodan virallista aloittamisajankohtaa.

Tekstinäytteenä 1. katgorian jutusta on Helsingin Sanomissa 11. marraskuuta julkaistu juttu *USA valmistautuu laajaan sotaan Irakissa* (liite 1), jossa kerrotaan muun muassa seuraavaa:

Presidentti George W. Bush on sanonut, että sota on viimeinen vaihtoehto riisua Irak joukkotuhoukseista. Siitä huolimatta Yhdysvalloissa valmistaudutaan täyttää päätä juuri tähän vaihtoehtoon.

Washingtonin keskeiset päättäjät ovat vakuuttuneita siitä, ettei Irakin johtaja Saddam Hussein tule taipumaan YK:n asettamiin ehtoihin.

-- Operaatio alkaisi ilmaiskulla, joita kuitenkin hyvin pian seuraisivat ensimmäiset maavoimien invaasiot. Ne suuntautuisivat Jordanian rajan tuntumaan Länsi-Irakiin ja kurdi-alueelle pohjoiseen.

Kummassakaan paikassa ei odoteta merkittävää vastarintaa. Lännessä pyrittäisiin estämään iskut Israelia vastaan.

Pohjoisessa yksi tavoite on estää Turkia karkaamasta kurdien kimppuun.

Vaikka luinkin kategoriaan kuuluviksi jutut, jotka käsittelevät koalition eli pääasiassa Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian sotilaallisia toimia, maiden keskinäisiä suhteita on ruotivat jutut ovat kategoriassa 3, *Yhdysvaltojen liittolaiset*.

5.1.2 Kategoria 2: Sodan motiivit

Sodan motiiveja arvioivia juttuja oli aineistossa yllättävän vähän. Tämä toisaalta tukee Susanna Niinivaaran (2005) gradussaan esittämiä huomioita, joiden mukaan Helsingin Sanomien toimittajat olivat itse sitä mieltä, ettei esimerkiksi öljyn merkityksestä sodan syntysyynä onnistuttu tyydyttävästi uutisoimaan.

Jutut, joissa arvioidaan sodan motiiveja, ovat tässä kategoriassa. Lisäksi kategoriaan kuuluvat jutut, jotka käsittelevät Yhdysvaltojen ja/tai Iso-Britannian todisteita sodan aloittamiseksi.

Esimerkkinä toimii Ilta-Sanomien lukijat palstalla 10. helmikuuta julkaistu juttu *Irak ei ole uhka* (liite 2), jonka kirjoittaja vetoaa Persianlahden aikana toimineen asetarkastajan, Scott Ritterin julkaisemaan kirjaan. Kirjassa Ritter kertoo, ettei Irakissa ole ollut joukkotuhoukseita vuoteen 1998 mennessä eikä se ole kyennyt kehittämään niitä sen jälkeen.

5.1.3 Kategoria 3: Yhdysvaltojen liittolaiset

Luin tähän kategoriaan jutut, jotka kertovat muiden maiden suhtautumisesta konfliktiin. Huomattava määrä aineiston kaikista jutuista lukeutui tähän kategoriaan.

Esimerkiksi 11. maaliskuuta Helsingin Sanomissa käsiteltiin Venäjän suhtautumista Yhdysvaltojen YK:lle mahdollisesti esittämiin voimatoimiin Irakia vastaan (liite 3)

Venäjä käyttäisi veto-oikeuttaan

MOSKOVA. Venäjä tiukensi maanantaina Irakin sodan vastaista kantaansa ilmoittamalla, että se käyttäisi veto-oikeuttaan, jos Yhdysvallat ja Britannia toisivat YK:n turvallisuusneuvoston äänestykseen uuden, sotaan oikeuttavan päätöslauselmaesityksen.

Venäjän ulkoministeri Igor Ivanov sanoi Venäjän vastustavan sellaista päätöslauselmaa, jolla Irakin aseistariisunnalle asetettaisiin aikarajaksi maaliskuun 17. päivä.

Venäjä on koko kriisin ajan suhtautunut torjuvasti sotatoimiin Irakissa, mutta se ei ole aikaisemmin ilmoittanut näin selvästi olevansa valmis käyttämään veto-oikeutta. Pysyvä jäsenmaa voi vetolla estää päätöslauselman läpimenon.

Lisäksi luokittelin tähän kategoriaan jutut, jotka käsittelevät Naton roolia konfliktissa, vaikka kyseessä ei olekaan maa vaan liittouma. Helmikuussa 2003 ennen sodan alkua käytiin mittavat neuvottelut Nato-maa Turkin suojaamisesta mahdollisen sodan syttyessä. Vaikka yritin rajata aineistosta ulos Naton roolia yleisesti käsittelevät jutut (sillä niiden ensisijainen

aihe ei ole Irakin sota) muutama niistä kuitenkin keskittyi niin vahvasti nimenomaan Irakiin, että ne oli otettava mukaan aineistoon.

5.1.4 Kategoria 4: Sotatoimien seuraukset

Kategorian 4 jutut käsittelevät Irakin sodan varmoja ja/tai mahdollisia seurauksia. Aineistossa oli jonkin verran juttuja, joissa pyrittiin ennustamaan mahdollisten sotatoimien vaikutuksia Lähi-itään yleisesti. Tämän lisäksi kategoriaan 4 kuuluvat jutut käsittelevät esimerkiksi sodan kustannuksia tai sen jälkeisiä humanitaarisia operaatioita.

Tämän kategorian yhteydessä on kuitenkin mainittava, että todella monissa aineiston jutuissa oli jollain tavalla pyritty arvioimaan, millaisia vaikutuksia sodalla olisi tai saattaisi olla. Nämä pohdinnat kuitenkin nousivat harvoin juttujen toissijaiseksi aiheeksi, joten tähän kategoriaan lukeutuvien juttujen määrä jäi varsin vaatimattomaksi.

Esimerkkinä 4 kategorian jutusta toimii Helsingin Sanomissa 11. joulukuuta julkaistu mielipidekirjoitus *Irakin sota tuo joukkotuhoaseet* (liite 4), jossa todetaan muun muassa:

--Vienti- ja tuontirajoitusten sekä muiden sanktioiden tuloksena Irakin infrastruktuurit ja lääketieteelliset valmiudet ovat ratkaisevasti heikompia kuin kymmenen vuotta sitten. Näin ollen uhreja tulee uudessa sodassa olemaan paljon aikaisempaa enemmän.

-- USA:n omien arvioiden mukaan Irakissa ehkä jäljellä olevat biologiset ja kemialliset aseet muodostavat todellisen uhan, vain silloin kun sitä vastaan hyökätään. Näiden aseiden käyttöön USA ja Britannia ovat ilmoittaneet vastaavansa ydinaseilla. Jos osa bakteereista tai kaasuista ajautuisi tai levitettäisiin Israelin alueelle, ydinsotaan yhtyisi tämä Lähi-idän ainoa ydinasevalta.

5.1.5 Kategoria 5: Irak

Tähän kategoriaan kuuluvat jutut, jotka käsittelevät Irakin reaktioita kansainväliseen politiikan ja maata uhkaaviin sotatoimiin. Lisäksi tämän kategorian jutuissa käsitellään Irakin sisäpolitiikkaa, mikäli siinä on jollain tavalla keskitytty sotaan.

Ilta-Sanomat kirjoitti esimerkiksi jutussaan *Saddam lietsoi taistelutahtoa* 18. tammikuuta (liite 5):

Uhmakas Irakin presidentti Saddam Hussein lietsoi eilen kansaansa taisteluun sitä sodalla uhkaavaa Yhdysvaltoja vastaan. Harvakseltaan televisiossa nähty Saddam vannoi lyövänsä Yhdysvaltojen joukot Bagdadin porteilla ja puolustavansa pääkaupunkia viimeiseen mieheen asti.

– Bagdad, sen asukkaat ja johto ovat päättäneet pakottaa oman aikamme mongolit tekemään itsemurhan sen porteille, Saddam sanoi ja viittasi Yhdysvaltoihin.

-- Irakin johtajan toistuneet viittaukset Bagdadiin koko Irakin sijasta tulkittiin merkiksi siitä, että Saddam aikoo keskittää joukkonsa pääkaupungin ympäristöön. Näin hän valmistuisi taistoon, jonka tarkoituksena olisi tappa mahdollisimman monta Yhdysvaltain sotilasta.

Aineistossa oli myös jonkin verran juttuja, jotka käsittelivät Irakin sisäpolitiikkaa, mutta eivät sinänsä liittyneet sotaan, vaan niissä yritettiin muilla tavoin rakentaa kuvaa siitä, millainen maa Irak on. Nämä jutut eivät kuitenkaan ole mukana aineistossa.

5.1.6 Kategoria 6: YK ja asetarkastukset

YK:n ja asetarkastusten rooli olivat toissijainen aihe valtavan isossa osassa osa aineistoa. Kuten olen luvussa 2 referoinut, kriisiä pyrittiin – ainakin näennäisesti – ratkomaan loppuun saakka diplomaattisin keinoin. Asetarkastukset alkoivat Irakissa marraskuussa 2002, kun päätöslauselmaa niihin ryhtymiseksi oli ensin sorvattu turvallisuusneuvostossa toista kuukautta. Tätä prosessia seurattiin etenkin Helsingin Sanomissa tarkasti.

Tekstiesimerkkinä kategorian jutuista toimii Helsingin Sanomissa 14. tammikuuta julkaistu juttu *Irakin asetarkastukset saattavat viedä vielä vuoden* (liite 6):

BAGDAD/WIEN. YK:n asetarkastajat sanoivat maanantaina, että he tarvitsevat voim vuodelle aikaa viedäkseen päätökseen Irakin asetarkastukset.

Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n tiedottaja Mark Gwozdecky sanoi asetarkastuksia johtavien Hans Blixin ja Muhammed ElBaradein olleen pitkään sitä mieltä, että vuosi olisi riittävä aika tarkastuksiin. Tuossa ajassa olisi mahdollista selvittää, onko Irak luopunut joukkotuhoaseohjelmastaan.

Asetarkastajat näyttivät maanantaina pyrkivän lykkäämään Irakin mahdollisen hyökkäyksen aikataulua tuonemmaksi.--

IAEA:n Gwozdeckyn mukaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa annetaan asetarkastuksille aikaa puolesta vuodesta vuoteen.

”Uskon, että saamme tarvitsemamme ajan, koska kukaan ei ole nimenomaan sanonut olevansa eri mieltä kanssamme tarvittavasta ajasta”, Gwozdecky sanoi.

5.1.7 Kategoria 7: Suomi

Tämä kategoria on melko yksiselitteinen ja sen olemassaolo perustuu sillä, että tutkin suomalaista aineistoa. Kaikki jutut, joiden teemana olivat Suomen reaktiot Irakiin tai suomalaisten tuki tai vastustus päätyivät tähän kategoriaan.

Suomessa käytiin eduskuntavaalit vain muutamaa päivää ennen Irakin sodan syttymistä. Vaalitaistelun kiihtyessä Irakin sota valui ulkomaanosastoilta kotimaan puolelle, kun keskustan Anneli Jäätteenmäki ja sdp:n Paavo Lipponen kävivät sanaharkkaa siitä, mikä on Suomen rooli Irakin sodan mahdollisesti syttyessä. Jäätteenmäki syytti Lipposta lupautumisesta Yhdysvaltojen koalitioon Suomen virallisen linjan vastaisesti ja perusteli väitetään ulkoasianhallinnosta hänelle vuodetuilla asiakirjoilla. Tapausta käsiteltiin luonnollisesti laajasti suomalaisessa lehdistössä, mutta jälleen vain jutuista Irakin sotaa ensisijaisena aiheenaan käsitelleet ovat valikoituneet aineistoon.

Esimerkkinä toimii Ilta-Sanomien 11. maaliskuuta julkaistava juttu *Bush kiitti Suomea ”liittymisestä koalitioon”* (liite 7):

-- Pääministeri Paavo Lipposen (sd) viime joulukuussa tekemän vierailun jälkeen tehdyn raportin mukaan presidentti Geroge W. Bush ylisti Suomea hyväksi yhteistyökumppaniksi ja kiitti Suomen hallitusta Irakin tilannetta koskevista kannanotoista ja liittymisestä koalitioon.

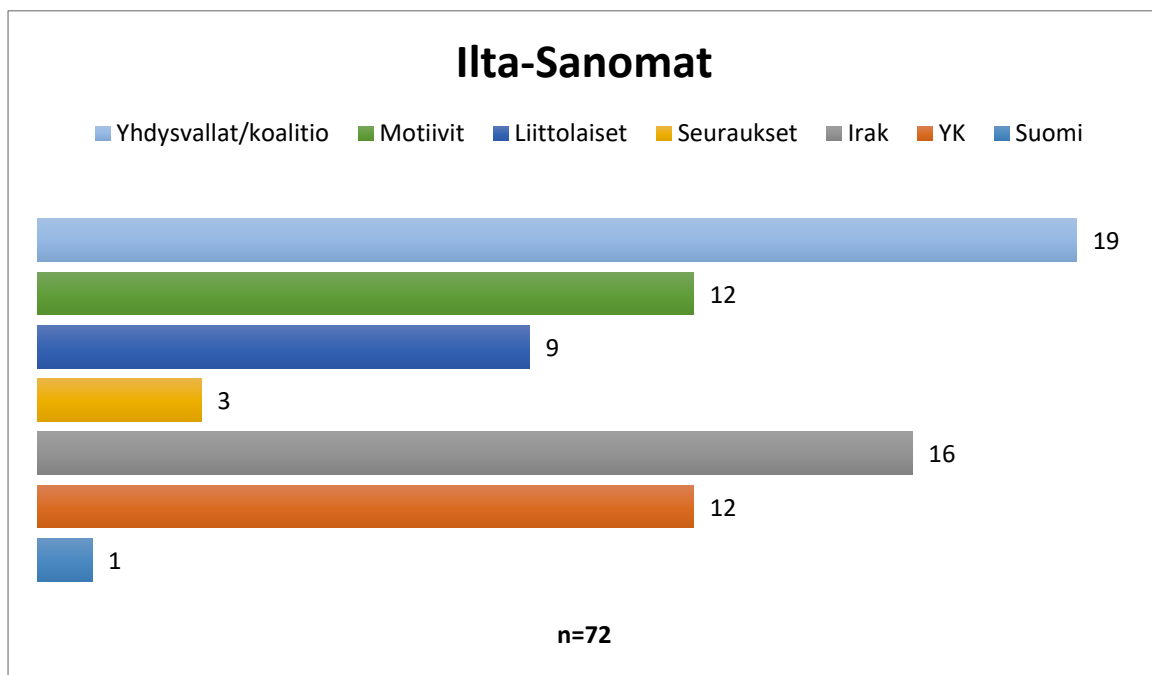
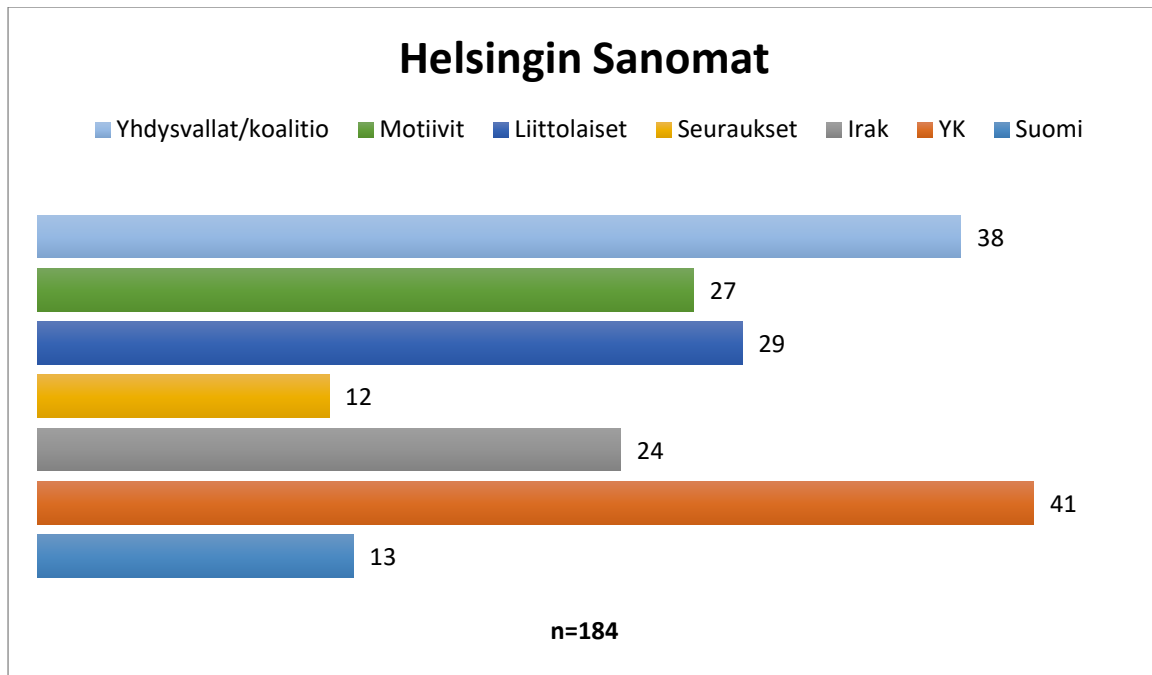
Suomen kumppanuuteen Yhdysvaltain kanssa viitataan myös USA:n ulkoministeriön Irakin tilannetta koskevasta tiedotustilaisuudesta tehdyn raportin aluksi. Paikalla olivat maat, jotka varaulkoministeri Marc Grossmanin mukaan ovat tavalla tai toisella luvanneet apua tai yhteistyötä Irakin osalta, raportissa sanotaan.

Lisäksi luin tähän kategoriaan kuuluvaksi muutaman jutun siitä, kuinka Suomessa on reagoitu Irakin sotaa edeltäviin kansainvälisiin kannanottoihin ja etenkin YK:n asetarkastuksiin.

5.2 Aineiston jakautuminen toissijaisten aiheiden mukaan

Tässä luvussa esitän, millä tavalla aineisto jakautui toissijaisten aiheiden mukaan. Olen alla avannut molempien lehtien tulokset erillisiin taulukoihin, jotta erot lehtien toissijaisten aiheiden painotuksissa tulisivat paremmin esiin.

Ennen tätä lukua on todettava, että koska otantani on kuitenkin melko pieni, en halua liioitella aineistosta nousseita eroja julkaisujen välillä. Toissijaisten aiheiden määrittäminen kuitenkin auttaa havainnollistamaan, että lehtien välillä oli jonkin verran eroja siinä, millaisiin seikkoihin ne keskittyivät Irak-uutisissaan.



Kuvat 2 ja 3 Aineisto kategorioittain Helsingin Sanomissa ja Iltä-Sanomissa.

Kuten kuvista 2 ja 3 käy ilmi, lehtien painotuksissa oli hieman eroja siinä, mistä kulumista Irakia käsiteltiin. Helsingin Sanomien uutisoinnissa keskityttiin eniten YK:n rooliin, kun taas Iltä-Sanomissa se oli vasta kolmanneksi suosituin kulma Irakista kirjoittamiseen.

Avaan seuraavassa luvussa tarkemmin lehtien suhdetta sotaan, mutta mainittakoon tässä, että Helsingin Sanomissa suuri kiinnostus YK:n rooliin konfliktissa noudatteli lehden neutraalimpaa linjaa Irak-uutisissa.

Sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa Yhdysvaltojen ja koalition rooli lähestyvässä sodassa oli suosittu toissijainen aihe. Ilta-Sanomissa se oli suosituin kulma, Helsingin Sanomissa se taas sijoittui toiselle sijalle.

Ilta-Sanomien seurasi Yhdysvaltojen ja koalition toimien ohella Irakia ja sen reaktioita kiristyvään maailmanpoliittiseen tilanteeseen. Iltapäivälehdien juttujen melko tasainen jakautuminen kahden konfliktin päätekijän kesken noudattelee ennako-oletustani, jonka mukaan iltapäivälehdissä Irakin tilannetta pyrittiin rakentamaan vastakkainasettelun keinoin. Liittolaisten tai YK:n rooli Irakin konfliktissa ei noussut Ilta-Sanomissa aivan yhtä merkittäväksi toissijaiseksi kategoriaksi kuin Helsingin Sanomissa.

Molemmissa julkaisuissa sodan motiivien arviointi oli merkittävä kategoria. Tumberin ja Palmerin (2004, 58-63) tutkimuksessa brittiläisestä Irak-uutisoinnista kävi ilmi, että motiivien arvioinnin kategoria, joka löytyy samanlaisena heidän toteuttamasta tutkimuksestaan, oli selvästi suosittu iltapäivälehdissä kuin sanomalehdissä. Omassa aineistossani myös Helsingin Sanomat pohti kuitenkin sodan motiiveja melko paljon.

Toisaalta tämä saattaa liittyä erilaiseen luokitteluun. Kuten avasin yllä, laskin kategoriaan kuuluviksi kaikki jutut, joissa keskustellaan sodan motiiveista. Tämä ei tarkoita, että jutussa olisi pitänyt olla suoranaista mielipidettä siihen, onko sodalle motiiveja vai ei. Sen sijaan laskin motiiveja käsitteleväksi jutuksi myös sellaiset, joissa esimerkiksi todetaan, että asetarkastajat eivät ole löytäneet joukkotuhoaseita.

Aineistosta kävi myös ilmi, että sodan mahdollisten seurausten käsittely aiheena oli melko harvinainen ja molemmissa julkaisuissa melko vähän sivuttu kategoria. Tämä saattaa osaltaan kertoa siitä, ettei tarkastelujakson ensimmäisinä kuukausina vielä pidetty sotaa varmana, jolloin myöskään sen mahdollisille vaikutuksille ei haluttu antaa ”turhaa” palstatilaa.

Myöskään Suomen roolin arvioiminen ei ollut aiheena erityisen suosittu.

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkastelen, miten aineistoni jutut suhtautuvat Irakin sotaan. Olen pyrkinyt tunnistamaan aineistosta mahdollisia painotuksia sen mukaan, olivatko ne sodan puolella vai sitä vastaan. Aineiston jäsentelyssä käytän avuksi tässä luvussa esitettyjä jakoa toissijaisiin kategorioihin.

5.3 Aineiston jaottelu positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin juttuihin

Tutkielmani kipinä oli huomio siitä, että median toiminnalla saattoi olla vaikutus sodan korkeaan kannatukseen Yhdysvalloissa ja niin ollen välillisesti jopa sen syttymiseen.

Tässä tutkielmassa halusin selvittää, millainen kuva Irakin sodasta annettiin suomalaisessa mediassa. Jos yhdysvaltalainen media todella epäonnistui Irakista kirjoittamisessa, oliko tilanne sama meillä? Esimerkiksi yllä esittelemäni Herman (2004) ja Hayes ja Guardino (2010) esittävät, että yhdysvaltalainen media ei ollut kriittinen hallituksen sotaintoa kohtaan. Minua kiinnostaa, millaisena Irakin sotasuunnitelmat esitettiin meillä.

Siksi jaoteltuani aineiston kategorioihin niiden toissijaisen aiheen perusteella, pyrin määrittämään, millä tavalla jutussa suhtauduttiin Irakin sotaan, oltiin jutuissa sen puolesta vai sitä vastaan.

Käytyäni aineistoa läpi, ymmärsin, ettei läheskään kaikista jutuista ole tunnistettavissa tiukkaa puolesta-vastaan-jakoa. Osasta löytyi erittäin selvä suhtautuminen Yhdysvaltojen sotatoimiin, osa taas käsitteli aihetta hyvin neutraalisti. Vaikka kaikki aineistoni jutut käsittelevätkin Irakin sota, ne eivät välttämättä suhtaudu siihen mitenkään.

Aineiston pakottaminen joko positiivisesti tai negatiivisesti sotaan suhtautuvaksi olisi tuottanut vääristyneen kuvan uutisoinnista. Tämän takia osa aineistosta on luokiteltu neutraalisti sotaan suhtautuviksi.

Tästä eteenpäin positiivisella tarkoitetaan siitä sodan puolella olevia juttuja ja negatiivisella sitä vastaan olevia juttuja. Neutraali sijoittuu johonkin näiden väliin, eikä ota kantaa siihen onko sota hyvä vai huono asia.

Kaikista 256 jutusta 121 oli joko positiivisesti tai negatiivisesti sotaan suhtautuvia ja 135 neutraaleja.

Jos jutuissa on ollut löydettävissä samassa suhteessa sekä sota puoltavia että vastustavia ääniä, luokittelin ne neutraaliksi. Jutut, jotka painottuvat vahvasti jommallekummalle kannalle esittäen vain lyhyen argumentin toiselta puolelta, merkitsin kuitenkin joko negatiivisiksi tai positiivisiksi. Helsingin Sanomien ulkomaanosastolla 11. tammikuuta 2003 ilmestynyt juttu (liite 8) kuvaa hyvin tätä luokittelua:

USA määräsi joukkoja valmiuteen

Yhdysvaltojen puolustusministeriö on määrännyt 7 000 merijalkaväen sotilasta Pohjois-Carolinasta valmistautumaan siirtoon Persianlahdelle, armeijan edustajat kertoivat perjantaina. Samaan aikaan presidentti George W. Bush neuvotteli irakilaisien oppositiojohtajien kanssa mahdollisesta sodan jälkeisestä poliittisesta tilanteesta.

”Presidentti haluaa puhua heidän (oppositiojohtajien) kanssaan toiveistaan ja unelmistaan svapaasta Irakista, joka on salliva, yhtenäinen ja demokraattinen”, presidentin tiedottaja Ari Fleischer sanoi perjantaina.

Viranomaisten mukaan keskustelut eivät keskittyneet sotilaalliseen suunnitteluun vaan ”Irakin tulevaisuuteen ja uudistamiseen.

Sotilaslähteiden mukaan Pohjois-Carolinaan sijoitetuille sotilaille ei ole vielä annettu varsinaista lähtökäskyä vaan joukot ovat valmiudessa siirtymään nopeasti sotalaivoihin. Amerikkalaisten joukkojen määrän uskotaan kaksinkertaistuvan Persianlahdella pikaisesti. Nyt Yhdysvaltojen sotilaita on alueella noin 60 000.

Yhdysvaltojen ja Britannian hävittäjät hyökkäsivät viiteen kohteeseen Etelä-Irakin lentokieltoalueella perjantaina. Yhdysvaltojen armeijan mukaan pommitetuista kohteista yritettiin pudottaa lentokoneita alas.

Pommitettujen paikkojen joukossa oli muun muassa Talilissa sijaitseva sodanjohtokeskus sekä neljä ilmatorjunnan vahvistinasemaa Kutin ja Basran välillä.

Britannian ulkoministeri Jack Straw vakuutti perjantaina Malesiassa, että Britannia haluaa ratkaista Irakin kriisin rauhanomaisesti. Hän kuitenkin painotti, että rauhanomainen ratkaisu vaatii Irakin johtajalta Saddam Husseinilta myöntymistä kansainvälisen yhteisön vaatimuksiin.

”Kukaan ei pääse lukemaan Saddam Husseinin ajatuksia ja tekemään ennustuksia. On hänen valintansa, sujuuko aseistariisuminen rauhanomaisesti”, Straw sanoi.

Jutun ensimmäiset kuusi kappaletta eivät näe mitään vaihtoehtoa sodan syyttymiselle Irakissa. Ne keskittyvät joukkojen liikutteluun, Saddam Husseinin jälkeisen Irakin politiikkaan ja jo tehtyihin iskuihin. Vasta jutun seitsemännessä kappaleessa tuodaan mukaan Britannian ulkoministeri Strawn ääni, joka näkee mahdollisuuden muunkinlaiselle Irak-politiikalle. Hänen sovitteleva puheenvuoronsa kuitenkin pyörretään heti seuraavassa virkkeessä, ja sotatoimet esitetään jälleen Saddam Husseinin omana syynä. Näin ollen luokittelin jutun kuuluvaksi kategoriaan Yhdysvallat/koalitio ja suhtautuvan positiivisesti Irakin sotaan.

Suurin osa jutuista ei tietenkään solahtanut muotteihin aivan näin yksiselitteisesti. Tekstien tulkinnassa ongelmalliseksi muodostui välillä niissä kuuluvien äänten moninaisuus. Tekstin kirjoittaja saattoi olla hyvinkin sodanvastainen omalla äänellään puhuessaan, mutta toisaalta kaikki hänen käyttämänsä lähteet olivat sodanmyönteisiä, jolloin sota puoltavat argumentit saavat enemmistön palstatilasta.

Lisäksi yrittäessäni löytää positiivisia ja negatiivisia piirteitä jutuista, huomasin omien, Yhdysvaltojen sotapolitiikkaa kohtaan negatiivisten, ennakoasenteiden vaikuttavan helposti tulkintaan.

Tästä johtuen olin aineistoa luokitellessani melko varovainen, enkä ollut hanakasti asettamassa juttuja positiivisesti ja negatiivisesti sotaan suhtautuvien kategorioihin. Uskon, että tekstistä olisi ollut kriittisemmällä luennalla löydettävissä enemmän asenteellisia juttuja kuin miten olen itse jaotellut ne.

Seuraavaksi esittelen, millaiset asiat jutussa läpäisivät seulan, jonka kautta jaoin jutut negatiivisesti tai positiivisesti sotaan suhtautuviin. Tarjoan seuraavissa luvuissa tekstinäytteitä oman ajatuskulkuni seurailun helpottamiseksi. Suurinta osaa jutuista on lyhennetty ja ne voi lukea kokonaisuudessaan liitteinä.

5.3.1 Positiivisesti sotaan suhtautuvat jutut

Kategoria 1: Yhdysvallat ja koalitio

Luokittelin kaikki ”toteavat” jutut asekalustosta, joukkojen siirtelystä tai tehdyistä iskuista sotaa puoltaviksi. Niinikään jutut, joissa sodan syttymiselle ei nähdä mitään vaihtoehtoja, vaan sen sanotaan yksiselitteisesti olevan alkamassa, luokittelin sotaa puoltaviksi.

Tekstinäytteenä positiivisesta, ensimmäisen kategorian jutusta toimii Helsingin Sanomissa 12. joulukuuta 2002 julkaistu juttu (liite 9). Tässä jutussa ei myöskään epäillä, etteikö Irakilla olisi hallussaan joukkotuhoaseita ja niin ollen Yhdysvaltojen perusteet sotatoimille ovat hyviä.

USA aikoo vastata samalla mitalla joukkotuhoaseisiin

-Washington pelkää Saddamin joukkotuhoaseita vielä enemmän kuin kymmenen vuotta sitten

WASHINGTON. Yhdysvaltain hallitus uhkaa vastata silmä silmästä ja hammas hampaasta –periaatteella, ääritapauksessa vaikka ydinasein, kaikille, jotka suunnittelevat joukkotuhoasein tehtävää hyökkäystä Yhdysvaltojen tai sen liittolaisia vastaan.

-- Tämä mahdollisuus tehtiin selväksi myös Irakin johtajalle Saddam Husseinille Persianlahden sodan aattona. Ulkoministeri James Baker III viestitti tuolloin Saddamille, että kemiallinen tai biologinen hyökkäys liittoutuman sotilaita vastaan voisi johtaa vastaiskuun taktisilla ydinaseilla.

Ehkä juuri tästä syytä Saddam ei käyttänyt kemiallisia tai bioaseita tuossa sodassa, vaikka liittoutuman joukot olivat koko lyhyeksi jääneen maasotavaiheen ajan hyvin varuillaan tuollaisen mahdollisuuden varalta.

Uusimman varoituksen osoite on tälläkin kertaa sama. Yhdysvallat pelkää Saddamin joukkotuhoaseita vielä enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, koska mahdollisen sodan tavoite nyt on Irakin johtajan hallinnon kukistaminen.

-- Jos uusi sota alkaa, Saddam taistelee kuitenkin selkä seinää vasten. Tässä tilanteessa joukkotuhoaseiden käyttökynnys voi olla alhaisempi kuin Persianlahden sodassa. Yhdysvallat varaa itselleen selkeän mahdollisuuden vastata vähintäänkin samalla mitalla.

Kategoria 2: Sodan motiivit

Positiivisesti sotaan suhtautuviksi luin tässä kategoriassa esimerkiksi jutut, joissa puhuttiin joukkotuhoaseista varmoina tai uskottiin Irakin luovan kansainvälisen turvallisuusuhan.

Ylipäätään tähän kategoriaan kuuluviksi laskin jutut, joissa nähtiin sodan olevan tarpeellinen ja/tai hyvin perusteltu.

Tekstiesimerkkinä toimii Juha-Pekka Tikan kolumni Ilta-Sanomissa, 14. tammikuuta 2003 (liite 10). Kolumnissa todetaan muun muassa:

Gandhi ei ollut idiootti. Sanoma uhatulle ihmisryhmälle, joka ei enää voi muuta, on selvä: tartu aseeseen. --

Hellityt Gandhi-hymistelypuheet rauhasta ja ymmärryksestä eivät ole totuus. Gandhi on myös kova ja aggressiivinen, avuttomuutta inhoava kunnian sotilas.

Ajatusta sopii ällistellä, mutta: tänään Gandhi tuskin olisi Irakin uhan edessä eurotyyliin pakoileva nynny.

Kategoria 3: Yhdysvaltojen liittolaiset

Liittolaisia koskevassa kategoriassa luokittelin sotaan positiivisesti suhtautuviksi jutut, joissa kerrotaan jonkin maan yksiselitteisesti tukevan Irakin vastaisia sotatoimia.

Jos jutussa annettiin yhtä paljon tilaa vastakkaiselle näkemykselle, merkitsin jutun neutraaliksi. Eli jos jutussa esimerkiksi käsitellään sotaa tuominneen Saksan näkemyksiä, mutta niiden ohella kerrotaan Yhdysvaltojen motiiveista sodan aloittamiselle, juttu oli mielestäni neutraali.

Jos taas jutussa kerrottiin pitkällisesti jonkun maan tuomitsevan tai puolustavan sotaa ja siinä esitettiin toisen näkökulman puolesta vain yksi lyhyt argumentti, luokittelin jutun jommallekummalle puolelle kuuluvaksi.

Esimerkkinä positiivisesta 3 kategorian jutusta toimii tämä Helsingin Sanomien ulkomaanosastolla 14. tammikuuta julkaistu Annamari Sipilän juttu (liite 11). Jutussa todetaan muun muassa:

Britannia aikoo riisua Irakin aseista Yhdysvaltain kanssa, oli asiasta sitten YK:n päätös tai ei. Britannian pääministeri Tony Blair ilmoitti maanantaina, että Britannia käyttää Yhdysvaltain rinnalla sotilaallista voimaa Irakia vastaan, jos Saddam Hussein ei luovuta aseitaan vapaaehtoisesti. Blair ei kuitenkaan suostunut arvioimaan ajankohtaa tai sitä, mitä tapahtuisi, jos asetarkastajat eivät löydä todisteita Irakin joukkotuhoaseista. ”Tapahtuupa mitä tahansa, Saddam (Hussein) tullaan riisumaan aseista”, Blair sanoi pääministerin kuukausittaisessa tiedostustilaisuudessa.

Blair leimasi sodanvastustajat ”naiiveiksi ja harhaanjohtetuiksi”. Pääministerin mielestä maailmanrauha vaarantuu, jos valtioiden annetaan rikkoa YK:n määräyksiä joukkotuhoaseista.

Blair kertoi olevansa ”melko varma” siitä, että Irakilla on kyseisiä aseita. Ne uhkaavat hänen mielestään suoraan Britannian kansallista turvallisuutta.

Kategoria 4: Sodan seuraukset

Koko aineistossa oli vain yksi juttu, joka suhtautui Irakin sodan mahdollisiin seurauksiin positiivisesti. Se oli 19. maaliskuuta Ilta-Sanomien Muut lehdet –osiossa ilmestynyt käännösjuttu, jossa siteerattiin israelilaista *Ha'aretz*-julkaisua (liite 12):

Ha'aretz (Israel) näkee Irakin-sodassa mahdollisuuden saada Lähi-idän rauhanprosessi uudelleen käyntiin:

Ilmeisen, vannoutuneen vihollisen syrjäyttämistä koskevan intressinsä tuolla puolen Israelilla on kansainperheen jäsenenä epäilemätön intressi onnistua taistelussa Saddamin hallintoa vastaan. Alueellisesta näkökulmasta katsottuna amerikkalais-brittiläinen menestys voisi olla hedelmällinen aja antaa eloruiskeen Lähi-idän rauhanponnistuksille.

Olisi ollut epäilemättä parempi, jos amerikkalainen diplomatia olisi onnistunut saamaan laajempaa sotilaallista ja diplomaattista tukea Irakin-vastaiselle sotaretkelleen. Hetken syyskuun 11. päivän jälkeen näytti siltä, että maailman kansakunnat suunnittelivat voimiensa yhdistämistä taisteluun maailmanlaajuisia terrorismia vastaan. Mutta ajan mittaan kävi ilmi, että tiettyjen valtioiden itsekkäät edut – erityisesti houkutus järsiä haavoittuneen supervallan voimaa – ylittivät jopa yleismaailmallisen intressin riisua Saddam Husseinin kaltainen tyranni sotilaallisesta iskukyvystään.

Kategoria 5: Irak

Irak-kategoriassa positiivisesti sotaan suhtautuviksi luokittelin jutut, joissa Irak esitetään niskuroivana tai sotaishana. Myös jutut, jotka korostivat Irakin irrationaalista tai epäloogista käytöstä, luokittelin positiivisiksi.

14. joulukuuta julkaistussa Helsingin Sanomien jutussa, joka on otsikoitu: *Lehtitieto: Irakin ase selvitys on ratkaisevilta osin puutteellinen* (liite 13), todetaan muun muassa:

Irakin viime viikolla lauantaina YK:lle luovuttama paksu selvitys joukkotuhoojista ja niiden kantolaitteista ei ole läheskään täydellinen. Siitä puuttuu sekä kemiallisiin ja biologisiin että ydinaseisiin liittyviä olennaisia tietoja.

Tähän, sinänsä kyllä odotettuunkin, tulokseen ovat The New York Timesin mukaan päätyneet lähes 12 000 sivun asiakirjannippuun pureutuneet amerikkalaiset asiantuntijat. --

Näiden tietojen mukaan asiakirjoissa ei puhuta mitään niistä kemiallisista ja biologisista aseista, jotka Unmovicin edeltäjäryhmä Unscin löysi ennen lähtöään Irakista neljä vuotta sitten. Tuolloiset YK-tarkastajat löysivät 550 kranaattia, joissa oli sinappikaasua ja 150 pommia, jotka sisälsivät bioaseita.

Irak ei myöskään kerro selvityksessä, miksi se on viime vuosina halunnut ostaa Afrikasta uraania ja useista länsimaista sen rikastamiseen tarvittavia laitteistoja.

Kategoria 6: YK ja asetarkastukset

Luokittelin YK:ta ja asetarkastuksia käsittelevät jutut positiivisesti sotaan suhtautuviksi, jos niissä puhuttiin joukkotuhoojista varmoina tai epäiltiin muuten Irakin rehellisyyttä ja yhteistyökykyä YK:n kanssa. Lisäksi jutut, joissa YK:n edustajat syyttävät Irakia esimerkiksi asetarkastuksien sujumattomuudesta luokittelin kuuluviksi tähän kategoriaan. Esimerkkinä tästä on Helsingin Sanomien 13. helmikuuta julkaistu uutistoimistojuttu (liite 14):

YK: Irakin ohjusten kantomatka sallittua pitempi

YK, NEW YORK. YK:n asetarkastajien kuulemat ohjusten asiantuntijat arvioivat Irakin Al Samoud 2-ohjusten kantavan kauemmaksi kuin sallitut 150 kilometriä. Sen vuoksi näidenkin ohjusten koneisto on luultavasti tuhottava, YK-diplomaatit arvelivat keskiviikkona New Yorkissa.

YK:n asetarkastajat kuuluivat ulkopuolisia asiantuntijoita maanantaina ja tiistaina keskustellakseen siitä, rikkoivat Al Samoud 2 - tai Al Fatah-ohjukset Irakille määrättyä pisintä sallittua kantomatkaa. Johtopäätös oli, että myös Al Fatah lentää kauemmas kuin 150 kilometriä.

Kategoria 7: Suomi

Aineistossa ei ollut yhtään juttua, joka olisi käsitellyt Irakia Suomen näkökulmasta ja suhtautunut sotaan positiivisesti.

5.3.2 Negatiivisesti sotaan suhtautuvat jutut

Kategoria 1: Yhdysvallat ja koalitio

Negatiivisesti sotaan suhtautuviksi jutuiksi tässä kategoriassa luokittelin esimerkiksi sellaiset jutut, joissa tuotiin esiin yhdysvaltalaisen hallinnon erimielisyyksiä, käsiteltiin sotaa vastaan protestoivia mielenosoittajia tai tuomittiin koalition hyökkäykset irakilaislentokoneiden kimppuun ”lentokieltoalueella”. Ylipäätään jutut, joissa Yhdysvaltoihin ja/tai koalitioon ja sen toimiin suhtauduttiin negatiivisesti kuuluivat luokituksessani tähän kategoriaan.

Esimerkkinä toimii vain päivää ennen sodan alkua, 18. maaliskuuta, Helsingin Sanomissa julkaistu Heikki Aittokosken näkökulma (liite 15). Jutussa todetaan esimerkiksi:

-- Etukäteisen oikeutuksen puuttuessa jää jälkikäteen hyväksyntä. Sellaisen saaminen on vaikeaa ja riippuu täysin sodan kulusta.

Jos edessä on ”siisti” operaatio, jolla maailman johtaviin valtiorikollisiin kuuluva Saddam saadaan nopeasti pois vallasta ilman suurta uhrimäärää, liittouma kiillottaa kuvaansa paljon.

Jos Yhdysvallat saa vielä pitävästi todistetuksi, että Irakilla tosiaan oli joukkotuhohaseita, voitto on vielä merkittävämpi. Ja jos irakilaisten elinolosuhteet oikeasti paranevat sodan seurauksena, muualla maailmalla on syytä vilkaista peiliin.

Josseja vain on kovin monta. Lähiviikoista voi tulla arvaamattoman verisiä. Tiellä Bagdadiin ei levitetä palmunoksia.

Kategoria 2: Sodan motiivit

Negatiivisesti sotaan suhtautuivat tässä kategoriassa jutut, joissa suorasanaisesti epäiltiin todisteita sodalle tai osoitettiin esitettyjen todisteiden epäaitous. Yhdysvallat perusteli sotaa itse kolmella pääargumentilla: 1) Joukkotuhohaseilla 2) Irakin al-Qaida-yhteyksillä 3) YK:n aiempien päätöslauselmien rikkomisella. Niinpä sellaiset jutut, jotka arvelivat sodan aloittamissyiksi jonkin muun, kuin nämä edellä mainitut, suhtautuvat luokitteluni mukaan epäillen sen aloittamismotiiveihin.

Yleisesti tämän muun syyn on esitetty olleen öljy ja muutamassa jutussa sen veikattiin olevan kauna Irakia kohtaan, jonka arveltiin pesiytyneen Bushin perheeseen Persianlahden sodan jälkeen.

Esimerkiksi tästä kategoriasta nostin kuitenkin Ilta-Sanomissa 8. helmikuuta julkaistun jutun, jossa Britannian pääministeri Tony Blairin esittämät Irak-todisteet on todettu epäaidoiksi (liite 16).

Tony Blairin Irak-raportti paljastui kopioksi

Brittiparlamentin oppositiopuolue syytti pääministeri Tony Blairia eilen jyrkkäsanaisesti Irakin presidentiltä Saddam Husseinilta opittujen propagandapeliin pelaamisesta. Syynä oli Britannian tällä viikolla julki tullut Irak-raportti, joka paljastui eilen nolosti vanhoista akateemisista lähteistä kopioiduksi.

-- Hallituksen raportti kertoi Irakin ryhtyneen valtaisaan kampanjaan YK:n asetarkastajien häätämiseksi. Raportin ”tiedustelutietojen” sanottiin perustuvan lukuisiin lähteisiin.

Totuus kuitenkin oli aivan toinen.

Häpeänpuna kasvoillaan brittivirkamiehet myönsivät eilen, että kokonaisia osioita oli kopioitu sanasta sanaan kirjoitusvirheineen mm. erään opiskelijan opinnäytetyöstä.

Suuri osa muistion tiedoista perustui kolmeen arvostetun julkaisun jo julkaistuihin artikkeleihin. Niistä erään tiedot olivat jopa 12 vuotta vanhoja.

Kategoria 3: Yhdysvaltojen liittolaiset

Yhdysvaltojen liittolaisia käsittelevät jutut luokittelin negatiivisesti sotaan suhtautuviksi, jos ne sisälsivät selviä kannanottoja sotaa ja/tai Yhdysvaltojen johtaman koalition toimintaa vastaan.

Esimerkiksi sellaisia tilanteita käsittelevät jutut, joissa Yhdysvallat pyysi sotilaallista apua joltain valtiolta, joka kieltäytyi vedoten kriisin rauhanomaiseen ratkaisuun, luokittelin negatiiviseksi. Perustelen tätä sillä, että näiden juttujen julkaiseminen on rakentanut kuvaa Irakin tilanteesta kriisinä, jolle on sodan ohella olemassa muitakin mahdollisia ratkaisumalleja.

Esimerkkinä tästä on Helsingin Sanomissa 17. tammikuuta ilmestynyt juttu, jossa kerrotaan Venäjän tuomitsevan Yhdysvaltojen tavan painostaa YK:n asetarkastajia (liite 17):

Venäjä huolissaan USA:n tavasta painostaa YK:n asetarkastajia

MOSKOVA/BAGDAD. Venäjän ulkoministeri Igor Ivanov sanoi torstaina olevansa huolissaan tavasta, jolla Yhdysvallat painostaa Irakin väitettyjä joukkotuhoojia etsiviä YK:n asetarkastajia.

-- ”Hyväksyimme (turvallisuusneuvostossa) päätöslauselman 1441 yksimielisesti ja päätimme antaa kaikkea tarvittavaa apua tarkastajien työlle ja pidättymään painostamasta heitä”, Ivanov lisäsi.

Kategoria 4: Sodan seuraukset

Jos Irakin sodalla arvioitiin jutussa olevan yleismaailmallisesti huonoksi katsottuja seurauksia kuten sairautta, pakolaisuutta tai Lähi-idän tilanteen tai talouden yleistä heikkenemistä, luokittelin sen negatiivisesti sotaan suhtautuvaksi. Myönnän, että tässä on hieman tulkinnanvaraa, sillä toki joillekin ihmisille esimerkiksi pörssikurssien heikkeneminen sodan seurauksena saattaisi olla positiivinen uutinen.

Esimerkkinä tästä kategoriasta on Helsingin Sanomien 12. helmikuuta julkaisema uutistoimistojuuttu, jossa Amnesty on arvioinut sodan seurauksia (liite 18):

Amnesty varoitti sadoistatuhansista uhreista Irakissa

Saddamin kosto siviileille lisäuhka

LONTOO. Sota Irakissa voi vahingoittaa satojatuhansia irakilaisia, ajaa jopa miljoona ihmistä pakoon Iraniin ja parikin miljoonaa maan sisäiseksi pakolaisiksi, varoitti kansainvälinen ihmisoikeusjärjestö Amnesty International Lontoossa tiistaina.

-- YK:n turvallisuusneuvosto käsittelee Irakin tilannetta suljetussa istunnossa torstaina, ja Khan vaatii avointa keskustelua sodan inhimillisestä hinnasta.

”Avoimuutta kartetaan, ehkä hinta on liian korkea”.

-- Amnesty pelkää Khanin mukaan, että kansainvälinen yhteisö ei ole riittävästi suunnitellut humanitaaristen tuhojen – lasten, vanhusten, naisten ja miesten hädän – helpottamista. -- YK:n viime kuussa laatiman raportin mukaan jopa yhteensä kolme miljoonaa irakilaista voi joutua pakolaisiksi uudessa sodassa, 100 000 kuolla tai haavoittua ja 400 000 joutua kärsimään epäsuorasti.

Kategoria 5: Irak

Luokittelin tähän kategoriaan jutut, joissa alleviivattiin Irakin yhteistyökykyä. Lisäksi jutut, joissa käsiteltiin ”tavallisten irakilaisten” pelkoa sodasta kuuluivat mielestäni tähän kategoriaan. Luin tähän kategoriaan myös muutamia juttuja, joissa käsiteltiin Irakin reaktioita kiristyvään kansainväliseen tilanteeseen. Esimerkkinä tästä toimii Helsingin Sanomissa 9. syyskuuta julkaistu uutistoimistojuuttu (liite 19).

Irak piti ”valheina” puheita ydinaseista

- Entinen asetarkastaja varoitti ”historiallisesta virheestä”

BAGDAD. Irak reagoi päättäväisesti Yhdysvaltain presidentin George W. Bushin ja Britannian pääministerin Tony Blairin lauantaissa huippukokouksessaan esittämiin uhkauksiin vakuuttamalla maan puolustautuvan hyökkäystä vastaan.

Samalla Irak torjui ”valheina” väitteet ydinpommihankkeista.

--Irak sai yllättävää tukea sunnuntaina, kun YK:n asetarkastajien vuonna 1998 eronnut Scott Ritter puhui Irakin parlamentissa.

Yhdysvaltalaisen Ritterin mukaan ei ole olemassa todisteita siitä, että Irakin hallussa olisi joukkotuhoaseita. Ritter sanoi, että Yhdysvaltain mahdollinen hyökkäys Irakiin olisi ”historiallinen virhe”.

Kategoria 6: Suomi

YK-kategoriassa negatiivisesti sotaan suhtautuivat jutut, joissa painotettiin YK:n kautta haettavaa diplomaattista ratkaisua konfliktiin tai korostettiin asetarkastusten sujuvuutta. Lisäksi jutut, joissa käsiteltiin asetarkastajien väliraportteja ja sitä, ettei tutkimuksissa ole löytynyt joukkotuhoaseita, luokittelin negatiivisesti sotaan suhtautuviksi.

Helsingin Sanomat uutisoi 10. joulukuuta Irakin asetarkastajille toimittamasta aseselvityksestä (liite 20) muun muassa näin:

--Yksikään lukuisista julkisuudessa esiintyneistä alan asiantuntijoista ei odota, että Irakin selvityksestä löytyisi ”savuava ase” eli selvä johtolanka siihen, että Irak on vastoin YK:n lukuisia päätöslausemia yhä kehittänyt joukkotuhoaseita tai niiden kantolaitteita.

IAEA:n edustaja Mark Gwozdecky sanoi NBC-yhtiön tv-uutisissa, että tällaisia johtolankoja on mahdollista löytää vain asetarkastuksissa paikan päällä. Ne taas uhkaavat jäädä hampaattomiksi, elleivät tarkastajat saa mahdollisimman paljon tiedustelutietoa koko prosessin alkuun panneelta Yhdysvalloilta. Yhdysvallat ei ole ollut halukas paljastamaan tietojaan, mutta paine tähän suuntaan on kasvamassa.

Kategoria 7: Suomi

Negatiivisesti sotaan suhtautuviksi tässä kategoriassa luokittelin jutut, jotka ottivat kantaa sodan välttämisen puolesta. Esimerkiksi jutut, joissa peräänkuulutettiin YK:n roolia tai joissa joku suomalainen korosti sodan vääryyttä, luin tähän kategoriaan kuuluviksi. Esimerkkinä toimii Helsingin Sanomien 15. helmikuuta Poliitiikka-osastolla julkaisema juttu (liite 21):

Suomi korostaa YK:n roolia Irakin kriisin ratkaisemisessa

- Lipponen: Yksipuoliset toimet olisivat vakava isku YK:lle

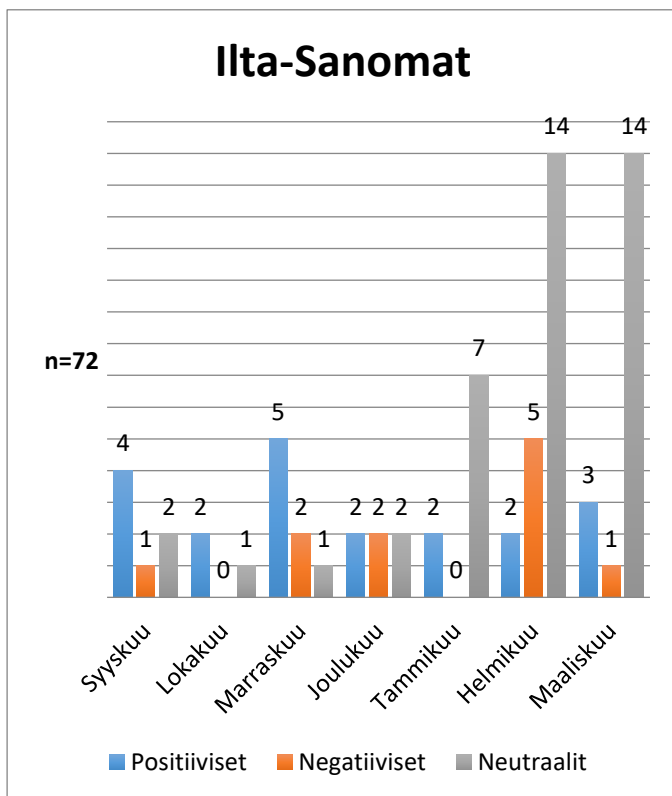
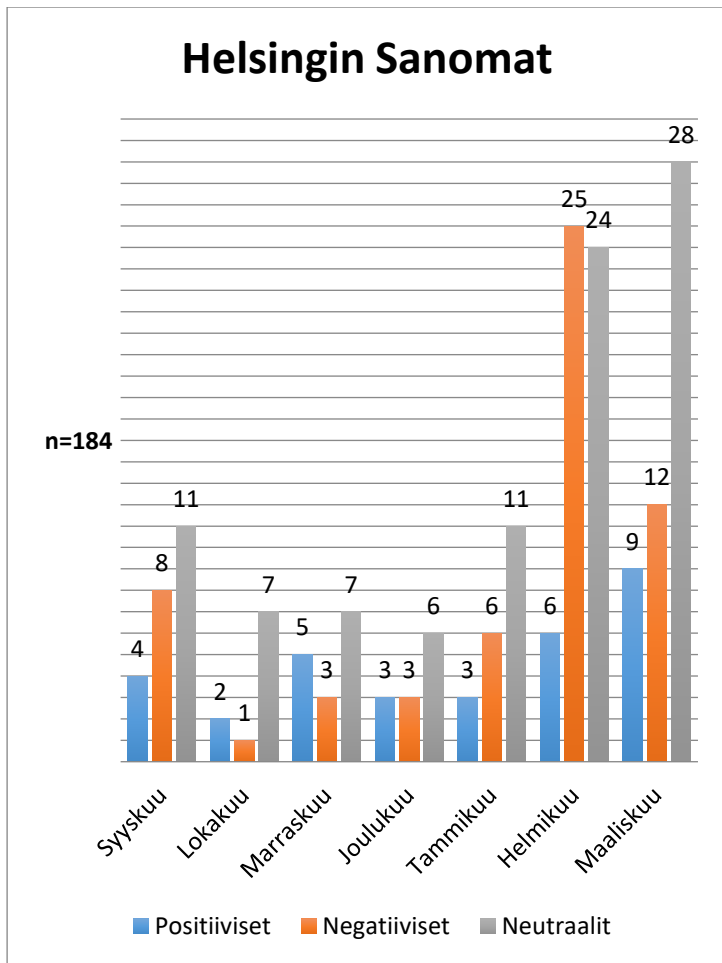
Suomi lähtee edelleen siitä, että Irakin kriisi on voitava ratkaista rauhanomaisin keinoin. Jos Irak ei anna riittävästi selvitystä joukkotuhoaseittensa hävittämisestä ja kansainvälinen yhteisö päättää käydä voimatoimiin, on niiden perustuttava YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen ja vieläpä mieluiten YK:n turvallisuusneuvoston yksimieliseen päätökseen.

Tämä on Suomen virallinen kanta, jonka hallitus ja presidentti Tarja Halonen sopivat valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan kokouksessa perjantaina. ”

5.4 Aineiston jakautuminen positiivinen-negatiivinen-akselille

Seuraavaksi kokoan yhteen tuloksia siitä, miten aineisto jakautui juttujen suhtautumisessa sotaan. Olen koonnut tulokset kahteen taulukkoon, joissa näkyy myös juttujen suhtautumisen muutos syyskuusta maaliskuulle. Mielestäni tämä muutos on relevantti, sillä sodan todennäköisyyden kasvaessa neutraalien juttujen määrä kasvoi molemmissa julkaisuissa. Löydös on erittäin kiinnostava ja analysoin sitä tarkemmin tuonnempana.

Lisäksi koonti auttaa hahmottamaan, kuinka paljon asenteellisia juttuja kirjoitettiin kuussa suhteessa neutraalisti sotaan suhtautuviin juttuihin.



Kuvat 4 ja 5: Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien juttujen jakautuminen positiivisesti, negatiivisesti ja neutraalisti sotaan suhtautuviin.

Kuten kuvasta 5 näkyy, Ilta-Sanomissa neutraalit jutut yleistyivät vasta kuukausina ennen sotaa. Sitä ennen, syyskuusta joulukuuhun jompaankumpaan suuntaan asenteellisia juttuja oli neutraaleja enemmän. Helsingin Sanomissa tilanne oli sama syyskuussa, marraskuussa ja helmikuussa, mutta neutraaleja juttuja julkaistiin Helsingin Sanomissa silti Ilta-Sanomia tasaisemmin.

Neutraalien juttujen määrän kasvun ohella kuvista pistää silmään Helsingin Sanomissa julkaistujen negatiivisesti sotaan suhtautuvien suuri määrä helmikuussa. Sodan tuomitsevia juttuja julkaistiin tällöin enemmän kuin neutraaleja, yhteensä 25 kappaletta.

Syytä tähän on hankala arvioida, mutta yhä varmemmalta näyttävän sodan voisi kuvitella kirvoittaneen toimittajista esiin sodanvastaisia mielipiteitä, mikä näkyi juttujen asenteissa. Palaan seuraavan luvun loppupäätelmissä tarkemmin tähän huomioon.

Suhteessa juttujen lehdessä julkaistujen juttujen kokomäärään Helsingin Sanomien jutuista 17 % suhtautui sotaan positiivisesti kun taas Ilta-Sanomissa vastaava luku oli 27 %. Negatiivisesti sotaan suhtautui Helsingin Sanomien jutuista 31 % ja Ilta-Sanomien jutuista 14 %. Ilta-Sanomien otannassa oli myös kaksi kuukautta, lokakuu ja helmikuu, jolloin ei julkaistu yhtäkään negatiivisesti sotaan suhtautuvaa juttua.

Kuten mainitsin, Helsingin Sanomien 184:ta jutusta 64 oli uutistoimistojuttuja. Niistä 23 suhtautui sotaan negatiivisesti, 11 positiivisesti ja 30 neutraalisti. Ilta-Sanomien 7:tä uutistoimistojutusta taas kaksi suhtautui sotaan positiivisesti, kaksi negatiivisesti ja kolme neutraalisti.

5.5 Aineiston otsikot, sitaattit ja lähteet

Teemojen ja asenteiden tarkastelun jälkeen luin vielä aineiston läpi tukeutuen Tankardin kehysanalyttiseen työkalupakkiin, jota esittelin luvussa 4.2. Keskityin analyysin tässä osassa tarkastelemaan juttujen otsikoita, sitaatteja ja lähdevalintoja. Näiden tekstinosien perusteella pyrin täydentämään käsitystäni siitä, miten sotaa on suomalaisessa mediassa kehystetty.

Yleisesti ottaen Ilta-Sanomissa sotaa kuvailtiin Helsingin Sanomia hieman provosoivammalla tyylillä. Esimerkiksi otsikot: ”Saddam Hussein uhosi hyökkääjien veren vuotavan” (18.10.), ”Irak: Olimme jo lähellä ydinpommia” (9.12.) ja ”Onko tässä 12 000 sivua hölynpölyä?” (11.12.) ovat mainioita esimerkkejä Ilta-Sanomien tyyllillisistä valinnoista.

Toisaalta, kuten yllä esitin, julkaisun suhtautuminen Irakin sotaan muuttui melko jonkin verran sitä edeltävinä kuukausina (kuva 5). Tämän muutoksen jälkeen Ilta-Sanomien sivuilla nähtiin toiseen suuntaan kantaottavia otsikoita kuten: ”Onko Powellin ”myrkkYTEhdas” ränsistynyt taloryhmä” (10.2.), ””Me kuolemme kaikki”” (11.2. Juttu käsitteli Irakin lapsia ja mitä heille tapahtuu mahdollisen sodan syttyessä) ja ”Viileä Blix sai Powellin kuumenemaan” (15.2.).

Täysin neutraalia kuvaa pelkät otsikot lukemalla ei välittynyt myöskään Helsingin Sanomista, joskin sen otsikot olivat Ilta-Sanomien ajoittaista suorapuheisuutta maltillisempia. Esimerkiksi otsikot ”Ei tukea Saddamille, vaan demokratialle” (13.2.) ”Irakista ei vielääkään löytynyt kiellettyjä aseita” (15.2.) ja ”Tutkija: Liittolaiset eivät välittäneet Irakista kymmeneen vuoteen” (15.3.) sisältävät kuitenkin melko selvää suhtautumista sotaan. Esimerkiksi 13.2. julkaistu otsikko ”Ei tukea Saddamille, vaan demokratialle” antaa ymmärtää, että sodan aloittaminen olisi demokratian vastainen teko.

Helsingin Sanomat ei käyttänyt aineiston jutuissa väliotsikoita. Ilta-Sanomat kuitenkin käytti, joten seuraavaksi tarkastelen lehden väliotsikoita.

Julkaisu nosti väliotsikoihinsa usein sitaatteja, minkä takia ne myös olivat usein hieman tai melko kantaottavia. Esimerkkeinä kahden päivän välein julkaistut jutut, joissa väliotsikoissa olivat sitaatit: ”Saddam on joukkomurhaaja” (12.11.) ja ”Saksa: Sota voidaan vieläkin välttää (14.11.). Tällaiset valinnat rakensivat vastakkainasettelua, joka oli nähtävillä myös Ilta-Sanomien teemojen valinnassa (kuva 3) eli keskittymisessä yhtäältä Yhdysvaltojen ja toisaalta Irakin roolin korostamiseen (eikä esimerkiksi YK:n).

Yleisesti ottaen molemmista lehdistä ja etenkin Helsingin Sanomista voi sanoa, että otsikot olivat toisinaan itse juttuja asenteellisempia. Tämä on tietysti ymmärrettävää, sillä jutut ”myydään” lukijalle otsikoilla.

Ennen kuin esittelen, millaisia sitaatteja Irak-jutuissa käytettiin, voi mainita, että tässä tarkastelussa ovat vain suorat sitaatit. Näiden lisäksi moni – etenkin Bushin hallituksen – näkemys sodasta sai palstatilaa myös muuten. Sitaatteja käsittelevissä kappaleissa suluissa ilmoitettu luku kertoo, kuinka monessa jutussa kyseiseltä taholta oli sitaatti tai sitaatteja.

Helsingin Sanomien sitaateissa kuultiin usein Bushia (HS 8). Ilta-Sanomissa häntä kuitenkin siteerattiin vain yhdessä jutussa. Bush esiintyi ahkeraan etenkin televisiossa esittelemässä sotaa puoltavia argumenttejaan. Nämä kannanotot päätyivät usein lehtiin.

Lisäksi Bushin hallinnon sisäpiiristä kuultiin sitaatteja etenkin ulkoministeri Colin Powellilta (HS 5, IS 2), puolustusministeri Donald Rumsfeldilta (HS 4, IS 1) ja Valkoisen talon tiedottajalta Ari Fleischeriltä (HS 3). Lisäksi sotaa puoltavalta puolelta kuultiin jonkin verran Blairin sitaatteja (HS 2, IS 3).

Sotaa selkeästi vastustavista äänistä eniten sitaatteja oli Ranskan presidentti Jacques Chiracilta (HS 4, IS 1). Myös monia muita sodanvastaisia kannanottoja etenkin Euroopasta siteerattiin, esimerkiksi Saksan liittokansleri Schröderiä (HS 2), mutta Chirac nousi sodanvastaisen rintaman kärkeen ja oli niin ollen erottuvin yksittäinen ääni etenkin viimeisinä kuukausina ennen sodan syttymistä.

Lisäksi on syytä mainita, että sodanvastaisessa rintamassa myös tavalliset kansalaiset saivat äänensä kuuluviin Helsingin Sanomissa. Mielenosoittajia siteerattiin neljässä Helsingin Sanomien jutussa ja yhdessä Ilta-Sanomien jutussa.

Irakilaislähteiltä sitaatteja oli niukasti. Usein viitattiin vain Irakin toimiin. Saddam Husseinin neuvonantaja Amir al-Saadi oli ainoa toistuva irakilaislähde (HS 2, IS 1).

Saddam Hussein itse esiintyi harvakseltaan mediassa, mutta niinä kertoina, jolloin hän esitteli mielipiteitään julkisuudessa sitaatit päätyivät myös suomalaisiin medioihin (HS 3, IS 1).

Vaikka Irakin presidentin sitaatteja ei lehdissä nähty paljon, hänen nimensä esiintyi molempien julkaisujen sivuilla erittäin usein. Sota henkilöityi vahvasti Saddam Husseinin ja hän oli monessa jutussa aktiivinen toimija, vaikka ei ollutkaan omin tai edes tukijoidensa sanoin läsnä. Saddam Husseinin tekemisiä arvioitiin ja pyrittiin ennustamaan jatkuvasti. Hänen reaktioistaan uutisoitiin tarkasti, mutta vain hyvin harvoin häntä tai edes hänen edustajiaan kuultiin suorissa sitaateissa.

Irakin tilannetta rakennettiin myös paikallisten elämästä kertovien juttujen avulla. Molemmilla julkaisuilla oli toimittaja paikan päällä Irakissa ennen sodan alkua, joten tavallisten irakilaisten ääni pääsi myös kuuluville sitaateissa.

Molemmissa lehdissä oli runsaasti sitaatteja myös asetarkastusten johtajilta Hans Blixiltä ja Muhammed ElBaradeilta (molemmilta yhteensä HS 13 ja IS 4), jotka kertoivat asetarkastusten etenemisestä. Myös Kansainvälisen atomienergiajärjestö IAEA:n edustajan tittelillä esitelty Mark Gwozdecky kommentoi asetarkastusten etenemistä muutamaa otteeseen (HS 2, IS 1).

Näiden lisäksi sitaateissa oli jonkin verran epäselviä, spesifioimattomia lähteitä. Esimerkiksi Washington nousi itsenäiseksi toimijaksi, joka uskoo (Raivio, 2003a), listaa (HS, 2003a) ja vastustaa asioita (Raivio, 2003b) sen sijaan, että oltaisiin tarkasti eritelty, kuka näitä kantoja on ilmaissut. Kuten esitin yllä, Yhdysvaltojen propagandakoneisto on useamman tutkijan mukaan ollut Irakin sodan aikaan täysissä voimissaan. Sen oletuksen valossa on ehkä tarpeen pohtia, mistä nämä persoonattomat tiedot ovat peräisin ja miten ne vaikuttivat sodan kehystämiseen.

Toinen Washingtonia vastaava toimija oli Pentagon. Ilman nimeä kommentoivissa jäävissä lähteissä oli myös muutamia spesifioimattomia asiantuntijoita ja viranomaisia. (esim. Raivio, 2002a; Raivio, 2002b).

Huomionarvoista on myös, että Washington Postia ja New York Timesia käytettiin Helsingin Sanomissa lähteenä neljässä jutussa (13.2.2002, 14.2.2002, 13.1.2003 ja 17.1.2003). Tietojen alkuperänä näissä mainittiin kyseisten lehtien omat viranomais- tai asiantuntijalähteet. Jutuista kolme korosti Irakin syyllistyneen rikoksiin, jotka oikeuttaisivat sotatoimet. Ilta-Sanomissa näitä taas ei käytetty lähteinä itse jutuissa, vaikka Muut lehdet – palstalla julkaistiin Washington Postin pohdintoja sodasta.

Sotilaslähteiden rooli oli merkittävästi erilainen lehdissä. Helsingin Sanomissa oli sitaatteja IISS:n johtajalta, kahdelta yhdysvaltalaiselta kenraalilta, kahdelta upseerilta ja kolmelta sotilaskysymysten asiantuntijalta, eli yhteensä kahdeksalta sotaa militaarinen (ei esim. poliittisten tai humanitaaristen) lasien läpi tarkastelevalta taholta. Ilta-Sanomissa taas sitaatteja oli haettu yhdeltä entisestä sotilaalta, yhdeltä suomalaiselta sotilasasiantuntijalta, yhdeltä suomalaiselta asetekniikantuntijalta, yhdeltä suomalaiselta everstiluutnantilta, yhdeltä sotilasoperaatiota kommentoineelta nimettömältä virkamieheltä, yhdeltä nykyiseltä sotilaalta, yhdeltä upseerilta, IISS vanhemmalta tutkijalta ja yhdeltä merijalkaväkidivisioonan komentajalta, eli yhteensä yhdeksältä lähteeltä. Vaikka määrät ovat lähellä toisiaan, juttujen kokonaismäärään suhteutettuna Ilta-Sanomissa annettiin selkeästi enemmän tilaa sotilaslähteille.

Yleisesti ottaen myös sitaatit olivat asenteellisempia kuin juttujen yleistunnelma. Moni juttu, joka on luokiteltu neutraalisti sotaan suhtautuvaksi, on saattanut sisältää todella kärkkäitäkin sitaatteja, joita on sitten tasoiteltu muilla ja toimittajan omalla äänellä sen verran, että juttu on kuitenkin ollut kokonaisuutena neutraali.

5.6 Irakin sodan kehukset

Edellisissä luvuissa olen kuvannut aineiston analyysin kolme vaihetta. Ensimmäisenä luvussa 5.1 erittelin aineiston perustuen siihen, millaisia toissijaisia aiheita jutuissa esiintyy. Loin jutuille seitsemän kategoriaa ja esitin, millaisin perustein jutut jakautuvat näihin kategorioihin. Seuraavaksi luvussa 5.3 esitin, miten olen tulkinnut juttuja niiden suhtautumisessa sotaan. Jaottelin aineiston positiivisesti, negatiivisesti ja neutraalisti sotaan suhtautuviksi ja esittelin aineiston jakautumista näihin luokkiin. Nämä analyysin kaksi ensimmäistä vaihetta pohjaavat luvussa 3.3.2 esittelemääni Tumberin ja Palmerin (2004) tutkimukseen Irak-uutisista.

Analyysin viimeisessä vaiheessa tutkin juttujen suhtautumista sotaan erittelemällä niiden otsikoita, sitaatteja ja lähteitä luvussa 5.5. Tekstielementtien tarkastelu perustuu Tankardin luvussa 4.2 esittelemääni kehysanalyysin käyttöön.

Tässä luvussa vedän yhteen analyysin kolmen osan tuloksia, joiden perusteella suomalaisen median Irak-uutisissa hahmottuu neljä kehystä. Nämä kehukset olivat yleisimmästä harvinaisimpaan:

- 1) Sodan moraalisisina vastinpareina esittävä kehys
- 2) Sodan aikapaine
- 3) Sotaa teknistävä kehys
- 4) Sodan jatkona Persianlahden sodalle esittävä kehys

Seuraavaksi avaan tarkemmin, millaisia asioita kuhunkin kehykseen sisältyy. Omistan jokaiselle kehykselle oman lukunsa, johon nostan analyysin havaintoja.

5.6.1 Sota moraalisisina vastinpareina

Irak-uutisoinnista oli erotettavissa useita vastinpareja, joita esiintyi läpi toissijaisten aiheiden kaikissa jutuissa. Yhdysvaltojen hallinnon sisäisistä leireistä puhuttiin sotaa vastustavina ”kyyhkyinä” ja sitä kannattavina ”haukkoina”. Tämä vertauskuva levisi maailmalle kuvaamaan kaikkia, joilla sotaan oli mielipide, eli esimerkiksi Ranska päätyi kyyhkyjen ja Britannia haukkojen leiriin.

Suhtautumisessa sotaan laajennettuna jakona oli vielä mielenosoittajat vs. sotaa kannattavat. Mielenosoituksia käsitelleissä jutuissa kerrottiin joskus vain sotaa vastustavista mielenosoituksista, mutta niissä tuotiin toisinaan esiin myös sotaa puoltavia mielipiteitä.

Yhdessä jutussa puhuttiin myös sotaa kannattavien ”marssista” verrokkina sodan vastaiselle mielenosoitusmarssille (HS, 15.2.2003).

Lisäksi selkeäksi jakolinjaksi piirtyi Eurooppa vs. Yhdysvallat. Paljon juttuja kirjoitettiin siitä, miten Irak-kysymys vaikuttaa transatlanttiseen yhteistyöhön ja yhteistyökumppanien väleihin. Irakin kriisin pelättiin hajottavan Euroopan suhteet Yhdysvaltoihin pysyvästi. Useammassa jutussa nostettiin esiin, kuinka Eurooppa ja Yhdysvallat olivat kulkeneet poliittisesti yhtä matkaa toisen maailmansodan päättymisestä tähän päivään saakka. Kansainväliset yhteistyöjärjestöt kuten YK ja Nato kuvattiin menestyksekkään yhteistyön tuloksina, jotka nyt olivat vaarassa kaatua Yhdysvaltojen sotaretken takia. Etenkin YK:n tulevaisuuden puolesta esitettiin monia huolestuneita kannanottoja. Yhdysvaltojen ja koalition toimet nähtiin joissain jutuissa piittaamattomuutena, jonka pelättiin vaarantavan koko järjestön tulevaisuuden.

Jakolinja suhtautumisessa sotaan löytyi toki myös Euroopan sisältä. Britannia ja Ranska nousivat tämän jaon pääosapuoliksi, olihan kahden vaikutusvaltaisen EU-maan asettuminen kriisiin eri puolille erittäin merkittävää. Myöhemmin molemmille puolille kerääntyi kannatusta, kun Saksa tiivistä yhteistyötään Ranskan kanssa ja sotaa vaaliteemanaan vastustanut Gerhard Schröder jatkoi liittokanslerina syksyllä 2002 käytyjen vaalien jälkeen. Britannian avuksi taas riensi – tosin vasta melko lähellä sodan alkua – Espanja. José Maria Aznar toimi maan pääministerinä ja vain muutamaa päivää ennen sotaa hän, Bush ja Blair pitivät huippukokouksen, jossa spekulointiin suunniteltavan sotataktiikoita. (Loppujen lopuksi Espanja ei kuitenkaan koskaan lähettänyt joukkojaan Irakiin.)

Sodan kehystämistä vastinpareina korosti myös kriisin vahva henkilöityminen. Etenkin Bush hyökkäsi argumentaatioissaan vahvasti henkilöä vastaan. Saddam Husseinin toimia pyrittiin ennustamaan ja arvioimaan jatkuvasti, mutta sitaatteja häneltä ei ollut aineistossa kovinkaan montaa. Silti kaksi valtionpäämiestä nousivat konfliktin kasvoiksi ja matka sotaan rakennettiin molemmissa lehdissä pitkälti heidän kautta.

Toinen henkilöiden muodostama vastinpari olivat Blair ja Chirac, jotka nousivat Euroopan kyyhkyjen ja haukkojen kasvoiksi. Chirac lienee halunnut, että sodanvastainen linja henkilöityy häneen. Vahvat kannanotot sotaa vastaan nostivatkin hänet, ainakin suomalaisen median sivuilla, sovittelevan liikkeen kärkihahmoksi.

5.6.2 Sotapäätöksen aikapaine

Etenkin sotaa ajavien tahojen, kuten yhdysvaltalaisviranomaisten ja hallinnon sekä Blairin, sitaateissa toistui ajatus, että Irakin kysymyksen ratkaisuun on rajallisesti aikaa. Ajan loppumisesta, vähydestä ja kulumisesta puhuttiin huomattavan monissa yhteyksissä.

15. tammikuuta Helsingin Sanomien jutussa Valkoisen talon tiedottajan Ari Fleischerin mukaan ”aika on loppumassa Saddam Husseinilta” (HS, 2003a), 19.1. Sekä Pohjois-Korean että Irakin ”aika käy vähiin” Erner W. Lefverin kirjoituksessa (2003) ja 14.2. myös Blair toteaa EU-maille lähettämässään kirjeessä, että ”aika on käymässä vähiin rauhanomaisen ratkaisun saavuttamiseksi” (HS, 2003b).

Tämä Yhdysvaltojen sitaatteihin heijastunut politiikka johti siihen, että YK:n asetarkastusten tekemiseen oli todella liian vähän aikaa. Lisäaikaa asetarkastuksille, jotka olisivat saattaneet olla avain kriisin rauhanomaiseen ratkaisuun, vaativat Helsingin Sanomien sivuilla useat tahot kansainvälisistä toimijoista suomalaisiin. Suomalainen asetarkastaja kertoi aikaa olevan liian vähän jo 12.12. otsikossa (Niemi, 2003), Ulkoministeri Erkki Tuomioja ja vasemmiston eduskuntaryhmän puheenjohtaja Outi Ojala vaativat sitä lisää otsikkotasolla 16.2. (HS, 2003c; HS 2003d) Ranska, Kiina ja Venäjä leipätekstissä 15.2. (Raivio, 2003a).

Mielenkiintoista kyllä, tämä aikapuhe oli kuitenkin läsnä vain Helsingin Sanomien jutuissa eikä sitä ollut tunnistettavissa Ilta-Sanomista.

Sinänsä varmasti tehokas retoriikka loi tunnetta siitä, että Irakia koskevien päätösten tekemisessä on kova kiire. Tämän toistelu aiheutti maailmalle paineen tunteen. Päätöksiä oli tehtävä nopeasti, sillä ajan loppuessa varmasti tapahtuu jotain.

Näiden kommenttien toistelu vaikutti välillisesti myös siihen, millaisina muut jutut näyttäytyivät. Kuten mainittua, etenkin otsikkotasolla asetarkastusten eteneminen oli melko yllätyksetöntä (mitä se toki oli myös todellisuudessa). Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tarkastajat eivät löytäneet Irakista mitään. Asetarkastuksia kuitenkin seurattiin tarkasti, mikä tuotti paljon ”tylsää” otsikoita etenkin, kun ne asetettiin rinnakkain tekstin osien kanssa, joissa aika oli koko ajan kulumassa loppuun.

5.6.3 Sodan teknistäminen

Etenkin kategoriassa 1 eli Yhdysvaltojen ja/tai koalition toimia käsittelevissä jutuissa oli tunnistettavissa tapa esittää Irakin sota hyvin teknisenä. Sodasta keskusteltiin joukkojen liikutteluna, sotakaluston kuvailuna ja sotastrategioina. Joissain jutuissa sotateknologiaan ja -

strategioihin suhtauduttiin melkoisella intohimolla ja palstatilaa omistettiin kertomaan, minne kohdistetaan ilmaiskuja, millaisilla koneilla ja mitä reittejä maajoukot etenevät.

Sitaatit, joissa suosittiin sotilaslähteitä, tukivat tätä kehystä. Sotaa voi tarkastella useista erilaisista näkökulmista, joista yksi on keskittyä nimenomaan strategiseen ja militaariseen puoleen unohtaen poliittisen, humanitaarisen ja moraalisen näkökulman.

Tätä kehystämistapaa oli havaittavissa myös Yhdysvaltojen liittolaisia käsittelevissä jutuissa, etenkin, kun käsiteltiin Turkin ja Irakin muiden naapurimaiden suhtautumista sotatoimiin. Turkin ilmatukikohtien käyttäminen oli ratkaisevaa hyökkäyksen onnistumisen kannalta, joten niiden käyttöoikeuksia käsittelevät jutut yleensä sisälsivät sotaa teknistävää puhetapaa.

Jutut, joissa Irakin sotaa teknistävä kehys oli käytössä, olivat usein sotaan positiivisesti suhtautuvia. Ne eivät nähneet juurikaan vaihtoehtoja sodan syttymiselle ja sen sijaan, että ne olisivat ottaneet kantaa sodan todennäköisesti kauheisiin ja valitettaviin seurauksiin, ne keskittyivät analysoimaan, miten sota etenisi ”tehokkaimmin”.

Sotakoneistoon keskittyvät jutut tulivat myös usein korostaneeksi Yhdysvaltojen ylivoimaa, sillä yleisesti tiedossa oli, että mahdollisessa sodassa maailman mahtavin sotilasmahti lähtisi sotaan toistakymmentä vuotta tiukan kauppasaarron kohteena köyhtynyttä valtiota vastaan. Tätä ei kuitenkaan nähty Daavid-Goljat-astelmana, vaan pikemminkin positiivisena. Usein ylivoiman esiin tuomisen jälkeen jutussa todettiin, että sodasta odotetaan tämän aseellisen dominanssin takia lyhyttä, mikä nähtiin yleisesti hyvänä asiana.

Sotaa teknisenä kehystävissä jutuissa oli myös vahva vastakkainasettelu Irakin ja Yhdysvaltojen välillä, sillä ne keskittyivät nimenomaan hyökkäys- eivät puolustusstrategioiden esittelyyn ja niin ollen asettuivat – ainakin jossain mielessä – sodassa Yhdysvaltojen puolelle.

Usein sotaa teknistävä kehys päättyi myös esittämään sotaa glorifioiden. Ilmaisut kuten: ”-- sotasuunnitelman, jonka mukaan Irakin kimppuun käytäisiin jopa 250 000 amerikkalaisotilaan voimalla.” (IS, 11.11.2002) tai: ”Yöllinen pimeys ei ole Yhdysvaltain pimeänäkötekniikalla mikään ongelma --” (HS, 15.2.2003) luovat mielikuvaa suuresta seikkailusta. Vaikka Irakin sotaa olisi tekona pidetty ongelmallisena, tässä kehyksessä sota esitettiin jännittävänä matkana, jossa ylivoimainen Yhdysvallat käy Irakissa nopean, tehokkaan sodan.

Tämä kehys linkittyy vahvasti Hermanin (2004) havaintoihin yhdysvaltalaisen median tavasta kirjoittaa Irakin sodasta. Hänen mukaansa monet Irakin sotaa käsitelleistä medioista keskittyivät sotilaallisista operaatioista kirjoittamiseen sen sijaan, että ne olisivat käsitelleet kriittisesti itse sotasuunnitelmaa.

5.6.4 Sota jatkumona Persianlahdelle

Irakin sotaa vertailtiin Persianlahteen läpi juttukategorioiden molemmissa julkaisuissa, mutta etenkin Ilta-Sanomissa. Kulmat olivat erilaisia. Ilta-Sanomien otsikossaan 17. tammikuuta: ”Kestäkö Saddam uuden Bagdadin tulihelvetin?” ja aloittaa jutun kertomalla hävityksestä, jonka Irakin pääkaupunki kohtasi tasan 12 vuotta sitten Persianlahden sodassa. Samassa jutussa toimittaja Jouko Juonala viittasi mahdollisesti tulevaisuudessa syttyviin sotatoimiin ”toisena Persianlahden sotana”. Ilta-Sanomissa 11. marraskuuta taas Condoleezza Rice sanoi, ettei maailman tarvitse tuhlata aikaansa ”toiseen kissa ja hiiri –leikkiin”.

Kuten olen luvussa 2 esittänyt, Irakin ja Yhdysvaltojen suhde on pitkä ja hankala. Tietyllä tasolla saattaa hyvinkin olla, että Irak joutui Yhdysvaltojen tähtäimeen vanhojen kaunojen takia. Sodan esittäminen Persianlahden ”jatkosotana” on kuitenkin hämäävää, sillä se asettaa tapahtumat osaksi jonkinlaista isoa tarinaa, jatkumoa, jolla on lähes deterministinen luonne. Tämä hälventää käsityksiä siitä, että sota voisi olla vältettävissä ja, että sen ratkaisumalli saattaisi olla diplomaattinen. Sen sijaan, Irakin sota Persianlahden jatkumona sopii mainiosti siihen Yhdysvaltojen hallinnon esittämään tarinaan, jossa kansainvälinen terrorismin vastainen sota asettuu osaksi universaalia hyvän ja pahan välistä taistelua, jossa julkisuudessa rukoillaan jumalan johdatusta sotilaille, kuin he valmistautuisivat kohtaamaan itse paholaisen ja jossa Yhdysvaltojen velvollisuus on puuttua Lähi-idässä näkemäänsä vääryyteen.

Tässä luvussa olen esitellyt analyysini tulokset ja hahmotellut niiden perusteella suomalaisen median Irak-uutisoinnista esiin nousevat kehykset. Neljä yllä esittelemääni kehystä olivat määräävimmit ja yleisimmät puhettavat, joiden kautta Irakin sotaa tarkasteltiin Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa.

Seuraavassa luvussa vedän laajemmin yhteen tutkielman antia. Käsitelen itse tutkielmaa, sen tekemistä sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita, joita tutkielmassa käsiteltyjen teemojen pohjalta voisi lähteä kehittelemään.

6 Johtopäätelmät

Tässä luvussa vedän yhteen tutkielman tuloksia. Olen edellisissä luvuissa kuvannut teoreettisen viitekehyksen, jolle päätelmäni rakentuvat. Lisäksi olen eritellyt aineistoni ja analysoinut sen kuvaamani metodologian mukaisesti. Palaan luvussa 6.1. tutkimuskysymykseeni ja vastaan siihen tämän tutkielman tuloksilla.

Luvussa 6.2. tarkastelen tutkielman tekoa kriittisesti ja osoitan kohtia, joissa olisin voinut toimia eri tavalla. Jos tekisin tutkielman nyt uudestaan, osaisin monta asiaa paljon paremmin.

Tutkielman viimeisessä luvussa esittelen muutamia uusia avauksia, joita nousi sekä tämän tutkielman aineiston että muiden tässä tutkielmassa käsiteltyjen seikkojen tiimoilta.

6.1 Irakin sota suomalaisessa mediassa

Tutkielman ensimmäisessä luvussa esitin kysymyksen, millaisena Irakin sota näyttäytyi suomalaisessa mediassa. Lähdin ratkomaan tätä valitsemalla aineistoksi otannan kahdesta merkittävästä julkaisusta, Helsingin Sanomista ja Ilta-Sanomista, ja perkaamalla sitä sisällönanalyysin ja kehysanalyysin keinoin.

Irakin sodalle oli aineistosta tunnistettavissa neljä pääasiallista kehystä: Sota moraalisisina vastinpareina, sotapäätöksen aikapaine, sodan teknistäminen ja sota jatkumona Persianlahdelle. Kaikki näistä kehyksistä sisälsivät sotaa teknistävää kehystä lukuun ottamatta sekä positiivisesti että negatiivisesti sotaan suhtautuvia juttuja. Kaikki kehystämistavat sisälsivät myös neutraalisti sotaan suhtautuvia juttuja.

Vaikka aineistossani oli havaittavissa muun muassa Entmanin (2004) ja McGoldrickin (2006) esittämää tapaa turvautua viranomaislähteisiin, täällä lähteet olivat moninaisempia kuin esimerkiksi Hayesin ja Gardinon (2010) ja Edwardin ja Cromwellin (2004) tutkimuksessa. Siinä missä he havaitsivat sotaa vastustavien äänten olevan yhdysvaltalaisissa ja brittiläisissä televisiouutisissa selvästi aliedustettuina, suomalaisessa mediassa kuultiin melko paljon myös näitä ääniä. Viranomaisten ohella sitaateissa pääsivät ääneen tavalliset irakilaiset ja rauhan puolesta mieltään osoittaneet yhdysvaltalaiset, suomalaiset ja britit. Tämä on varmasti monipuolistanut suomalaisen median esitystapoja Irakin konfliktista.

Luvussa 5.5 esittelemieni tulosten mukaan voisi tulkita, että Ilta-Sanomien uutisointi oli vahvemmin sodan puolella kuin Helsingin Sanomien. Suhteessa juttujen kokonaismäärään, Ilta-Sanomilla oli aineistossa Helsingin Sanomia hieman enemmän positiivisesti sotaan suhtautuvia juttuja ja hieman vähemmän negatiivisesti suhtautuvia juttuja.

Mielenkiintoista on myös, että Ilta-Sanomissa neutraaleja juttuja oli ensimmäisen kerran asenteellisia enemmän vasta tammikuussa. Lehden tavoitteena ei varmastikaan ole ollut sotamielisyys vaan tunteita herättävien näkökulmien tarjoilu aiheeseen. Irakia uhkaavasta sodasta oli kuitenkin melko helppo tehdä repäiseviä juttuja, sillä – kuten olen yllä todennut – sitä edeltäviin kuukausiin liittyi paljon konflikteja ja epäselvyyttä.

Ehkä omasta mielestäni mielenkiintoisimmaksi tulokseksi nousi Helsingin Sanomien havaittavissa ollut sodanvastainen linja. Lähes kolmannes kaikista Helsingin Sanomien jutuista suhtautui sotaan negatiivisesti. Tämä on kiehtovaa kahdesta syystä: Ensinnä, Susanna Niinivaara (2005) kuvailee gradussaan, että Helsingin Sanomien toimitus oli tuohon aikaan varovainen uutisoimaan negatiivisesti Yhdysvalloista. Toimittajien subjektiivinen tulkinta tilanteesta ei kuitenkaan käy aivan yksiin oman tutkielmani tulosten kanssa, mikä saattaisi indikoida, että toimittajat itse suhtautuivat työhönsä yleisöä kriittisemmin.

Toinen kiinnostava huomio, joka Helsingin Sanomien negatiivisesti sotaan suhtautuvasta uutisoinnista nousee, on luvussa 2 pyörittelemäni kysymys journalismin objektiivisuudesta. Kuten olen kirjoittanut, Irakin sota on kiinnostava tutkimuskohde siitä, että se on helppo tuomita, etenkin näin jälkikäteen. Vaikka tästä oikeassa tai väärässä olemisen näkökulmasta tuntuukin hienolta, että suomalainen media osasi jo kaukaa viisaana asettautua turhaksi osoittautunutta sotaa vastaan, puolueellinen uutisointi ei palvele journalismin objektiivisuuden ihannetta.

Tässä onkin tutkielmani suuri dilemma. Onko tässä tapauksessa väärin, etteivät kaikki jutut olleet objektiivisia, tasapuolisesti molempia kantoja käsitteleviä? McLaughlinin (2016, 46) luvussa 2.2.1 siteeraama toimittaja toteaa, että: ”Totuus ei aina ole objektiivinen --”.

Jos asia on näin, Irakin sota lienee ollut yksi niistä tapahtumista, jota journalismissa on sallittua käsitellä objektiivisen sijaan asenteellisesti. Silti kysymys objektiivisuuden ja journalismin suhteesta on hankala, eikä selkeää rajaa voida vetää sille, milloin jokin toimi karkaa kamaluudessaan objektiivisuuden ulottumattomiin. Todennäköisesti etenkin sotajournalismin kentällä objektiivisuuden kanssa painiskelu onkin sisäänrakennettuna työnkuvaan.

6.2 Kritiikkiä

Näin jälkikäteen ajateltuna monet asiat olisi voinut tehdä tässä tutkielmassa toisin. Varsinaisia virheitä tutkimuksen edetessä en tehnyt, mutta työn olisi voinut suunnitella ja

organisoida huomattavasti tehokkaammin. Suurin osa menee tutkijan kokemattomuuden piikkiin, kuten varmasti melko usein pro gradu –tutkielmissa.

Isoin kompastuskivi oli, että tein aineiston kanssa aivan valtavan määrän turhaa työtä. Minulla ei ollut kunnollista käsitystä siitä, millainen aika menee yli 800 jutun keräämiseen, läpikäymiseen ja luokitteluun. Loppujen lopuksi aineisto paisui niin valtaiseksi, että minun oli karsittava se valikoimalla tarkasteluun yksi viikko jokaiselta kuulta.

Jos olisin osannut aiemmin päästää irti suhteettoman suuresta aineistosta, olisin voinut kerätä ja analysoida jutut vain tarkasteluun valikoituneilta viikoilta. Nyt sen sijaan, että olisin kohdistanut resurssejani tällä tavalla tehokkaasti, luin ja luokittelin ensin kaikki yli 800 juttua, joista sitten valikoin tarkasteluviikkojen jutut.

Toisaalta tämä toi hyvää näkemystä siihen, miten Irakin sota kokonaisuudessaan käsiteltiin mediassa, joten asiantuntemuksen ja perehtymisen näkökulmasta työ ei kuitenkaan ollut aivan turhaa. Kuitenkin on sanottava, että tulevaisuudessa en astune tähän samaiseen sudenkuoppaan.

Lisäksi tein aluksi melkoisia virhearvioita analyysin suhteen. Yritin ensin luokitella kaikki jutut lukeutuviksi joko positiivisesti tai negatiivisesti sotaan suhtautuviin. Tämä kuitenkin tuotti vääristyneen tulkinnan aineistosta, sillä asenteellisia juttuja vaikutti olevan paljon todellisuutta enemmän.

Korjatakseni vääristymän, jaottelin aineiston kahtia: Juttuihin, joissa sotaan suhtaudutaan selvästi positiivisesti tai negatiivisesti ja juttuihin, joissa sotatoimiin suhtaudutaan neutraalisti tai molempia kantoja tuodaan yhtä paljon esiin. Tämä jako päättyi lopulta itse tutkielmaan, mikä olikin hyvä, sillä se antoi aineistosta edustavamman kuvan.

6.3 Tutkimuksen tiimoilta heränneitä jatkokysymyksiä

Sota- ja konfliktiuutisoinnin kenttä tarjoaa valtavasti tutkittavaa, sillä valitettavasti sodat eivät näytä tästä maailmasta loppuvan. Tutkimuksen edetessä heräsi useita kysymyksiä, joihin olisi voinut paneutua tämän aineiston tiimoilta. Tässä esittelen niistä muutaman.

Positiivisesti sotaan suhtautuvia juttuja kirjoitti Helsingin Sanomissa etenkin toimittaja, joka tarkasteli Irakin sota Yhdysvaltojen kirjeenvaihtajan perspektiivistä. Mielenkiintoinen vertailun kohde olisikin ollut, millaisia eroja kotona Suomessa istuvien toimittajien ja tilannetta paikan päältä tarkkailevien toimittajien jutuissa oli. Tarkastelujaksolla Helsingin Sanomissa oli julkaistu muuan Kaius Niemen Irakista kirjoittamia reportaaseja. Jutut eivät

käsittelleet Irakin sotaa, vaan taustoittivat maan tilannetta, joten ne eivät päätyneet itse aineistoon. Esimerkiksi nämä jutut asettuisivat mielenkiintoiseksi vastakohtaksi Yhdysvalloissa kirjeenvaihtajana työskennelleen toimittajan jutuille, sillä ne mahdollistaisivat Irakissa ja Yhdysvalloissa paikan päällä olleiden toimittajien näkökulmien vertailun.

Jos mahdollisen jatkotutkimuksen perspektiiviä laajennetaan tämän aineiston ulkopuolelle, yksi ehdottoman mielenkiintoinen näkökulma olisi uutistoimistojen rooli suomalaisessa ulkomaan- ja etenkin sotautisoinnissa. Tässä tutkielmassa tyydyn toteamaan mikä oli uutistoimistojuttujen osuus kaikista jutuista sekä negatiivisesti että positiivisesti sotaan suhtautuvista jutuista.

Tulevaisuudessa etenkin kansainvälisten uutistoimistojen roolia konfliktiuutisoinnissa saattaisi olla relevanttia tutkia enemmän. Kuten tutkielmassani kävi ilmi, niiden rooli kiristyvien mediamarkkinoiden ulkomaan uutisoinnissa tulee todennäköisesti vain kasvamaan. Tässä tutkielmassa yllätyin siitä, etteivät uutistoimistojutut olleet vain sodan puolella myötäillen hallituslähteitä. Tämä oletamus oli muotoutunut minulle pitkälti perustuen luvussa 2.1 esittelemiini lähteisiin, jotka ovat todenneet anglo-amerikkalaisten uutistoimistojen näyttelevän tärkeää roolia globaaleilla mediamarkkinoilla. Ajattelin, että niiden tulkinnat Irakin sodasta olisivat myötäilleet kotimaidensa hallitusten linjoja vahvemmin, mikä olisi heijastunut suomalaisissa mediassa julkaistuihin uutistoimistouutisiin positiivisena suhtautumisena sotaan.

Tämä ennakko-oletus ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa, joten uutistoimistojen rooli suomalaisessa konfliktiuutisoinnissa jäi vielä hieman pimentoon. Tähän aiheeseen saattaisi olla hedelmällistä tarttua tulevaisuudessa, jotta suomalaisen ulkomaanjournalismin kuva piirtyisi yhä selkeämmäksi.

Lähteet

- Ates, Seref, Becker, Jörg, Brunhart Richard, Cicek Hüseyin, Oberbofer, Thomas, Onay-Ok, Arzu & Güsel, Taskara. 2005. "Europe Can Say 'No' to America": Reporting on the Iraq War in Selected German and Turkish Newspapers. Teoksessa: Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War. Göteborg: Nordicom.
- BBC, 2018. Coptic Christian attack: Egypt police 'kill 19 attackers', BBC. <https://www.bbc.com/news/world-africa-46090104> (tarkistettu 16.11.2018)
- Bonn, Scott A. 2010. Mass Deception: Moral Panic and the U.S. War on Iraq. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Brewer, Susan A. 2009. Why America Fights: Patriotism and War Propaganda from the Philippines to Iraq. New York; Oxford: Oxford University Press.
- Carey, James W. (1997 [1986]) The Dark Continent of American Journalism. In: Munson, E. S. & Warren, C. A. (eds.) James Carey: A Critical Reader . University of Minnesota Press, Minneapolis, MN, pp. 144–88.
- Edwards, David & Cromwell, David, 2004. Mass Deception: How the Media Helped the Government Deceive the People. Teoksessa: Miller, David. 2004. Tell Me Lies: Propaganda and Media Distortion in the Attack on Iraq. London; Sterling, VA: Pluto Press.
- Entman, Robert M. 2007. Framing Bias: Media in the Distribution of Power. Journal of Communication 57: 163-173.
- Entman, Robert M. 2004. Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy. Chicago: University of Chicago Press.
- El-Bendary, Mohamed. 2005. Framing Coverage of Iraq War in Pan-Arab Press. A Case Study of Al-Hayat Newspaper. Teoksessa: Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War. Göteborg: Nordicom.
- Freedman, Des. 2004. Misreporting War Has a Long History. Teoksessa: Miller, David. 2004. Tell Me Lies: Propaganda and Media Distortion in the Attack on Iraq. London; Sterling, VA: Pluto Press.
- and Media Distortion in the Attack on Iraq. Pluto Press, 2004.
- Galtung, Johan & Ruge, Mari. 1965. "The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers." Journal of International Peace Research 2: 64–90.
- Gans, Herbert J. (1979) Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time. Pantheon Books, New York.
- Goffman, Erving. 1986. Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience. Boston: Northeastern University Press.

- Goode, Erich & Ben-Yehuda, Nachman. 1994. Moral Panics: Culture, Politics, and Social Construction. *Annual Review of Sociology* 20: 149-171.
- Hallin, Daniel C. 1986. *The "Uncensored War": The Media and Vietnam*. New York: Oxford University Press.
- Hamilos P. & King O. 2006, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/politics/2006/feb/02/iraq.iraq> (tarkistettu 16.11.2018)
- Hämeen-Anttila, Jaakko. 2017. *Uusi Islamin Käsikirja*. Helsingissä: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Hayes, Danny & Guardino, Matt. 2010. Whose Views made the News? Media Coverage and the March to War in Iraq. *Political Communication* 27: 59-87.
- Herman, Edward, 2004. *Normalising Godfatherly Aggression*. Teoksessa: iller, David. 2004. *Tell Me Lies: Propaganda and Media Distortion in the Attack on Iraq*. London; Sterling, VA: Pluto Press.
- Horsti, Karina, 2005, *Vierauden rajat: monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*, Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kaitatzi-Whitlock, Sophia & Frangonikolopoulos, Christos. 2005. *Vox Populi, Vox Dei: Reporting the Iraq War in Greece*. Teoksessa: Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. *Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War*. Göteborg: Nordicom.
- Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki. 2002. *Journalism and the New World Order: Vol. 2, Studying War and the Media*. Göteborg: Nordicom.
- Lynch, J. 1998. *The Peace Journalism Option*. Taplow, UK, Conflict and Peace Forums.
- Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka. 1998. *Uutisia Yli Rajojen: Ulkomaan uutisten Maisema Suomessa*. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Kivioja, Pasi. 2008. *Iltapäivälehdet Mediakentän Ja Yhteiskunnan Muutoksessa*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, journalismin tutkimusyksikkö.
- Knightley, Phillip. 2004. *The First Casualty: The War Correspondent as Hero and Myth Maker from the Crimea to Iraq*, 3rd edition. London: The Johns Hopkins University Press.
- Lewis et al., 2008, Center for Public Integrity, <https://www.publicintegrity.org/2008/01/23/5641/false-pretenses> (tarkistettu 16.11.2018)
- Lundsten, Lars & Stocchetti, Matteo. 2005. *The War Against Iraq in Transnational Broadcasting*. Teoksessa: Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. *Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War*. Göteborg: Nordicom.
- Lynch, Jake & McGoldrick, Annabel. 2005. *Peace Journalism*. Stroud: Hawthorn Press.
- Maras, Steven & Ebook Library. 2013. *Objectivity in Journalism*. Cambridge: Polity.
- Marr, Phebe. 2012. *The Modern History of Iraq*. Boulder, Colo.: Westview Press.

Masmoudi, Mustapha. 198. The New World Information Order. Teoksessa: Gebner G. & Siefert M (toim.) World Communications: A Handbook, 14-27. New York & London. Longman.

McGoldrick, Annabel. 2006. War Journalism and 'Objectivity'. Conflict & Communication Online 5: 1-7.

McLaughlin, Greg. 2016. The War Correspondent, Second Edition. London: Pluto Press.

McQuail, Dennis. 1992. Media Performance: Mass Communication and the Public Interest . Sage, London.

Miller, David. 2004. Tell Me Lies: Propaganda and Media Distortion in the Attack on Iraq. London; Sterling, VA: Pluto Press.

Mucunguzi Julius. 2005. Images of the Iraq War in Ugandan Newspapers. Teoksessa: Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War. Göteborg: Nordicom.

Niinivaara, Susanna. 2005. Näkymättömät Rintamat: Helsingin Sanomien Ulkomaantoimitus Ja Irakin Sota : Haastattelututkimus. Diss. Tampere: .

Nohrstedt, Stig A. 2009. New War Journalism. Nordicom Review 30: 95-112.

Nohrstedt, Stig Arne & Ottosen, Rune. 2005. Global War - Local Views: Media Images of the Iraq War. Göteborg: Nordicom.

New York Times, 2004, <https://www.nytimes.com/2004/05/26/world/from-the-editors-the-times-and-iraq.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Politifact.com, <https://www.politifact.com/iraq-war-polls/> (tarkistettu 16.11.2018)

Kurtz, H. 2004, Wahington Post, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A58127-2004Aug11.html??noredirect=on> (tarkistettu 16.11.2018)

Raivio Jyri. 2002a. Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004080946.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Raivio, Jyri. 2002b. Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004104621.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Raivio, Jyri. 2002c. Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004107276.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Raivio, Jyri. 2003a. Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000004111578.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Raivio, Jyri. 2003b. Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004120109.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Reese, Stephen D., Gandy, Oscar H., Jr & Grant, August E. 2001. Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World. Mahwah (N.J.): Lawrence Erlbaum Associates.

Sparks, Colin. 2000. Introduction: The Panic over Tabloid News. Teoksessa Colin Sparks & John Tulloch (toim.) Tabloid Tales – The Global Debates over Media Standards. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 1–40.

Tumber, Howard, Palmer, Jerry & ebrary, Inc. 2004. Media at War: The Iraq Crisis. London; Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.

Uskali, Turo. 2007. Ulkomaanuutisten Uusi Maailma. Tampere: Vastapaino.

Vreese, Claes H. 2005. News Framing: Theory and Typology. Information Design Journal 13: 51-62.

Vuotila, J. 2001, Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000003996716.html> (tarkistettu 16.11.2018)

Ward, Stephen J. A. k. 2015. The invention of journalism ethics: The path to objectivity and beyond. Second edition. Montreal, Kingston: McGill-Queen's University Press

ULKOMAAT

► KULTTUURI C 4-C 6 ► TALOUS C 7-C 9 ► LUOKITELLUT ILMOITUKSET C 10-C 12

USA valmistautuu laajaan sotaan Irakissa

► Operaatioissa 250 000 miestä, joista muutama tuhat brittejä

► Washington ei oletta Saddamin taipuvan YK:n asettamiin ehtoihin

Jyri Raivio
Annamari Sipilä
HELSINGIN SANOMAT

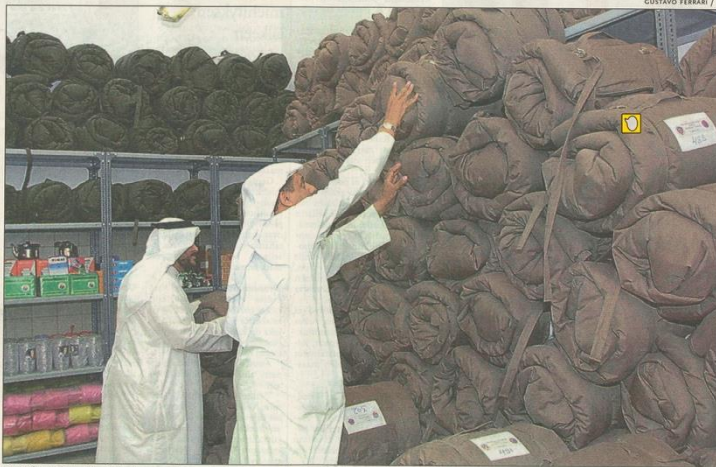
WASHINGTON/LONTOO. Irakin hallituksella on perustain saakka aikaa ilmoittaa, hyväksyykö se Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston viime perjantaina yksimielisesti syntyneen päätöslauselman asetustavasta.

Ensimäinen, vajaan sadan tarkastajan ryhmä pakkaa jo laukkujaan matkustukseensa Bagdadin mahdollisimman pian.

Tarkastajien on tehtävä ensimmäinen raporttinsa turvallisuusneuvostolle heinäkun lopulla. The New York Times -sanomalehden mukaan ensimmäistä tulosta on kuitenkin luvassa jo hyvin pian.

YK vastasi Irakila kulkukauden sisään täydellistä luetteloa kaikista joukkotuhosaisista ja niiden kantotien kehittämisestä ohjelmasta.

Tarkasturyhmä vertas näitä tietoja YK:n Yhdysvaltain ja muiden liittämiden eri tiedusteluohjelmista keräämiin tietoihin noin sadasta epäilyttävimmästä paikasta Irakissa.



Kuwaitilaismiehet pakkasivat makuupusseja pommisuojassa sunnuntaina, kun Kuwait varautui Irakin mahdolliseen hyökkäykseen.

päätäjät ovat vakuuttuneita siitä, ettei Irakin johtaja Saddam Hussein tule taipumaan YK:n asettamiin ehtoihin.

Sotavalmistelijien psykologisen onas amerikkalaisille tiedusteluvälineille on illeen vuo- dettu sopiviksi katsottuja tietoja puolustusministerin Pentagonin sotasuunnitelmissa. Tiedot tulkahtin sunnuntaina

issa. Linnessä pyritään estämään ikkut Israelia vastaan.

Pohjoisessa yksi tavoite on estää Turkia karkaamasta kurdien kimppeun. Molemmat alueet toimivat tukikohtina jatkotoimille, jotka suunniteltiin erityisesti Bagdadia ja Saddamin kotikaupunkia Tikritiä vastaan. Tavoitteena olisi ikeä nimen omaan Saddamin valtakun-

majomien osuus lisäänty.

Amerikkalaiset toivovat, että irakilaiset sotilait vaihtaisivat joukkoja puolta ja että sota näin jättä lyhyeksi.

Erityisesti toivotaan, että Saddamn hallinto kulkaisut ilmaan, että amerikkalaisen oli- si pakko hyökätä Bagdadin. Kaupunkiosasta suurkaupun-

gissa tappaisi väistämättä paljon siviilejä ja sotilaita.

Sodan ajankohdasta vuorajat eivät ole tiedotusvälineille ker- toneet.

Saddam kutsui parlamentin

LYHYESTI



Jens Stoltenberg
Jens Stoltenberg Norjan demareiden puheenjohtajaksi

TUKHOLMA. Norjan työväenpuolue valitsi yksimielisesti Jens Stoltenbergin puoluejohtajaksi sunnuntaina Oslo- sa. Puoluekokous osoitti sei- saan suostuneen pitkään ja hartaasti Stoltenbergille, joka on tähän asti ollut Norjan demareiden varapuheenjohtaja.

Työväenpuolue ehti kätää repövä sisäistä johtajataistoa vuoden verran ennen kuin nyt syriään vetäytyneen ja tahattomat lipsahduksat aiheuttavat kil- vasta arvostelua sekä työväen- puolueen sisällä että myös ulkopuolella etenkin Jaglandin pääministerikauden aikana.

Jaglandia ajottain kömpelö käytäytymisen ja tahattomat lipsahduksat aiheuttavat kil- vasta arvostelua sekä työväen- puolueen sisällä että myös ulkopuolella etenkin Jaglandin pääministerikauden aikana. Stoltenberg on jo kymmen- kunta vuotta ollut suuren poliittisen tähden matineessa. Uudella demarijohtajalla kat- sotaan nyt olevan mahdolli- suus lunastaa hänen kohdai- tetut toiveet, sillä oppositiossa olevien Norjan demarien

Sään puolesta paras ajankoh- ta olisi sydanhavella. Silloin laajat joukkojen siirrot pitäisi aloittaa tämän vuoden puolella.

Britannian puolustusministe- ri Geoff Hoon varmisti sun- nuntaina Britannian valmiste- levuus sota Irakia vastaan.

Skyn uutisille puhuneen Hoonin mukaan Saddam Hus- sein ei olisi muuttanut miel- tään asetarkastajien suhteen, ellei Irakia olisi painostettu so- dan uhalla.

Hoon lisäsi pitävänsä sota viimeisenä vaihtoehtona rat- kaisua Irakin kriisi. Hoon myös sanoi olettavansa, että Saddam Hussein noudattaa YK:n tur- vallisuuksineuvoston asettamia velvoitteita.

Puolustusministeri ei sulke- nut pois sellaisenaan vaihto- ehtoa, että sota Irakia vastaan alkaisi ilman YK:n turvalli- suusneuvoston uutta päätöstä.

Tällä hetkellä ei ole täysin sel- vä, kuka päättää voimatoimien aloittamisesta, jos Irak ei anna täyksi selvityksiä asiastaan joulukuun 7. päivän menne- sä.

"Britannian pääministeri päättää, lähtevätkö brittijoukot taisteluun", Hoon totei sun- nuntaina.

Britannian hallitus ei ole täy- sin yksimielinen Iraki-vastai- sista toimita. Ainakaan so- dan vastustaja on ollut kehu- tyssyyhteistyöministeri Clare Short.

Britannian ulkoministeri Jack Straw sanoi sunnuntaina, että Irak todennäköisesti hy- väksyy turvallisuusneuvoston päätöslauseiman määräpäivän mennessä.

Ketä keino- hedelmöitys vahingoittaa?

Kansanedustajat, te siislette sitä mieltä, että lääkäri, joka antaa hedelmöityshoitoa heterosuhteessa evälle naiselle, voi sen tehdä, mutta jos kyseessä yksineläjä, se on rikos. Rangaistus sakkoja tai vankeutta. Ketä on rikosnimike? Kenen vahingoitettu? Tämä rikollinen siten aikanaan vapautuu tilasta, häntä vastassa on olla rikoksella aiasta, ensiaskelien evä napero onnellisen kanssa. Ja lääkäri on osrekisteri! Sen muuten aiotte tutkia hoitoa hakevan oikeasti yhdessä. Onko suunnitteilla urantasysteemi, vai onko pari samanlainen kuin adoptio-oikeudessa. Kuitenkin sillä on adoptio-oikeuden hän vaan on täytännyt! Ne naiset saavat takaa lapsia keuhkoita estämättä. Lisäksi on kapu- siin niille, jotka joutuvat kestämään raskaudet saadak- mansa lapsen? Mitä päiviä emme-

Irak ei ole uhka

Vastajulkaisu kirja Irakin sota (Like, 2003) olisi hyödyllistä luettavaa kaikille suomalaisille.

Kirja perustuu pääosin yhdysvaltalaisen entisen merijalkaväen upseerin Scott Ritterin haastatteluihin. Hän toimi vuosina 1991–1998 asetarkastajana Irakissa. Kirjan toinen tekijä on William Pitt, joka on poliittinen toimittaja ja Lähi-idän asiantuntija.

Teos kertoo perusteellisesti, miten asetarkastus toteutui 90-luvulla. Scott Ritter selvittää, miten asetarkastajat löysivät ja tuhhosivat Irakin joukkotuhoukset. Irak hankaloitti työtä, mutta ei pystynyt estämään sitä. Niinpä vuoteen 1998 mennessä Irakilla ei enää ollut joukkotuhouksia.

Asia käydään läpi yksityiskohtaisesti eri kemiallisten aseiden, eri biologisten aseiden, pitkän kantaman ohjuksien ja myös ydinaseohjelman osalta. Olennaista on myös se, miten Scott Ritter selvittää, ettei Irak ole mitenkään pystynyt luomaan uusia joukkotuhouksia vuoden 1998 jälkeen.

Kirjasta käy ilmi myös se tosiasia, ettei Saddam Husseinilla ole mitään tekemistä al-Qaida-terroristien kanssa. Osama bin Laden haluaisi tappaa Saddam Husseinin Irakissa islamilainen wahhabiitti saa välittömästi kuolemantuomion. Osama bin Laden on fanaattinen wahhabiittimuslimi.

Kirja kertoo myös, miten mielettömät suursodan seuraukset Irakiin olisivat toteutuisia sota miten tahansa. Pahimmillaan sota voi johtaa maailmanlaajuiseen katastrofiin. Toteutuessaan sota olisi juuri sitä, mitä fanaatikko Osama bin Laden haluaa: Islamin ja lännen konflikti!

Scott Ritter on USA:n republikaanisen puolueen jäsen ja on äänestänyt Georg W. Bushia presidentiksi. Hän on hyvin isänmaallinen mies ja perustelee julkista esiintymistään sotaa vastaan perustuslailliseksi velvollisuudekseen ja antamansa upseerivalan mukaiseksi.

Katsottuani ulkoministeri Colin Powellin YK:lle antaman ”todistelun” Irakin joukkotuhouksista,



Kirjoittajan mukaan Irak ei ole uhka, koska asetarkastajat tuhhosivat joukkotuhoukset 90-luvulla. Kuvassa irakilainen asetehdas.

en voi kuin suositella kirjaa kaikille suomalaisille. Yhdysvaltain hallituksen propaganda ja disinformaatio ei muuta tämän kirjan faktoja miksikään.

Petteri T. Korhonen
VTM

KIRSI SALOVAARA

Netti- kysely tänään

Valittiinko oikea tyttö Miss Suomeksi?

Miss Suomi 2003 on Kristiinankaupungesta kotoisin oleva 20-vuotias opiskelija **Strömberg**. Ensimmäinen perintöprinsessa **Piritta Hannula** toinen perintöprinsessa **Suvi Hartlin**.

Vastaa ja kommentoi kännykällä: Lähetä tekstiviestillä **NETTI** (=ei) numeron **059 500 000**. Voit lisätä viestikenttään kommenttisi jälkeen. (0,59 €, Sähköposti, Radiolinja, VTM)

Netti- kysely eilen

Uskotko hyökkäyksen pian?

Venäjä käyttäisi veto-oikeuttaan

REUTERS-AP

MOSKOVA. Venäjä tiukensi maanantaina Irakin sodan vastaista kantaansa ilmoittamalla, että se käyttäisi veto-oikeuttaan, jos Yhdysvallat ja Britannia toisivat YK:n turvallisuusneuvoston äänestykseen uuden, sotaan oikeuttavan päätöslauselmaesityksen.

Venäjän ulkoministeri Igor Ivanov sanoi Venäjän vastustavan sellaista päätöslauselmaa, jolla Irakin aseriisunnalle asetettaisiin aikarajaksi maaliskuun 17. päivä.

Venäjä on koko kriisin ajan suhtautunut torjuvasti sotatoimiin Irakissa, mutta se ei ole aikaisemmin ilmoittanut näin selvästi olevansa valmis käyttämään veto-oikeutta. Pysyvä jäsenmaa voi vetolla estää päätöslauselman läpimenon.

Tarkkailijat ovat uskoneet, että presidentti **Vladimir Putin** ei halua vaarantaa maiden välisiä suhteita veton käytöllä.

Yhdysvaltain presidentti **George W. Bush** sanoi tiedottajansa suulla, että hän olisi "todellakin pettynyt", jos Venäjä käyttäisi veto-oikeuttaan.

VLADIMIR PUTIN

Irakin sota tuo joukkotuhoaseet

► USA haluaa aloittaa sodan Irakia vastaan. Tarkkaavainen HS:n lukija on varmasti huomannut, että keskeisenä syynä on Irakin öljy. Tarkoituksena on luoda epävakautta, jotta koko Lähi-idän kartta voitaisiin piirtää uudelleen vastaamaan paremmin USA:n ja Englannin hallitusten ja niiden öljy-yhtiöiden intressejä.

USA:n edellinen sotaretki Irakiin aiheutti valtavia kärsimyksiä miljoonille ihmisille, jotka eivät olleet millään tavalla syyppäitä Saddamin pahuuteen tai öljyvirran väärään suuntaan.

Vienti- ja tuontirajoitusten sekä muiden sanktioiden tuloksena Irakin infrastruktuurit ja lääketieteelliset valmiudet ovat ratkaisevasti heikompia kuin kymmenen vuotta sitten. Näin ollen uhreja tulee uudestaan sodassa olemaan paljon aikaisempaa enemmän.

Uhrien lukumäärää lisää myös se, että sodassa aiotaan

käyttää joukkotuhoaseita.

Joukkotuhoaseet määritellään aseiksi, jotka eivät valikoitu uhrejaan ja joiden vaikutukset säilyvät pitkään sotatoimien loputtuakin. Tämän määritelmän täyttävät hyvin rypälepommit ja köyhdytetystä uraanista valmistetut ammuksiset, jotka molemmat ovat USA:n aseistuksen keskeinen osa. Toisaalta myös "tavanomaisten" joukkotuhoaseiden käyttö sodassa on täysin mahdollista.

USA:n omien arvioiden mukaan Irakissa ehkä jäljellä olevat biologiset tai kemialliset aseet muodostavat todellisen uhan, vain silloin kun sitä vastaan hyökätään. Näiden aseiden käyttöön USA ja Britannia ovat ilmoittaneet vastaavansa ydinaseilla. Jos osa bakteereista tai kaasuisista ajautuisi tai levitetäisiin Israelin alueelle, ydinsotaan yhtyisi tämä Lähi-idän ainoa ydinasevalta.

Vain ne voivat suunnitella Irakin sotaa, jotka ovat julmasi piittaamattomia joukkotuhoaseiden toisille ihmisille aiheuttamista suunnattomista kärsimyksistä. Tiedotusvälineiden tavallinen, huolimaton seuraaja on luultavasti saanut sellaisen käsityksen, että USA haluaa sodallaan vain pelastaa maailman Saddamin joukkotuhoaseiden muodostamalta uhalta.

Tämän vaikutelman syitä on Irakin – mahdollisesti olemattomia – joukkotuhoaseita koskevien uutisten toisto ja niiden saama suhteeton palstatila verrattuna moniin olennaisempiin uutisiin. Toinen syy on se, että muutamia paikkaansa pitämättömiä tai harhaanjohtavia väitteitä toistetaan tavan takaa. Sellaisia ovat monet väitteet, jotka koskevat YK:n suorittamaa edellistä Irakin joukkotuhoaseiden tarkastusta 1990-luvulla.

Yleisesti esitetään, että Irak

rikkoi räikeästi YK:n päätöslauselmia, vaikeutti ratkaisevasti tarkastusta ja lopulta karkotti asetarkastajat. Kuitenkin asetarkastajien, muun muassa Scott Ritterin ja Rolf Ekeuksen raporttien mukaan asetarkastusten epäonnistumisen syynä oli USA:n manipulointi.

Siihen kuului muun muassa vakoilijoiden sijoittaminen tarkastajien joukkoon. Tämä ei ole vain Irakin väite, vaan asetarkastajat ja lukuisat länsimaiset tahot ovat vahvistaneet tiedon.

Toisin kuin toistuvasti väitetään, Irak ei karkottanut tarkastajia vuonna 1998, vaan tarkastajat vedettiin pois USA:n määräyksestä. Syynä olivat Yhdysvaltain silloin suunnittelemat pommitukset, jotka olivat vaarassa uhata vähäpätöisten irakilaisien siviilien lisäksi myös länsimaisten ihmisten henkeä.

Olli Tammilehto
Pohja

Irakin asetarkastukset saattavat viedä vielä vuoden

1
-
-
-
1-
7-
c-
3-
e,
k-

REUTERS=HS

BAGDAD/WIEN. YK:n asetarkastajat sanoivat maanantaina, että he tarvitsevat noin vuoden aikaa viedäkseen päätökseen Irakin asetarkastukset.

Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n tiedottaja **Mark Gwozdecky** sanoi asetarkastuksia johtavien **Hans Blixin** ja **Muhammed ElBaradein** olleen pitkään sitä mieltä, että vuosi olisi riittävä aika tarkastuksiin. Tuossa ajassa olisi mahdollista selvittää, onko Irak luopunut joukkotuhoaseohjelmistaan.

Asetarkastajat näyttivät maanantaina pyrkivän lykkäämään Irakin mahdollisen hyökkäyksen aikataulua tuonnemmaksi. Yhdysvallat on uhannut aloittaa sodan, ellei Irakilta saada tyydyttäviä vastauksia.

Sotavalmistelut ovat jo hyvässä vauhdissa. Washington on todennut aikaisemmin, ettei se välttämättä tarvitse YK:n turvallisuusneuvoston hyväksyntää sotatoimille.

IAEA:n Gwozdeckyn mukaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa annetaan asetarkastuksille aikaa puolesta vuodesta vuoteen.

"Uskon, että saamme tarvitsemamme ajan, koska kukaan ei ole nimenomaan sanonut

olevansa eri mieltä kanssamme tarvittavasta ajasta", Gwozdecky sanoi.

Asetarkastajien on määrä luovuttaa pääraporttinsa YK:n turvaneuvostolle 27. tammikuuta. "Tästä päivämäärästä vallitsee jossakin määrin väärinkäsityksiä. Turvaneuvosto vaatii meitä raportoimaan, mutta ei vaadi kaikkia vastauksia tuossa vaiheessa", IAEA:n edustaja sanoi.

Toistaiseksi on auki, antaako turvallisuusneuvosto uuden Irak-päätöslauselman saatuaan asetarkastajien raportin. Tammikuun raportin tulosten on tulkittu olevan kytköksissä sodan aloittamiseen tai siitä luopumiseen.

Britannian pääministerin **Tony Blairin** on määrä matkustaa tammikuun lopulla Washingtoniin taivuttelemaan presidentti **George W. Bushia** antamaan lisää aikaa asetarkastajille.

USA Today -sanomalehti kirjoitti maanantaina, että Yhdysvaltain Lähi-idässä olevat sotajoukot eivät ole valmiita aloittamaan täyttä sotaa Irakia vastaan ennen kuin helmikuun lopulla tai maaliskuun alussa.

Washingtonissa epäillään laajasti asetarkastajien mahdollisuuksia selvittää täyttä totuutta Irakin joukkotuhoaseista.

UUTiset

ILTA-SANOMAT, vaihde (09) 1221
 Uutisvihjeet (09) 122 3420
 Fax (09) 122 3419
 Sähköposti: uutiset.is@sanoma.fi

TIISTAI

Salainen raportti Lipposen vierailusta Washingtonissa:

Bush kiitti Suomea ”liittymisestä koalitioon”

■ IS sai käsiinsä ulkoministeriön salaiseksi leimatun raportin Lipposen ja Bushin tapaamisesta.

KARI VALTONEN

kari.valtonen@sanoma.fi

Keskustan puoluejohtaja Anneli Jäätteenmäki (kesk) sai aiheen viimeviikkoiseen ulkopoliittiseen hyökkäykseensä kahdesta Suomen Washington-suurlähetystön tekemistä ja salaiseksi leimatusta raportista. Pääministeri Paavo Lipposen (sd) viime joulukuussa tekemän vierailun jälkeen tehdyn raportin mukaan presidentti George W. Bush ylisti Suomea hy-

väksi yhteistyökumppaniksi ja kiitti Suomen hallitusta Irakin tilannetta koskevista kannanotoista ja liittymisestä koalitioon.

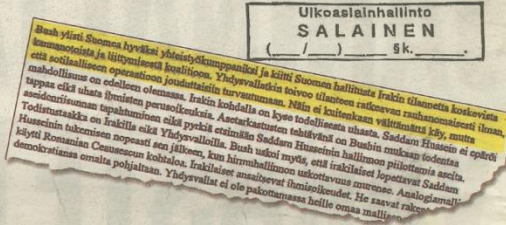
Suomen kumppanuuteen Yhdysvaltain kanssa viitataan myös USA:n ulkoministeriön Irakin tilannetta koskevasta tiedotustilaisuudesta tehdyn raportin aluksi. Paikalla olivat maat, jotka varauksellisesti tukevat Yhdysvaltojen toimia, joihin luvunneet apua tai yhteistyötä Irakin osalta, raportissa sanotaan.

Grossman briifasi runsasta kolmekymmentä maata Irakin tilanteen kehityksestä helmikuun viimeisenä päivänä. Läsnä oli Euroopan, lähi-idän, Persianlahden ja Tyynenmeren alueen maita. EU-maista mukana olivat ainakin Britannia, Tanska ja Alankomaat, naapureistamme Norja ja Viro. Raportin laatineen Suomen Washingtonin-suurlähetystön kakkosmiehen

Matti Anttosen mukaan esille tulleissa USA:n kannanotoissa ei ollut mitään oleellista uutta. Yhdysvaltain hallinnossa on raportin mukaan epäselvyyttä siitä, mikä YK:n roolin tuolla on erityisesti siinä tapauksessa, että turvallisuusneuvosto ei hyväksy päätöslausemaa. Ratkaisevaa näyttää olevan, millainen tulos turvallisuusneuvostossa saavutetaan.

Grossman totei, ettei tiedotustilaisuudessa ole tarkoitusta yksittäisten maiden panoksesta. Se on Yhdysvaltojen ja ko- maan välinen asia. Briifauksia jatketaan viikottain apulaisulkoministeritasolla.

Huolena on se, että turvallisuusneuvosto on jakanut. Yhdysvallat puolestaan yksimielisyyttä tai ainakin enemmistöä. Kävi ilmi, että turvallisuusneuvostossa mitään tahansa, YK:lla voi olla tärkeä rooli humanitaarisen avun jakamisessa. Suomen pääministerin



Ulkosalaishallinnon salaiseksi julistamassa raportissa kuvataan Lipposen ja Bushin käymää keskustelua mm. ylläolevalla tavalla.

vierailua käsittelevän raportin mukaan Lipponen kertoi tasavallan presidentin ja hallituksen päätöksestä suhtautua myönteisesti Yhdysvaltain pyyntöön olla mukana mahdollisen konfliktin jälkeisessä Irakin vakauttamisessa humanitaarisen avun ja rauhanturvatoiminnan kautta. Bush totei arvostavansa Suomen suhtautumista ti-

lanteseen ja kiitti päätöksestä.

Lipponen puolestaan kiitti Bushia johtajuudesta pyrkimyksissä rakentaa kansainvälistä koalitiota.

Suomi arvostaa etenkin sitä, että Yhdysvallat päätti viedä Irak-problematikan YK:n käsittelyyn. Lipponen ja Bush olivat yhtä mieltä pääministeri Blairin rakentavasta

roolista tilanteessa, raportissa sanotaan.

Lipponen kiitti Bushia globaalista johtajuudesta syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen ja totei raportin mukaan Suomen olevan Yhdysvaltain liittolainen terrorismin vastaisessa taistelussa. Bush vahvisti asian näin olevan ja kiitti Suomea sen panoksesta.



Ministeri Max Jakobson: Jäätteenmäen Irak-hyökkäys saivartelua

KARI VALTONEN

Oppositiojohtaja Anneli Jäätteenmäen (kesk) viimeviikkoinen hyökkäys pääministeri Paavo Lipposen Irak-linjanvetoja vastaan on hakemalla haettua saivartelua.

Tätä mieltä on ministeri

Ministeri Max Jakobson ei näe miltä tällaista hallituksen irak-politiikkaa ja hänen mukaansa on aivan typerää kuvitella, osallistuminen tiedotustilaisuuteen merkitsi liittymistä USA:n liittolaiseksi.

Max Jakobson.

Jakobson ei hyväksy Jäätteenmäen arvostelua siitä, että Lipponen kertoi Yhdysvalloille liian aikaisin Suomen avusta Irakin jälle rakentamiseksi mahdollisten sotatoimien jälkeen.

Lipponen vieraili USA:ssa joulukuussa ja keskusteli presidentti George W. Bushin ja varapresidentti Richard Cheney'n kanssa.

Jakobson viittaa saamiinsa tietoihin Suomen Washingtonin-suurlähetystön ruosta vierailusta laittamasta salaisesta raportista. Lisäksi hänen arvionsa pohjana on toinen salainen raportti, joka on tehty Yh-

dysvaltojen ulkoministeriön kolmellekymmenelle maalle 28. helmikuuta järjestämästä Irak-tiedotustilaisuudesta.

YK:n turvallisuusneuvosto päätti jo 20. marraskuuta, että Irakin on luovuttava kielletyistä aseista voimatoimien uhalla. Jopa Syyria äänesti päätöslauseman puolesta.

On haettua nähdä Suomen hallituksen lupaus avusta Irakin jälle rakentamiseksi poikkeavana kannanottona.

Jakobson ei näe mitään ihmeellistä siinäkään, että Lipponen ylisti Bushia Irak-kysymyksen viemiseksi YK:n käsittelyyn. Se on

ERKKI RASKINEN



hän mukaan loogista Suomen ja myös EU-maiden poliittikan kannalta.

On harhaanjohtavaa esittää, että Lipponen tai hallitus olisivat ottaneet kannan, jossa on arvosteltavaa. Lipponenhan kiitti, ettei USA lähtenyt ratko-

maan päin. Suc tuli e rojen tustila - (nä m luvan

IAEA torjuu USA:n Irak-todisteen

► Kohutut alumiiniputket aiottu raketien, ei ydinaseen valmistukseen

THE NEW YORK TIMES-HS

WASHINGTON. Yksityiskohta, jota presidentti George W. Bush on pitänyt todistena Saddam Husseinin aikaisesta käynnistä uudelleen ydinaseohjelmassa, on joutunut Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n tulinjalalle.

Puhuessaan YK:n yleiskokoukselle syyskuussa 2002 Bush viittasi Irakin yrityksiin ostaa erikoisalumiinista valmistettuja putkia, joita käytettäisiin uraanin rikastamisessa tarvittavan sentrifugin rakentamiseen.

"Irak on tehnyt useita yrityksiä ostakseen erityisen lu-

jia alumiiniputkia rikastakseen uraania ydinasetta varten", Bush sanoi YK:ssa.

Torstaina IAEA:n pääjohtaja tohtori Muhammed ElBaradei esitti kuitenkin YK:n turvallisuusneuvostolle täysin toisenlaisen arvon Irakin aikeista.

ElBaradei kertoi Irakin viranomaisten väittäneen, että alumiiniputkia yritettiin hankkia 81 millin raketieih valmistamiseen. ElBaradei antoi ymmärtää, että hän pitää irakilaisen selitystä uskottavana.

IAEA sanoo raportissaan, että Irakin vuosina 2001 ja 2002 tavoittelemat alumiiniputket soveltuvat raketien valmistukseen. Järjestö huomauttaa selvitysten olevan yhä menneillä, ja olevan mahdollista muuntaa putket sentrifugin rakentamiseen. Suoraan tähän tarkoitukseen Irakin tavoittelemat alumiiniputket eivät kuitenkaan sopisi, IAEA:n raportissa sanotaan.

Vuonna 1991 käydyin Persianlahden sodan jälkeen YK:n ase-

tarkastajat saivat selville Irakin suunnitelleen sentrifugin rakentamista. Myös Britannian tiedustelu sai vihiä Irakin suunnitelmista.

Asian uusimman käänteen jälkeen Bushin korke-arvoisen edustaja sanoi The New York Times -lehdelle tiedustelun olevan edelleen pääosin sillä kannalla, että alumiiniputket liittyvät ydinaseohjelmaan. Hänen mukaansa Irak on vain onnistunut manipuloimaan atomienergiajärjestöä.

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen VTT Energian johtava tutkija, tohtori Stefan Fors on pitänyt IAEA:n johtopäätöksiä todennäköisesti oikeana osuena. Fors kuitenkin huomauttaa, että Yhdysvaltain tiedustelun tärkein osatekijän sulamisesta riippumatta todistetaakka on YK:n päätöslauselmien hengessä Irakilla, ei YK:lla.

"Asia on kuitenkin päässyt kierähtämään päinvastaiseksi", Fors valittaa.

USA määräsi lisää joukkoja valmiuteen

REUTERS-AP

WASHINGTON. Yhdysvaltojen puolustusministeriö on määrännyt 7 000 merijalkaväen sotilasta Pohjois-Carolinasta valmistautumaan siirtoon Persianlahdelle, armeijan edustajat kertoivat perjantaina. Samaan aikaan presidentti George W. Bush neuvotteli irakilaisen oppositiojohtajan kanssa mahdollisesta sodan jälkeisestä poliittisesta tilanteesta.

"Presidentti haluaa puhua heidän (oppositiojohtajien) kanssaan toiveistaan ja unelmistaan vapaasta Irakista, joka on salliva, yhtenäinen ja demokraattinen", presidentin tiedottaja Ari Fleischer sanoi perjantaina.

Viranomaisten mukaan keskustelut eivät keskittyneet sotilaalliseen suunnitteluun vaan "Irakin tulevaisuuteen ja uudistamiseen".

Sotilasihteiden mukaan Pohjois-Carolinaan sijoitetuille sotilaille ei ole vielä annettu varsinaisia lähtökäskyä vaan joukot ovat valmiudessa siirty-

mään nopeasti sotilavioliiniin. Amerikkalaisten joukkojen määrän uskotaan kaksinkertaistuvan Persianlahdella pikaisesti. Nyt Yhdysvaltojen sotilaita on alueella noin 60 000.

Yhdysvaltojen ja Britannian hävittäjät hyökkäsivät viiteen kohteeseen Etelä-Irakin lentokenttoalueella perjantaina. Yhdysvaltojen armeijan mukaan pommitetuista kohteista yritettiin pudottaa lentokoneita alas.

Pommitettujen paikkojen joukossa oli muun muassa Tallilissa sijaitseva sodanjohtokeskus sekä neljä ilmatorjunnan

vahvistinasemaa Kutin ja Basran välillä.

Britannian ulkoministeri Jack Straw vakuutti perjantaina Malesiassa, että Britannia haluaa ratkaista Irakin kriisin rauhanomaisesti. Hän kuitenkin painotti, että rauhanomaisen ratkaisun vaatii Irakin johtajalta Saddam Husseinilta myöntymistä kansainvälisen yhteisön vaatimuksiin.

"Kukaan ei pääse lukemaan Saddam Husseinin ajatuksia ja tekemään ennustuksia. On hänen valintansa, sujuuko aseistariisuminen rauhanomaisesti", Straw sanoi.



Yhdistyneiden kansakuntien asetarkastaja kerääntyi perjantaina neuvonpitoon valtion omistamassa lääkeryhtymässä Irakin pääkaupungissa Bagdadissa.

EU valmistautuu humanitaariseen kriisiin

► Kreikka painotti rauhanomaista ratkaisua Irakin tilanteeseen

Petteri Tuohinen
HELSINGIN SANOMAT

ATEENA. Euroopan unioni on alkanut varautua mahdollisen

EU:n valmistautuvan myös siihen, että sota synnyttää pakolaisaallon Eurooppaan.

Maan pääministeri Costas Simitis puolestaan painotti

viin jäsenmailhin.

Lisäksi pysyviä jäseniä turvallisuusneuvostossa ovat Britannia ja Ranska, joiden pääministereihin Simitis on pitänyt yhteyttä EU:n yhteisen linjan löytämiseksi.

Vuoden alussa turvallisuusneuvoston kiertävänä jäsenenä aloitti Saksa.

reou sanoi.

Simitis esitteli perjantaina Ateenassa puolivuotisen puheenjohtajakautensa tavoitteita, joista tärkein on EU:n laajentuminen. Joulukuussa Kööpenhaminassa päätettiin jäsenyysneuvottelut kymmenen hakijamaan kanssa ja liittymissopimukset allekirjoitetaan lähiaikoina Ateenassa. Muuta

den aloittamista harkitaan ensi vuonna jos maan ihmisoikeudet ovat kunnossa.

Koska Balkania pidemmälle ei juuri nähdä, Prodi toivoikin keskustelua Euroopan rajoista.

"On selvää, että Euroopalla on poliittiset, kulttuuriset ja maantieteelliset rajat. Näistä on nyt keskusteltava", Prodi sanoi.

ULKOMAAT

USA aikoo vastata samalla mitalla joukkotuhoaseisiin

► Washington pelkää Saddamin joukkotuhoaseita vielä enemmän kuin kymmenen vuotta sitten

Jyri Raivio
HELSINGIN SANOMAT

WASHINGTON. Yhdysvaltain hallitus uhkaa vastata silmä silmästä ja hammas hampaasta -periaatteella, ääritapauksessa vaikka ydinasein, kaikille niille, jotka suunnittelevat joukkotuhoasein tehtävää hyökkäystä Yhdysvaltoja tai sen liittolaisia vastaan.

Tällainen uhkaus sisältyy presidentin keskiviikkona kongressille jättämään kertomukseen hallituksen toimista joukkotuhoaseita vastaan.

Koko arsenaalin käyttö eli myös ydinasein tehtävät vastaiskut ovat aina olleet osa Washingtonin keinovalikoimaa, mutta aiemmin sitä ei ole lausuttu julki näin selvästi.

Tämä mahdollisuus tehtiin selväksi myös Irakin johtajalle **Saddam Husseinille** Persianlahden sodan aattona.

Ulkoministeri **James Baker III** viestitti tuolloin Saddamille, että kemiallinen tai biologinen hyökkäys liittoutuman sotilaita vastaan voisi johtaa vastaiskuun taktisilla ydinaseilla.

Ehkä juuri tästä syystä Saddam ei käyttänyt kemiallisia tai bioaseita tuossa sodassa, vaikka liittoutuman joukot olivat koko lyhyeksi jääneen maasotavaiheen ajan hyvin varuillaan tuollaisen mahdollisuuden varalta.

Uusimman varoituksen osoite on tälläkin kertaa sama.

Yhdysvallat pelkää Saddamin joukkotuhoaseita vielä enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, koska mahdollisen sodan tavoite nyt on Irakin johtajan hallinnon kukistaminen.

Persianlahden sodassa Saddamia oltiin häätämässä Kuwaitista eikä hänen syrjäyttämisekseen vallasta tehty missään vaiheessa vakavasti otettavia sotilaallisia jatkosuunnitelmia.

Jos uusi sota alkaa, Saddam taistelee kuitenkin selkää seinää vasten.

Tässä tilanteessa joukkotuhoaseiden käyttökynnys voi olla alhaisempi kuin Persianlahden sodassa. Yhdysvallat varaa itselleen selkeän mahdollisuuden vastata vähintäänkin samalla mitalla.

Yhdysvallat on myös jo valmiiksi kehottanut Irakin asevoimien kenraaleita olemaan piittaamatta mahdollisista käskyistä käyttää joukkotuhoaseita.

Amerikkalaiset ovat presidenttiään myöten varoittaneet, että ylipäällikkönsä Saddamin tämänsuuntaisia käskyjä noudattavat sotilaskomentajat tul-laan asettamaan syytteesen sodan päätyttyä.

Suomenlainen sotilaskomentaja:

Kolumni



JUHA-PEKKA TIKKA
juha.pekka.tikka@suomi.fi

Gandhi

Itseenä muita edistyneisempinä pitävät vetoavat usein Mahatma Gandhiin puhuessaan minkä tahansa pahan vastustamisesta kukkasin. Näin Irakin vapautuksenkin alla on aika laittaa tämä asia kohdalleen.

Kyllä, Gandhi puhui rakkaudesta, myötäelämisestä ja säälistä – mutta myös paljosta muusta.

Todellisuudessa Gandhi myönsi väkivallan hyödyllisyyden esimerkiksi taistelussa kansanryhmän tuhoamista vastaan. Hän oli käytännön mies, joka hyökkäsi ja halveksi vaaran välttelyä enemmän kuin aseiden käyttämistä.

Tuntuuko hurjalta? Pasifisti tuskin myöntää edes tähän kursivoitujen ja itse suomennettujen Gandhin sitaattien jälkeen, että hänen filosofiansa on paljon luultua moniulotteisempaa, mutta minkäs teet.

Kun valittavissa on vain pelkuruus tai väkivalta, uskon neuvoni olevan väkivaltaa.

Vaaran pakeneminen sen kohtaamisen sijaan on ihmiseen ja Jumalaan uskominen kieltämistä, jopa itseensä. Olisi parempi hukuttautua kuin elää julistaakseen sellainen uskon konkurssi.

»Väkivallattomuuteni sallii käyttää tehokkaasti aseita»

Gandhin väkivallattomuus oli käyttökelpoinen sotaoppi miljoonien köyhien ja asettomien ihmisten Intiasa. Gandhi tiesi, että väkivallattomuus toimii vain, jos vastapuolelta löytyy moraalaa.

Myöhemmällä iällään Gandhi sanoi, että natsit olisivat teurastaneet väkivallattomuutta yrittäneen Intian.

★★★

Väkivallattomuuteni ei voi koskaan johtaa voiman menettämiseen, mutta vain se yksin voi tehdä mahdolliseksi, jos kansa niin haluaa, järjestelmällisen ja yhteisen väkivallan käytön vaaran aikana.

...tävät väkivallattomuutta luokkataiste... halunnut voi

...suistyneisempinä pitävät vetoavat usein Mahatma Gandhiin puhuessaan minkä tahansa pahan vastustamisesta kukkasin. Näin Irakin vapautuksenkin alla on aika laittaa tämä asia kohdalleen.

Kyllä, Gandhi puhui rakkaudesta, myötäelämisestä ja säälistä – mutta myös paljosta muusta.

Todellisuudessa Gandhi myönsi väkivallan hyödyllisyyden esimerkiksi taistelussa kansanryhmän tuhoamista vastaan. Hän oli käytännön mies, joka hyökkäsi ja halveksi vaaran välttelyä enemmän kuin aseiden käyttämistä.

Tuntuuko hurjalta? Pasifisti tuskin myöntää edes tähän kursivoitujen ja itse suomennettujen Gandhin sitaattien jälkeen, että hänen filosofiansa on paljon luultua moniulotteisempaa, mutta minkäs teet.

Kun valittavissa on vain pelkuruus tai väkivalta, uskon neuvoni olevan väkivaltaa.

Vaaran pakeneminen sen kohtaamisen sijaan on ihmiseen ja Jumalaan uskominen kieltämistä, jopa itseensä. Olisi parempi hukuttautua kuin elää julistaakseen sellainen uskon konkurssi.

»Väkivallattomuuteni sallii käyttää tehokkaasti aseita»

Gandhin väkivallattomuus oli käyttökelpoinen sotaoppi miljoonien köyhien ja asettomien ihmisten Intiasa. Gandhi tiesi, että väkivallattomuus toimii vain, jos vastapuolelta löytyy moraalaa.

Myöhemmällä iällään Gandhi sanoi, että natsit olisivat teurastaneet väkivallattomuutta yrittäneen Intian.

★★★

Väkivallattomuuteni ei voi koskaan johtaa voiman menettämiseen, mutta vain se yksin voi tehdä mahdolliseksi, jos kansa niin haluaa, järjestelmällisen ja yhteisen väkivallan käytön vaaran aikana.

...tävät väkivallattomuutta luokkataiste... halunnut voi

...mällä iällään Gandhi sanoi, että natsit olisivat teurastaneet väkivallattomuutta yrittäneen Intian.

★★★

Väkivallattomuuteni ei voi koskaan johtaa voiman nettämiseen, mutta vain se yksin voi tehdä mahdolliseksi, jos kansa niin haluaa, järjestelmällisen ja yhteisen voiman käytön vaaran aikana.

Gandhi ei käyttänyt väkivallattomuutta luokkataisteluun tai vastustajan tuhoamiseen. Hän ei halunnut voittaa ketään ja korosti, että toiminnan pitää hyödyttää kumpaakin osapuolta.

Anarkistien väitteet väkivallattomuudesta, joita ne eivät koskaan ole, ovat silmänlumetta. Esitäminen ja toisten elinmahdollisuuksien kaventaminen ovat myös väkivaltaa, jonka Gandhi tiesi selvästi.

Gandhi ei ollut idiootti. Sanoma uhatulle ihmisryhmälle, joka ei enää voi muuta, on selvä: tartu aseeseen.

Väkivallattomuuteni sallii ihmisten, jotka eivät voi tai halua olla ei-väkivallattomia, pitää hallussaan ja käyttää tehokkaasti aseita. Sallikaa minun toistaa tuhannen kerran, että väkivallattomuus on vahvempien, ei heikkojen asia.

Hellityt Gandhi-hymistelypuheet rauhasta ja ymmärryksestä eivät ole totuus. Gandhi on myös kova ja aggressiivinen, avuttomuutta inhoava kunnian sotilas.

Ajatusta sopii ällistellä, mutta: tänään Gandhi tuskin olisi Irakin uhan edessä eurotyyliin pakoileva nymy.

Vaaran kohdatessaan hiiren tavoin käyttäytyvää miestä kutsutaan oikeutetusti pelkuriksi... Ennen kuin hän voi ymmärtää väkivallattomuutta, hänen pitää oppia pitämään puolensa ja jopa kärsiä kuolema, jotta voi puolustautua hänet rebellisesti laannistamaan pyrkivää byokkääjää vastaan.

Lisää oikeaa Gandhia on nettiosoitteessa

www.mkgandhi.org/nonviolence/phil8.htm

Britannian Blair palasi tiukalle linjalle Irakin suhteen

► Britannia hyökkää USA:n rinnalla ilman YK:n valtuutustakin

► Pääministerin mielestä sodanvastustajat ovat ”naiveja ja harhaanjohtettuja”

Annamari Sipilä
HELSINGIN SANOMAT

LONTOO. Britannia aikoo riisua Irakin aseista Yhdysvaltain kanssa, oli asiasta sitten YK:n

päätös tai ei. Britannian pääministeri **Tony Blair** ilmoitti maanantaina, että Britannia käyttää Yhdysvaltain rinnalla sotilaallista voimaa Irakia vastaan, jos **Saddam Hussein** ei



Tony Blair

luovuta aseitaan vapaaehtoisesti.

Blair ei kuitenkaan suostunut arvioimaan ajankohtaa tai sitä, mitä tapahtuisi, jos asetarkastajat eivät löydä todisteita Irakin joukkotuhoukseista. ”Tapahtuupa mitä tahansa, Saddam (Hussein) tullaan riisumaan aseista”, Blair sanoi pääministerin kuukausittaisessa tiedotustilaisuudessa.

Blair leimasi sodanvastustajat ”naiveiksi ja harhaanjohtetuiksi”. Pääministerin mielestä maailmanrauha vaarantuu, jos valtioiden annetaan rikkoa YK:n määräyksiä joukkotuhoukseista.

Blair kertoi olevansa ”melko varma” siitä, että Irakilla on kyseisiä aseita. Ne uhkaavat hänen mielestään suoraan Britannian kansallista turvallisuutta.

Hän myös toisti toivomuksensa, että asetarkastajien annettaisiin tehdä työnsä rauhassa ja perusteellisesti.

Huhut Britannian hallituksen erimielisyyksistä Irakin sodan suhteen Blair leimasi hölynpölyksi.

Koväänisimmin sotaa epäilyt ministeri, kehitysyhteis-

työministeri **Clare Short** toisti sunnuntaina vaatimuksensa YK:n tiestä.

Shortin mielestä Britannian ei pidä tukea Yhdysvaltain yksityisiä sotahankkeita.

Myös satakunta työväenpuolueen parlamentaarikkoja vastustaa hyökkäystä Irakiin ilman YK:n tukea.

Blair ilmoitti olevansa vakuuttunut siitä, että YK:n turvallisuusneuvosto siunaa Irakiskun, jos maa niskoittelee aseasiassa. Jos siunausta ei tule, Britannia ja Yhdysvallat hyökkäävät kahdestaan.

MAAILMAN LEHDET

■ **SÜDWEST PRESSE** (Saksa) katsoo Saksan valtion nolanneen itsensä perusteellisesti äärioikeistolaisen NPD-puolueen vastaisessa oikeudenkäynnissä:

Tänään se tapahtuu. Liittohallituksen, liittopäivien ja liittoneuvoston NPD-synte valuu perustuslakituomioistuimessa hiekkakaan. Valtio epäonnistuu oikeudenkäynnissä uusnatseja vastaan: se on nolaus, herja demokraatialle.

Tätä jalon asian surkuteltavaa lopputulosta ei saa taivutettua sopuointuun Schilyn virankuvan kanssa. Millaista on, kun perustuslakiministerin täytyy sallia se, että NPD:tä suojellaan edelleen "oikeuden puolesta" – sen metelöivillä marssilla ja kulkueissa, sen haastavissa kokouksissa, vaalitaistelussa? Kielto-oikeudenkäynti oli riski, mutta se oli myös mahdollisuus. Poliittika tuhlassa.

■ **HA'ARETZ** (Israel) näkee Irakin-sodassa mahdollisuuden saa-

da Lähi-idän rauhanprosessi uudelleen käyntiin:

Ilmeisen, vannoutuneen vihollisen syrjäyttämistä koskevan intressinsä tuolla puolen Israelilla on kansainperheen jäsenenä epäilemätön intressi onnistua taistelussa Saddamin hallintoa vastaan. Alueellisesta näkökulmasta katsottuna amerikkalais-brittiläinen menestys voisi olla hedelmällinen ja antaa elonruiskeen Lähi-idän rauhanpöytäkirjoille.

Olisi ollut epäilemättä parempi, jos amerikkalainen diplomaattia olisi onnistunut saaman laajempaa sotilaallista ja diplomaattista tukea Irakin-vastaiselle sotaretkelle. Hetken syyskuun 11. päivän jälkeen näytti siltä, että maailman kansakunnat suunnittelivat voimiensa yhdistämistä taisteluun maailmanlaajuisia terroristia vastaan. Mutta ajan mittaan kävi ilmi, että tiettyjen valtioiden itsekkäät edut – erityisesti houkutus järsiä haavoittuneen supervallan voimaa – ylittivät jopa yleismaailmallisen in-

tressin riisua Saddam Husseinin kaltainen tyranni sotilaallisesta iskukyvystään.

■ **THE TIMES** (Iso-Britannia) puolustaa maan pääministeri Tony Blairin Irak-linjaa ja antaa tunnustusta tämän ponnistuksille. Samalla lehti arvostelee Blairin puoluetta:

Parlamentaarisella työväenpuolella ei ole varaa käyttäytyä kuin se olisi keskusteleva yhdistys vailla vastuuta. Sen tulisi havaita, että herra Blair – siten kuin monet parlamentin jäsenet vaativat häneltä – taisteli kaikin mahdollisin keinoin saadakseen aikaan toisen päätöslauselman, mutta havaitsi eteensä asettuvan Ranskan oikeistopresidentin, jota motivoi enemmän törkeä opportunisti kuin rakkaus YK:n peruskirjaan. Heidän tulisi tunnustaa, että Blairin ponnistukset lykäsivät sotilaallista konfliktia useita kuukausia ja että hän on vaikuttanut myönteisesti Yhdys-



Isossa-Britannissa ymmärretään Tony Blairin Irak-linjaa, mutta arvostellaan hänen puoluettaan.

Lehtitieto: Irakin aseselvitys on ratkaisevilta osiltaan puutteellinen

► Amerikkalaisviranomaisien mukaan selvityksestä puuttuu tietoja biologisista ja kemiallisista aseista

Jyri Raivio
HELSINGIN SANOMAT

WASHINGTON. Irakin viime viikon lauantaina YK:lle luovuttama paksu selvitys joukkotuhoaseista ja niiden kantolaitteista ei ole läheskään täydellinen. Siitä puuttuu sekä kemiallisiin ja biologisiin että ydinaseisiin liittyviä olennaisia tietoja.

Tähän, sinänsä kyllä odotettuunkin, tulokseen ovat The New York Timesin mukaan päätyneet lähes 12 000 sivun asiakirjanippuun pureutuneet amerikkalaiset asiantuntijat.

He kaappasivat YK:n päämajaan New Yorkiin kuljetetun Irakin selvityksen ensimmäisenä diplomaattisessa operaatiossa, joka närkästytti syvästi ainakin Irakin viranomaiset, YK:n pääsihteerin **Kofi Annanin** ja turvallisuusneuvoston vaihtuvat jäsenmaat.

Viimemainitut eivät ole saaneet selvitystä vielääkään.

Paksua nivaskaa on pitkin viikkoa tutkittu Wienissä kansainvälisen atomienergiajärjes-

tön päämajassa, New Yorkissa YK:n ja sen asetarkastusryhmän Unmovicin päämajassa sekä turvaneuvoston viiden pysyvän jäsenmaan pääkaupungeissa.

Washingtonissa on ilmeisesti päästy pisimmälle tai - vahvojen perinteiden mukaisesti - Washingtonissa ainakin ensimmäiseksi selvityksestä vuodettiin julkisuuteen.

Näiden tietojen mukaan asiakirjoissa ei puhuta mitään niistä kemiallisista ja biologisista aseista, jotka Unmovicin edeltäjryhmä Unscom löysi ennen lähtöään Irakista neljä vuotta sitten.

Tuolloiset YK-tarkastajat löysivät 550 kranaattia, joissa oli sinappikaasua ja 150 pommia, jotka sisälsivät bioaseita.

Irak ei myöskään kerro selvityksessään, miksi se on viime vuosina halunnut ostaa Afrikasta uraania ja useista länsimaista sen rikastamiseen tarvittavia laitteistoja.

"On omituista, kuinka vähän irakilaiset yrittävät selittää niitä Unscomin lähdön jälkei-

siä aukkoja, jotka jokainen tunsi", nimetön amerikkalaislähde sanoi New York Timesille.

Washington on antanut ymmärtää, että puutteita tai vääriä tietoja sisältävä selvitys voitaisiin tulkita YK:n turvallisuusneuvoston uusimman päätöslauselman 1441 vakavaksi rikkomukseksi.

Jyrkimpien tulkintojen mukaan tällainen rikkomus riittäisi jo sinällään sotaan.

Rikkomusten osoittamiseksi Yhdysvaltain on kuitenkin paljastettava omia tiedustelutietojaan, mihin se on ollut hyvin haluton ryhtymään. Varapresidentti **Dick Cheney** tosin lupasi viime maanantaina Suomen pääministerille **Paavo Lipposelle**, että tiedot kerrotaan mutta tavalla, joka ei vaaranna niiden saamisessa käytettyjä lähteitä.

Tämä välipuhe saattaa länsäyttää koko lupauksen.

Rikkomuksia voidaan tietysti osoittaa myös niin, että YK-tarkastajat löytävät kiellettyjä aseita Irakista.

Asiantuntijoiden arvion mukaan Irak on toistaiseksi toiminnut erittäin taitavasti asetarkastusasiassa.

Järkäläisen selvityksen luovuttaminen oli Irakille myönteinen mediatapahtuma

ja lisää myönteistä julkisuutta on saatu suhtautumalla hyvin myönteisesti tarkastajien toimintaan Irakissa.

Maailman lehdet olivat väärällä kuvalla, joissa hymyilevä sotilas avaa Unmovic-tarkastajille aiemmin kielletyn kohteen eli presidentti **Saddam Husseinin** palatsin porttia.

Irakin sotilasviranomaiset ovat kiitelleet länsimedioissa tarkastajien ammattitaitoa ja yhteistyön sujuvuutta.

Brookings-tutkimuslaitoksen **Kenneth Pollockin** mukaan Irak on taitavasti myös kääntänyt koko asetelman päälle. Tarkastuksista on tehty kuin oikeudenistunto, jossa syyttäjän (eli asetarkastajien) on todistettava Irakin syyllisyys eli se, että maassa on joukkotuhoaseita.

"Todistustaakanhan piti olla Irakilla. Sen piti luopua aseohjelmistaan ja tarkastajien piti vain varmentaa, että niin on tapahtunut", Pollock sanoo.

Hän on varma siitä, etteivät tarkastajat löydä Irakista mitään sellaista, mitä Irak ei halua.

Toisaalta Irak yrittää kuitenkin pitkittää tarkastusprosessia mahdollisimman pitkälle. Yhdysvallat ei aloita sotatoimia tarkastajien ollessa maassa ja sodanvastainen mielipide kasvaa länsimaissa päivä päivältä.

YK: Irakin ohjusten kantomatka sallittua pitempi

YK, NEW YORK. YK:n asetarkastajien kuulemat ohjusten asiantuntijat arvioivat Irakin Al Samoud 2-ohjusten kantavan kauemmaksi kuin sallitut 150 kilometriä. Sen vuoksi näidenkin ohjusten koneisto on luultavasti tuhottava, YK-diplomaatit arvelivat keskiviikkona New Yorkissa.

YK:n asetarkastajat kuulivat ulkopuolisia asiantuntijoita maanantaina ja tiistaina keskustellakseen siitä, rikkoivat Al Samoud 2- tai Al Fatah-ohjukset Irakille määrättyä pisintä sallittua kantomatkaa.

Johtopäätös oli, että myös Al Fatah lentää kauemmas kuin 150 kilometriä. Reuters

Kreikka: EU kriisissä jos Irakista ei sopua

ATEENA. Euroopan unionin puheenjohtajamaan Kreikan ulkoministeriö sanoi keskiviikkona, että mikäli EU-maat eivät pääse sopuun Irak-linjastaan, koko unioni ajautuu "syvään kriisiin".

Kreikka on kutsunut ensi maanantaiksi kokoon EU-huippukokouksen, jossa on määrä etsiä yhteistä Irak-linjaa.

"Päämääränämme on pyrkiä yhteiseen kantaan maanantain kokouksessa", ulkoministeriön

edustaja Panos Beglitis sanoi.

"Jos se ei ole saavutettavissa, Kreikka on käyttänyt loppuun kaikki ne institutionaaliset ja poliittiset mahdollisuudet, jotka puheenjohtajamaalla on käytössään", hän jatkoi.

STT-Reuters

Britanniassa suuri terroriuhka

LONTOO. Britannia sanoi keskiviikkona olevansa vaarassa joutua suuren terroriuhkän kohteeksi. Hallituksen mukaan uhka on samaa luokkaa, kuin syyskuun 11. päivän tuhoisat hyökkäykset Yhdysvaltoihin.

Eri puolilla Lontoota 17 000 poliisia osallistui terrorisminvastaisiin toimiin. 1 500 ylimääräistä poliisia ja sotilasta

NÄKÖKULMA

Heikki Aittokoski

Ei oikeutusta sodalle, hyväksyntä ehkä vielä

Maailmanyhteisö on hajallaan, YK:n turvallisuusneuvosto voimaton, monet Euroopan vanhat liittolaiset keskenään riidoissa ja kansainvälinen mielipide selvä: ei sotaa Irakiin.

Lähtökohta Irakin-vastaiseen sotaan on huono, masiivisen huono, jos vertaa toissasyksyiseen Afganistanin sotaan.

Jos turvallisuusneuvoston enemmistöä ja kansainvälisiä mielipidekyselyitä pitää sodan oikeutuksen mitarina, oikeutusta ei ole. Yhdysvallat ja Israel ovat harvoja maita, joissa kansalaisten enemmistö kannattaa sotaa **Saddam Husseinin** kukistamiseksi.

Yhdysvallat ei tässä vaiheessa enää juuri piittaa muun maailman mielipiteistä. Ne ovat sen mielestä vääriä. Presidentti **George W. Bushia** kaduttaa varmasti, että YK-diplomatiaan tuli sijoitetuksi aikaa ja uskoa.

Britannian tilanne on toinen. Pääministeri **Tony Blair** yrittää epätoivoisesti vakuuttaa maailmaa, että jo viime marraskuinen päätöslauselma 1441 oikeuttaa voimankäyttöön. Blair olisi tarvinnut taakseen vahvan kansainvälisoikeudellisen tuen, koska hänen äänestäjilleen oman käden oikeus ei riitä.

Kun YK putoaa pois pelistä, sotaa äänekkäimmin vastustavilta mailta katoaa samalla äänitorvi. Esimerkiksi Ranskan johtajat varmasti jatkavat sotaa vastustavia lausuntoja, mutta niillä ei enää ole samaa painoa kuin turvallisuusneuvostoon kytkettyinä.

Nato-liittolaiset voivat protestoida kieltämällä yhdysvaltalaisjoukoilta oikeuden käyttää maaperäänsä ja ilmatilaansa. Tästä on ollut puhetta Saksassa ja päätös Belgiassa. Saksassa asia jäänee hajanaisten puheiden tasolle. Saksan tukikohdat ovat Yhdysvalloille elintärkeitä, ja suhde Yhdysvaltoihin on Saksalle elintärkeä.

Sodan alkaessa Yhdysvallat saa epäilemättä vastaanansa valtavan vastalausemyrskyn. Vastustus kanavoituu YK:n käytäviltä kaduille, varmasti mielenosoituksiin ja ehkä erilaisiin kuluttajaboikotteihin.

Amerikanvastaisuus saattaa kasvaa Euroopassa kovemmaksi kuin koskaan sitten Vietnamin sodan tai 1980-luvun vaihteen euro-ohjuskiistan.

Etukäteisen oikeutuksen puuttuessa jää jälkikäteinen hyväksyntä. Sellaisen saaminen on vaikeaa ja riippuu täysin sodan kulusta.

Jos edessä on "siisti" operaatio, jolla maailman johtaviin valtiorikollisiin kuuluva Saddam saadaan nopeasti pois vallasta ilman suurta uhrimäärää, liittouma kiillottaa kuvaansa paljon.

Jos Yhdysvallat saa vielä pitävästi todistetuksi, että Irakilla tosiaan oli joukkotuhoaseita, voitto on vielä merkittävämpi. Ja jos irakilaisten elinolosuhteet oikeasti paranevat sodan seurauksena, muulla maailmalla on syytä vilkaista peiliin.

Josseja vain on kovin monta. Lähiviikoista voi tulla arvaamattoman verisiä. Tiellä Bagdadiin ei levitetä palmunoksia.

ja aseet esille!

LK / AP



Irakissa tuhannet siviilinalsetkin ovat saaneet asekoulutusta siitä varalta, että maan kohtalo ratkeaa katutaistelussa Bagdadissa.

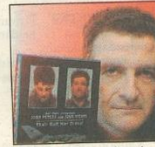


TAPAHTUU TÄNÄÄN
YK:n asetarkastusten johtajat Hans Blix ja Mohamed ElBaradei aloittavat kaksi päivää kestävästä keskustelusta Irakin hallinnon kanssa asetarkastusten esteistä maan pääkaupungissa Bagdadissa.

kuvasota



Irak esitteli eilen vastaiskuna USA:n Irak-todisteille kaksi ohjustukikohtaansa ulkomaalaisille toimittajille ja vakuutti niiden olleen asetarkastajien tarkkailussa jo kuukausia. Kuvan vahingoittunut ohjus nähtiin al-Rafahissa.



John Nichol on purkanut koettelemuksensa Irakissa kirjaksi.

Irakin kiduttamat brittilentäjät: Alkää sotiko!

Persianlahden sodassa 1991 Irakin vangeiksi joutuneet John Peters ja John Nichol olivat sodan suurimpia brittisankareita. Nyt kaksikko kehottaa Britannian pääministeriä Tony Blairia ja Yhdysvaltain presidenttiä George W. Bushia hillitsemaan sotaintoiaan.

Daily Mirror -lehden eilisenä kansijutussa miehet painottavat, että sodalla pitää olla selvä syy. Viime kerralla pakottava syy oli Kuwaitin miehitys.

Sotilaat ansaitsevat tuokseen poliittista selkeyttä, jos heidät lähetetään nauttehuun. Saddam Hussein on paha mies, mutta mielestäni meille ei ole esitetty riittäviä syitä hyökkäykselle, Peters sanoi.

Petersin ja Nicholin piinatuista kasvoista tuli yksi viime sodan symboleita, kun Irak pakotti heidät tunnustaurumaan sotarikollisiksi tv-kameroiden edessä.

Sotilaat joutuivat vangiksi, kun heidän hävittäjänsä ammuttiin alas Irakin yläpuolella 1991. Seitsemänviikköisen vankeuden aikana heitä kidutettiin, uhkailtiin tappamisella ja pidettiin nälässä.

Tony Blairin Irak-raportti paljastui kopioksi

Brittiparlamentin oppositio-oppoalue syytti pääministeri Tony Blairia eilen jyrkkäsanaisesti Irakin presidentiltä Saddam Husseinita opittujen propagandapönten pelaamisesta.

Syynä oli Britannian tällä viikolla julki tullut Irak-raportti, joka paljastui eilen nostoli vanhoista akateemisista lähteistä kopioituksi.

Juuri tällaisia juttuja Saddam Husseinin julkaisee, liberaalidemokraattien edustaja Jenny Tonge sanoi.

Hallituksen raportti kertoi Irakin ryhtyneen valtaisan kampanjaan YK:n asetarkastajien hämmäksiksi. Raportin "tiedustelutehtöjen" sanottiin perustuvan lukuisiin lähteisiin.

Totuus oli kuitenkin aivan toinen.

Häpeänpuna kasvoillaan brittirikamiehet myönsivät eilen, että kokonaisia osioita oli kopioitu sanasta sanaan kirjoitusvirheineen mm. erään opiskelijan oppinnäytetyöstä.

Suuri osa muistion tiedoista perustui kolmeen arvostetun julkaisun jo julkaisuun artikkelisiin. Niistä erään tiedot olivat jo 12 vuotta vanhoja.

Blairin avustaja myönsi, että tekijöiden olisi pitänyt ilmoittaa tietojen lähteen ja korosti hallituksen pitävän tekstiä yhä luotettavana.

sanasota



Raffarin (vas.) tyrmäsi Bushin (oik.) peliver-tauksen.

"Peli on loppu. Saddam Hussein pysäytetään." Yhdysvaltain presidentti George W. Bush torstaina "Tämä ei ole peliä, eikä se ole loppu." Ranskan pääministeri Jean-Pierre Raffarin eilen



SODAN MERKIT

Venäjä huolissaan USA:n tavasta painostaa YK:n asetarkastajia

MOSKOVA/BAGDAD. Venäjän ulkoministeri **Igor Ivanov** sanoi torstaina olevansa huolissaan tavasta, jolla Yhdysvallat painostaa Irakin väitetyjä joukkotuhoukseita etsiviä YK:n asetarkastajia.

"Olemme huolestuneita kasvavasta painostuksesta, jota tietyt piirit Washingtonissa kohdistavat tarkastajiin. Eräät julkaisut ja viralliset julkilauseumat saattavat kyseenalaiseksi tarkastajien työn tietyt piirteet", Ivanov kertoi toimitajille Moskovassa tavattuaan Venäjällä vierailulla olevan Italian ulkoministerin **Franco Frattinini**.

"Hyväksyimme (turvallisuusneuvostossa) päätöslauselman 1441 yksimielisesti ja päätimme antaa kaikkea tarvittavaa apua tarkastajien työlle ja pidättymään painostamasta heitä", Ivanov lisäsi.

Venäjän apulaisulkoministeri **Aleksandr Saltanov** keskusteli samaan aikaan Bagdadissa Irakin hallituksen edustajien kanssa asetarkastuksista.

Hän on tavannut muun muassa Irakin ulkoministerin **Naji Sabrin**. Saltanov antoi tunnustusta tarkastusten "merkittävästä edistymisestä".

Reuters

Turkki esittää kokousta sodan välttämiseksi

ANKARA. Puolustusliitto Naton ainoa muslimimaa Turkki esitti torstaina alueellisen huippukokouksen järjestämistä sodan estämiseksi Irakissa. Esitys on uusi osoitus Turkin vaikeasta asemasta: Turkki on Yhdysvaltain tärkeä liittolainen mutta se pelkää sodan horjuttavan alueen tasapainoa ja heikentävän omaa taloutaan.

Turkin ulkoministeriön edustajat ovat keskustelleet kokoushankkeesta Egyptin, Iranin, Syyrian, Saudi-Arabian ja Jordanian Ankarassa olevien suurlähettiläiden kanssa. Pääministeri **Abdullah Gül** teki äskettäin kiertomatkan näihin maihin.

Turkki haluaisi, että kokous järjestettäisiin 23. tammikuuta Ankarassa.

AP

Amnesty varoitti sadoistatuhansista uhreista Irakissa

► Saddamin kosto siviileille lisäuhka

AP

LONTOO. Sota Irakissa voi vahingoittaa satojatuhansia irakilaisia, ajaa jopa miljoona ihmistä pakoon Iraniin ja parikin miljoonaa maan sisäisiksi sotapakolaisiksi, varoitti kansainvälinen ihmisoikeusjärjestö Amnesty International Lontoossa tiistaina.

Yhdysvallat kuljettaa Irakin naapurialueille jatkuvasti uusia joukkoja väistämättömän näköisesti etenevässä sotavalmisteluissaan.

"Tähän asti on puhuttu vain ohjuksista, ei ihmisistä", Amnestyn pääsihteeri Irene Khan sanoi Lontoossa tiistaina.

YK:n turvallisuusneuvosto käsittelee Irakin tilannetta suljetussa istunnossa torstaina, ja Khan vaati avointa keskustelua sodan inhimillisestä hinnasta. "Avoimuutta kartetaan, ehkä hinta on liian korkea".

Sveitsissä järjestetään viikonvaihteessa kansainvälinen konferenssi, jossa pohditaan suhtautumista sodan aiheuttamaan siviilien hätään. Yhdysvallat ilmoitti maanantaina, ettei se lähetä edustajaa kokoukseen, koska YK sen mukaan jommuuten tekee laajoja valmisteluja.

Amnesty pelkää Khanin mukaan, että kansainvälinen yhteisö ei ole riittävästi suunnitellut humanitaaristen tuhojen - lasten, vanhusten, naisten ja miesten hädän - helpotamista.

Vuoden 1991 sodan aikana miljoona irakilaista pakeni etenkin Irakin pohjoisosista Iraniin ja Turkkiin.

YK:n viime kuussa laatiman raportin mukaan jopa yhteensä kolme miljoonaa irakilaista voi joutua pakolaisiksi uudessa sodassa, 100 000 kuolla tai haavoittua ja 400 000 joutua kärsimään epäsuorasti.

Nälänhätä koettelisi arvion mukaan ainakin kolmea miljoonaa Irakin 24 miljoonasta asukkaasta.

Irakilaisten tila on Khanin

JASSIM MUHAMMED / AP



YK:n asetarkastaja saapui Arabebourin sotilaskohteeseen Bagdadin ulkopuolelle perjantaina.

mukaan nyt huonompi kuin 1991 sodan aikaan, sillä useimmat irakilaiset selviävät vain ruoka-avun varassa YK:n pakotteiden vuoksi. Maan terveydenhoitojärjestelmä on heikentynyt.

Saddamin kosto voi olla irakilaisille siviileille lisäuhka, samoin alueelliset aseelliset kapinat, Khan varoitti.

YK:n ydinasetarkastajien johtaja Hans Blix patisti tiistaina tarkastusryhmiä "tuottamaan tuloksia" ennen kuin hän raportoi YK:n turvallisuusneuvoston istunnossa perjantaina.

yhdistäneet oikeistoa ja keskustaa, joiden hajaannus esti demokratia keisariaikana ja varsinkin maailmansotien vä-

kaan. Kohl oli Bonnissa Koepin kaltaisten puolueettomien arvostama valtiomies ja omien

kansteniksi vuoden 1980 vaaleissa. Strauss nousi CDU/CSU:n ehdokkaaksi ohi Kohlin ja

tu. CDU/CSU:n kannattajien va on piirteetön ja ruokkii tuntuu, ettei neljän vuoden oppositioaika ole riittänyt sisäisen

Hartzin komission ohjeet vaalien voittajalle

Oikeiston kansleriehdokas Edmund Stoiber Merkel vetivät lauantaina yhdessä vaaliti-

Blairin tukea Bushille vastustettiin

SCOTT APPLEWHITE / AP

► Pääministerillä on valta päättää sotaan ryhtymisestä

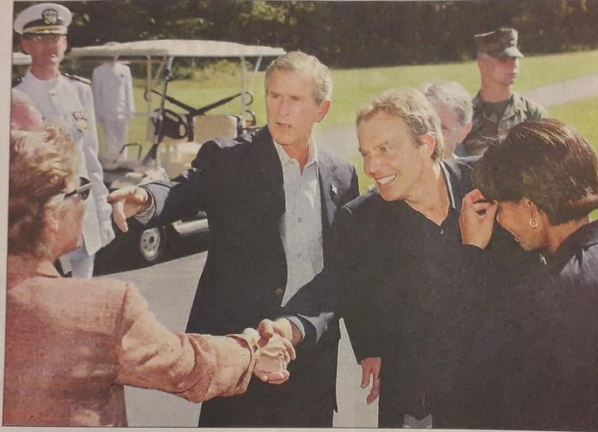
Annamari Sipilä
HELSINGIN SANOMAT

LONTOO. Britannian pääministerin **Tony Blairin** odotetaan esittelevän Irakin vastaiset todisteet britti-parlamentaarikoille seuraavan kahden viikon kuluessa, pääministeriä lähellä olevat tahot kertoivat tiedotusvälineille sunnuntaina.

Blair palasi sunnuntaina kotiin Yhdysvalloista, jossa hän neuvotteli presidentti **George W. Bushin** kanssa Irakin Camp Davidissa. Blair sanoi Britannian ja Yhdysvaltain yhdessä hakevan kansainvälistä tukea toimille Irakia vastaan.

Ennen lähtöään Washingtonista Blair vakuutti Irakin olevan uhka Britannialle ja koko maailmalle, ei vain Yhdysvalloille. Sky uutisille antamassaan haastattelussa Blair sanoi, että ihmiset vakuuttuvat Irakin muodostamasta vaarasta, kunhan vain Irakin hallituksen vastaiset todisteet julkistetaan.

Britanniassa Blairin Bushille antama tuki herätti sunnuntai-



Presidentti George W. Bush esitteli Camp Davidiin lauantaina saapuneen pääministeri Tony Blairin avustajalleen Karen Hughesille.

na kiivaita vastalauseita.

Niin liberaalidemokraatit kuin Blairin omat työväenpuoluealaisetkin ilmaisivat epäilynsä hyökkäyssodan järkevyydestä. Mieliopidoksesta mukaan yli 70 prosenttia britteistä vastustaa sotaa Irakia vastaan, jos sodalle ei ole YK:n tukea. Blairin tukena Irak-asiassa on

näyttävimmän pysynyt oppositiopuolue konservatiivit. Ammattiyhdistysliike liittyi sunnuntaina sodan vastustajiin.

Lopullinen valta sotapäätöksestä on kuitenkin Blairilla. Britannian lain mukaan pääministerin ei tarvitse välttämättä

kuulla edes parlamenttia asiasta.

Valtiosäntöasian tuntijoiden mukaan riittää, että Blair ilmoittaisi sodan aloittamisesta kuningattarelle. Käytännössä pääministerillä on kuitenkin moraalinen velvollisuus tiedottaa ja kuulla asiasta parlamentaarikkoja.

Irak piti "valheina" puheita ydinaseesta

► Entinen asetarkastaja varoitti "historiallisesta virheestä"

BEUTERS-STT-AFP

BAGDAD. Irak reagoi päättäväisesti Yhdysvaltain presidentin **George W. Bushin** ja Britannian pääministerin **Tony Blairin** lauantaisessa huippukokouksessaan esittämiin uhkauksiin vakuuttamalla maan puolustautuvan hyökkäystä vastaan.

Samalla Irak torjui "valheina" väitteet ydinpommihankkeista.

Bush ja Blair hakevat laajinta mahdollista kansainvälistä tukea Irakin johtajaa **Saddam Husseinia** ja Irakin väitettyjä joukkotuhouksia vastaan.

Blairin ja Bushin mukaan on olemassa riittävästi todisteita, jotta toimiin Saddam Husseinia vastaan voidaan ryhtyä. Vastatoimiin käytettävät keinot jäivät tapaamisessa kuitenkin avoimiksi.

Irakin kauppaministeri **Muhammed Mehdi Saleh** sanoi Kairossa sunnuntaina, ettei

Irak halua sotaa, mutta jos se siihen pakotetaan "Irak on valmis puolustamaan maata, sen suvereenisuutta ja itsenäisyyttä".

Irak sai yllättävää tukea sunnuntaina, kun YK:n asetarkastajat vuonna 1998 eronnut johtaja **Scott Ritter** puhui Irakin parlamentissa.

Yhdysvaltalaisen Ritterin mukaan ei ole olemassa todisteita siitä, että Irakin hallussa olisi joukkotuhouksia. Ritter sanoi, että Yhdysvaltain mahdollinen hyökkäys Irakiin olisi "historiallinen virhe".

Irak toisti sunnuntaina kantansa, jonka mukaan se hyväksyy YK:n asetarkastajien pailuun vain osana laajaa sopimusta, joka sisältäisi aikataulun Irakin vastaisten pakotteiden poistamisesta.

Irakin ulkoministeri **Naji Sabri** toisti aiemman kutsunsa Yhdysvaltain kongressin jäsenille ja asiantuntijoille saapua todentamaan, ettei Irakilla ole joukkotuhouksia.

New York Timesin mukaan Yhdysvaltain viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että Irak tavoittelee haltuunsa ydinmateriaalia ympäri maailmaa, ja viimeksi kuluneiden 14 kuukauden aikana se on etsinyt välineistöä uraanin rikastamiseen.

LYH

Sak tus tern

BERL

uskov

delbe

lisest

pomu

risku

jemp

"Se

dämn

nen.

listu

mint

Otto

sioh.

Hi

raist

joka

töys

ren

Bu

las

WA:

Ge

ame

on.

rofi

luvi

julk

taus

N

CBS

mit

Irakin selvitys joukkotuhoaseista vain turvallisuusneuvoston pysyville jäsenille

► Selvitysjärkälä ei sisältäne tietoja kielletyistä joukkotuhoaseista

Jyri Raivio
HELSINGIN SANOMAT

WASHINGTON. Ainakin seitsemän eri tahoa aloitti jo sunnuntaina pureutumisen Irakin joukkotuhoaseista käsittelevään selvitykseen, jonka Irakin viranomaiset luovuttivat lauantaina YK:n edustajille.

Lähes 12 000-sivuista asiakirjajärkälää tutkivat nyt YK:n asetarkastusryhmä Ummovic, kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA ja kaikki viisi YK:n turvallisuusneuvoston pysyvää jäsenmaata, Yhdysvallat, Venäjä, Britannia, Ranska ja Kiina.

Näiden maiden päästäminen Irakin luovuttaman alkuperäisen tiedon lähteille heti alusta saakka on muutos alkuperäisiin suunnitelmiin.

Niiden mukaan asetarkastajien oli määrä tutustua koko materiaaliin ennen sen jakamista kenellekään muulle.

Yksikään lukuisista julkisuudessa esiintyneistä alan asiantuntijoista ei odota, että Irakin selvityksestä löytyisi "savuava ase" eli selvä johtolanka siihen, että Irak on vastoin YK:n lukuisia päätöslauselmia yhä kehittänyt joukkotuhoaseita tai niiden kantolaitteita.

IAEA:n edustaja **Mark Gwozdecky** sanoi NBC-yhtiön tv-utisissa, että tällaisia johtolankoja on mahdollista löytää vain asetarkastuksissa paikan päällä.

Ne taas uhkaavat jäädä hamppaattomiksi, elleivät tarkastajat saa mahdollisimman paljon tiedustelutietoa koko prosessin alkuun panneelta Yhdysvalloilta. Yhdysvallat ei ole ollut halukas paljastamaan tietojaan, mutta paine tähän suuntaan on kasvamassa.

Useat keskeiset poliitikot sanoivat sunnuntai tv-haastatteluisaan, että hallituksen pitäisi paljastaa tiedustelutietoaan sekä asetarkastajille että myös julkisuudessa nykyistä enemmän.

Irakin hallituksen tieteelli-

nen neuvonantaja, kenraali **Amir al-Saadi** kertoi sunnuntaina Bagdadissa oleville läntisten tiedotusvälineiden edustajille jotakin paksun selvityksen sisällöstä.

Selvitys on jaettu neljään osaan, jotka käsittelevät kemiallisia, biologisia ja ydinaseita sekä ohjuksia. Jokaisessa osassa kerrotaan erikseen tapahtumista ennen Persianlahden sotaa 1991 ja sen jälkeen.

Paksun nipun viesti on kenraalin mukaan yksiselitteinen: Irakilla ei enää ole kiellettyjä aseohjelmia. Jos niitä tämän jälkeen kuitenkin löydetään, Irak on ainakin Washingtonin mielestä syyllistynyt turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1441 räikeään rikkomukseen. Siitä rangaistaan sotilaallisilla toimilla.

Suomi korostaa YK:n roolia Irakin kriisin ratkaisemisessa

► Lipponen: Yksipuoliset toimet olisivat vakava isku YK:lle

Jouni Mölsä
HELSINGIN SANOMAT

► Suomi lähtee edelleen siitä, että Irakin kriisi on voitava ratkaistava rauhanomaisin keinoin. Jos Irak ei anna riittävää selvitystä joukkotuhousteensa hävittämisestä ja kansainvälinen yhteisö päättää käydä voimatoimin, on niiden perustuttava YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen ja vieläpä mieluiten YK:n turval-

liisuusneuvoston yksimieliseen päätökseen.

Tämä on Suomen virallinen kanta, josta hallitus ja presidentti Tarja Halonen sopivat valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan kokouksessa perjantaina. "Irakista edellytetään turvallisuusneuvoston päätöslauselmien tinkimätöntä täytäntöönpanoa. Päätöslauselmat edellyttävät Irakin riisuvan itsensä

joukkotuhousteista. Kysymys on siitä, että saadaan selkeä näyttö tästä asiasta", kertoi kannoista pääministeri Paavo Lipponen (sd).

Riittävän näytön saaminen ei Lipponen mukaan ole mahdollista ilman Irakin aktiivista panosta.

Suomi päättää pyynnö kerrallaan miten se osallistuu operaatioon, jos turvallisuusneuvosto päättää voimankäytöstä.

"Meillä on tietysti kaikki oikeudet itse arvioida miten suhtaudumme erilaisiin pyyntöihin yllenneosta, ja sitten on ehkä edessä humanitaarinen

avustustoiminta sitä mukaa kun nimenomaan YK näitä pyyntöjä esittää", hän arvioi.

Lipponen on kuluneina viikkoina moneen kertaan korostanut, että tilanteen johdon täytyy olla YK:n käsissä. Yhdysvallat on väläyttänyt mahdollisuutta aloittaa sotatoimet ilman YK:n valtuutustakin.

"Jos yksipuolisiin toimiin ryhdytään, on se vakava takaisku YK:lle. Se asettaa monet jäsenmaat, myös Suomen, vaikeaan asemaan. Onhan myös niin, että vaikka sotatoimet olisivat yksipuolisia, nimenomaan Yhdysvallat liittolaisineen niitä toteuttaisivat, YK

joutuu niitä jälki korjaamaan. Me olemme sitten mukana sitä mukaan kun YK niitä pyyntöjä esittää", Lipponen sanoo.

EU-maiden hallitusten ja valtionpäämiehet etsivät yhteistä linjaa Irakin tilanteeseen maanantai-iltana Brysselissä ylimääräisessä EU-huippukokouksessa. Lipponen mukaan on erittäin tärkeää, että siellä syntyy yhteinen kanta "ainakin tietyissä peruskysymyksissä". Kokouksen lopputuloksen ei pitäisi ainakaan vaikeuttaa sitä, että turvallisuusneuvostossa voidaan edetä yhtä jalkaa, Lipponen korostoi.

Myös ulkoministeri **Erkki Tuomioja (sd)** on korostanut YK:n roolia kriisin ratkaisussa. Hän kysyäänalaistaa internet-sivullaan käsitteen "oikeutettu sota".

"Mitään sellaista sotaa, jota demokratioiden yleinen ja yhteinen mielipide ei pidä YK:n peruskirjan periaatteiden voimassa pitämiseksi välttämättömänä, ei voi pitää oikeutettuna", Tuomioja kirjoittaa.

► **ULKOMAAT C 1**
Asetarkastajat epäilivät Yhdysvaltain todisteita Irakin sotajoukoista

JURI GRIPAS

Kaskeala pelkää Naton kärsineen Irak-riitelystä

► Komentaja keskusteli USA:ssa Hornetien käytöstä pommikoneina

Jyri Raivio
HELSINGIN SANOMAT

WASHINGTON. Puolustusvoimien komentaja amiraali Juhani Kaskeala pelkää, että Yhdysvaltain ja Euroopan maiden kiistely Irakin poliitikasta on joutunut aiheuttanut vahinkoa transatlanttisten suhteiden väkälle tukipylyväälle Natolle. "Onhan tässä käytetty kovaa kieltä ja poliittiset tavoitteet ovat olleet erilaisia. Tämänlaisten perheriidan sovittelu ja paluu normaaliin elämään vaatii jonkin verran aikaa", Kaskeala sanoi perjantain vastaisena yönä Suomen aikaa Washingtonissa.

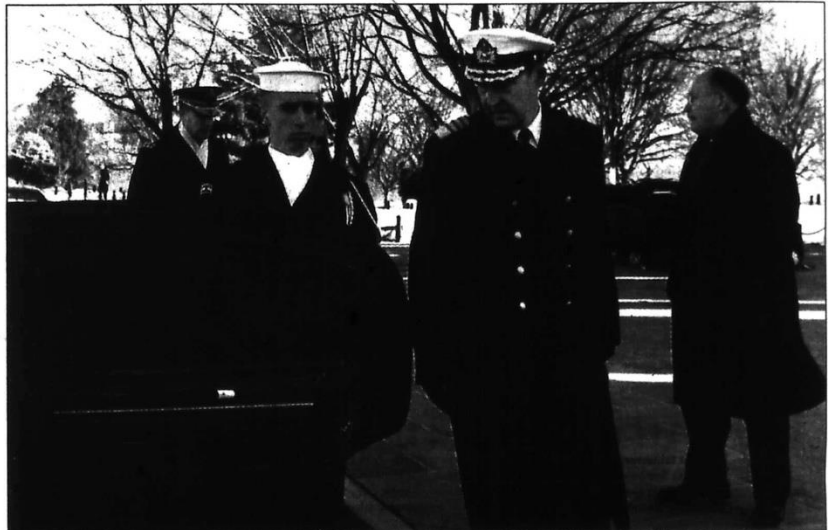
Arvio perustui komentajan nelipäiväiseen tutustumismatkaan Yhdysvaltoihin. Kaskeala tutustui Yhdysvaltojen sotakoneiston toimintaan ja keskusteli muiden muassa Yhdysvaltain puolustusvoimien komentajan, ilmavoimien kenraalin **Richard Myersin** kanssa. Nato on Kaskealan mielestä

yhä "Euroopan turvallisuuden peruspilari", jonka heikentyminen on hyvin epätoivottavaa.

Kaskealan kanta Suomen Nato-jäsenyyteen on Amerikan matkan aikana vahvistunut.

"Etenkään tässä tilanteessa meillä ei ole mitään syytä höttyä Nato-jäsenyyden kanssa. Puolustustalouden sisäisen koheesion heikentyminen tarkoittaa sitä, että jatkossa voimme entistä enemmän tulla riippuvien sotaväestöiden ja erityisesti kriisinhallintopotentiaalisista hallustien maiden koalitionoiden varaan", Kaskeala sanoi.

Kaskealan isännät olivat huolissaan siitä, ymmärretäänkö mittava amerikkalaisjoukkojen keskittäminen Irakin tuntumaan maailmalla oikein. "Sotilaana pidän uskottavana, ettei Yhdysvallat halua joutua taisteluihin, vaan se haluaa painostaa Irakia noudattamaan YK:n tahtoa", Kaskeala sanoi.



Puolustusvoimien komentaja Juhani Kaskeala vieraili Yhdysvalloissa, jossa hän kävi myös tuntemattoman sotilaan haudalla.

Kaskeala keskusteli matkallaan myös Hornetien kehittämisestä. Esille tuli selvitystyö koneiden käyttötarkoituksen muuttamisesta niin, että hävittäjätorjunnan lisäksi Hornetia käytettäisiin "maavoimien iskukyvyn tukemiseen".

Käytännössä se tarkoittaa Hornetin käyttämistä pommikoneena.

Suomessa tekeillä olevan selvityksen mukaan Horneteista voitaisiin pudottaa tarkkuusaseita eli laser- tai satelliittiohjattuja pommeja jalkaväen

tueksi, "korkealta" kuten Kaskeala lisäsi.

Suomen ilmavoimissa pommeja ei ole pudoteltu sitten viime sotien. Hävittäjätorjunta jää Kaskealan mukaan yhä Hornetien pätehtäväksi, "mutta kun kallis järjestelmä

kerran on hankittu, on katsottava, että siitä saadaan kaikki irti".

Helsingin Sanomat kertoi selvitystyöstä viime keväänä, mutta silloin tieto kiistettiin jyrkästi. Selvitys liittyy vuoden 2004 puolustuslontokoon.